

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KALKINMA AJANSLARININ PERFORMANS DURUMLARININ
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ahmet BAŞ

Şehir ve Bölge Planlaması Anabilim Dalı

Bölge Planlama Programı

HAZİRAN 2012

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**KALKINMA AJANSLARININ PERFORMANS DURUMLARININ
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Ahmet BAŞ
502091016**

Şehir ve Bölge Planlaması Anabilim Dalı

Bölge Planlama Programı

Tez Danışmanı: Yard. Doç. Dr. Mehmet Ali YÜZER

HAZİRAN 2012

İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 502091016 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi **Ahmet BAŞ**, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “**KALKINMA AJANSLARININ PERFORMANS DURUMLARININ İNCELENMESİ**” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Yard. Doç. Dr. Mehmet Ali YÜZER**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Prof. Dr. Fatma ÜNSAL**
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Prof. Dr. Ferhan GEZİCİ
İstanbul Teknik Üniversitesi

Teslim Tarihi : **4 Mayıs 2012**
Savunma Tarihi : **5 Haziran 2012**

Aileme,

ÖNSÖZ

Kalkınma Ajanslarının performans durumlarının incelenmesi amacıyla bir yöntemin denendiği bu tez çalışmasında kendi zamanından ayırarak çok önemli katkılar yapan değerli tez danışmanım Yard. Doç. Dr. Mehmet Ali YÜZER'e ve İstanbul Teknik Üniversitesinin saygın öğretim üyelerine teşekkürü bir borç bilirim.

Tez çalışmasının hem teorik hem de analiz kısmında ihtiyaç duyulan metinleri ve verileri paylaşarak bu tezin oluşmasında çok büyük katkısı bulunan başta Kalkınma Bakanlığı olmak üzere Kalkınma Ajanslarının çalışanlarına teşekkür ederim.

Tez kapsamında oluşturulan göstergelerin belirlenmesinde ve bu göstergelerin analiz aşamasında kullanımına yönelik değerli görüşlerini benimle paylaşan Sayın Yard. Doç. Dr. Cemil CEYLAN'a ayrıca teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak, bu çalışmanın oluşmasında hem maddi hem de manevi desteklerini benden esirgemeyen aileme ve sevgili eşime sonsuz şükranlarımı sunarım.

Haziran 2012

Ahmet BAŞ
Şehir ve Bölge Plancısı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xi
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xv
ÖZET.....	xvii
SUMMARY	xix
1. GİRİŞ	1
1.1 Tezin Amacı	2
1.2 Tezin Kapsamı.....	3
1.3 Araştırmanın Yöntemi - Parametreler	4
1.4 Hipotezler	5
2. BÖLGE, BÖLGESEL EŞİTSİZLİKLER VE BÖLGESEL KALKINMA KURAMLARI	7
2.1 Bölge Kavramı ve Tanımı	7
2.1.1 Ekonomik gelişmişlik seviyelerine göre bölgeler.....	8
2.1.2 Türkiye’de bölge tanımları ve sınıflandırmalar	10
2.2 Dünyada ve Türkiye’de Bölgesel Eşitsizlikler ve Dengeli ve Dengesiz Kalkınma Modelleri.....	16
2.2.1 Dünya’da bölgesel eşitsizlikler	16
2.2.2 Türkiye’de bölgesel eşitsizlikler	17
2.3 Bölgesel Kalkınma Kuramları.....	18
2.3.1 Dengeli kalkınma kuramları.....	20
2.3.2 Dengesiz kalkınma kuramları	21
3. BÖLGESEL EŞİTSİZLİKLERİN GİDERİLMESİNDE KULLANILAN ARAÇLAR.....	25
3.1 Eşitsizliklerin Giderilmesinde ve Bölgelerin Kalkındırılmasında Kullanılan Politikalar ve Araçlar	26
3.1.1 Teşvik tedbirleri	26
3.1.2 Yatırımlarda devlet yardımları	27
3.1.3 Kredi ve faiz destekleri	28
3.2 Kalkınma Ajansları	29
3.2.1 Dünyada ve Avrupa’da kalkınma ajansları deneyimi	31
3.2.2 Türkiye’de kalkınma ajanslarının kuruluş süreci.....	33
3.2.3 Kalkınma ajanslarının idari ve mali yapıları.....	36
4. KALKINMA AJANSLARININ FAALİYETLERİNİN İNCELENMESİ: PERFORMANS ANALİZİ	43
4.1 Kalkınma Ajansları 2010-2011 Yılları Faaliyet İncelemeleri.....	43
4.1.1 Kalkınma ajansları 2010-2011 yılları mali destek programları	43
4.1.2 Kalkınma ajansları 2010-2011 yılları teknik destek programları	45
4.2 Performans Analizi.....	45

4.2.1 Performans analizi ölçüm göstergeleri.....	49
4.2.2 Performans göstergelerinin ajans faaliyetleri üzerinden sorgulanması.....	54
5. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	93
KAYNAKLAR.....	97
EKLER.....	101
ÖZGEÇMİŞ.....	105

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AİOS	: Ajansın Kurduğu İşbirliği ve Ortaklık Sayısı
BDOS	: Bölgede Düzenlenen Organizasyon Sayısı
BEK	: Bilgilendirme ve Eğitim Toplantısı Katılımcı Sayısı
BiPS	: Bitirilen Proje Sayısı
BKA	: Bölgesel Kalkınma Ajansı
BPS	: Başarılı Olan Proje Sayısı
DAP	: Doğu Anadolu Projesi
DFD	: Doğrudan Faaliyet Desteği
DOKAP	: Doğu Karadeniz Projesi
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
EFTA	: European Free Trade Association
EURADA	: The European Association of Development Agencies
GATT	: General Agreement on Tariffs and Trade
GAP	: Güneydoğu Anadolu Projesi
GPD	: GÜdümlü Proje Desteği
GPS	: Gelen Proje Sayısı
GYS	: Bölgeye Gelen Yatırımcı Sayısı
İBBS	: İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması
İKİS	: İl Koordinasyon ve İzleme Sistemi
KA	: Kalkınma Ajansı
KKTS	: Kalkınma Kurulu Toplantı Sayısı
KKKS	: Kalkınma Kurulu Katılımcı Sayısı
KSOS	: Katılım Sağlanan Organizasyon Sayısı
MTS	: Marka Tescil Sayısı
MDP	: Mali Destek Programı
NUTS	: Nomenclature of Territorial Units for Statistics
PBS	: Patent Başvuru Sayısı
PÇT	: Proje Teklif Çağırısı
R.R.	: Rosenstein-Rodan
RNS	: Rapor ve Araştırma Notu Sayısı
SODES	: Sosyal Destekleme
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
STD	: STK'lara Verilen Teknik Destek Sayısı
TBS	: Teşvik Belgesi Sayısı
TD	: Teknik Destek
TTD	: Toplam Teknik Destek
TTS	: Tarım-Turizm-Sanayi
TVA	: Tennessee Valley Authority
UPPS	: Ulusal ve Uluslararası Programlara Verilen Proje Sayısı
US AID	: United States Agency of International Development
YAKM	: Yerelden Ajansa Aktarılan Kaynak Miktarı

YDO : Yatırım Destek Ofisi
YİS : Bölgede Açılan Yeni İşyeri Sayısı
YTD : Yerel Yönetimlere Verilen Teknik Destek Sayısı

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 3.1: 2009 yılında hazırlanan yeni teşvik sistemi kapsamında uygulanacak faiz desteği oranları.....	29
Çizelge 3.2: Avrupa’da faaliyet gösteren KA’lar yasal durumları	32
Çizelge 3.3: Türkiye’de faaliyet gösteren Kalkınma Ajanslarının kuruluş yılları, bölgeleri ve isimleri.	35
Çizelge 3.4: 2011 yılı Kasım ayı itibariyle Kalkınma Ajanslarında çalışan personel sayıları ve unvanları.....	36
Çizelge 4.1: İngiltere’de BKA’ların performans durumlarının ölçümünde kullanılan gösterge başlıkları ve notlandırmalar.....	43
Çizelge 4.2: Kalkınma Ajanslarına 2010 yılında teklif edilen ve Ajanlar tarafından kabul edilen proje sayısı	46
Çizelge 4.3: Kalkınma Ajanslarına 2011 yılında teklif edilen ve Ajanlar tarafından kabul edilen proje sayısı	47
Çizelge 4.4: Kalkınma Ajanslarının performans durumlarının ölçülmesi için oluşturulan veri setleri ve oranlar.	53
Çizelge 4.5: Kalkınma Kalkınma Ajansları 2010 yılı karşılaştırmalı performans göstergeleri durumu.	87
Çizelge 4.6: Kalkınma Ajansları 2011 yılı karşılaştırmalı performans göstergeleri durumu.	89
Çizelge A.1: Kalkınma Ajanslarının 2010-2011 yılları karşılaştırmalı performans durumları göstergesi.	104
Çizelge A.2: İBBS Düzey 2 Bölgelerine göre nüfus, kamu kurumu, STK ve şirket sayıları.....	106

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 : Avrupa Birliği, aday ülkeler ve EFTA ülkelerinde NUTS 2 bölgeleri.	9
Şekil 2.2 : 1941 yılında yapılan, 1. Türk Coğrafya Kongresi'nde belirlenen Türkiye'nin yedi bölgesi.	11
Şekil 2.3 : Homojen bölgeler.	12
Şekil 2.4 : Fonksiyonel bölgeler arasındaki ilişki.	12
Şekil 2.5 : Polarize (Nodal) bölge ilişkileri.	13
Şekil 2.6 : İstanbul İl Çevre Düzeni Planı.	14
Şekil 2.7 : Düzey 1 Bölgeleri(Kalkınma Bakanlığı).	15
Şekil 2.8 : Düzey 2 Bölgeleri(Kalkınma Bakanlığı).	15
Şekil 3.1 : Türkiye'de kurulan Kalkınma Ajanslarının isimleri ve faaliyet bölgeleri.	34
Şekil 3.2 : Kalkınma Ajansları teşkilat yapısı	36
Şekil 4.1 : 2010 yılı Kalkınma Ajanslarının performanslarının bölgelere göre dağılımı.	88
Şekil 4.2 : 2011 yılı Kalkınma Ajanslarının performanslarının bölgelere göre dağılımı.	90

KALKINMA AJANSLARININ PERFORMANS DURUMLARININ İNCELENMESİ

ÖZET

İnsan, tabiatta yer alan diğer varlıklara kıyasla akli ile doğayı dönüştürebilmekte ve mekân dediğimiz sınırları belli alanları düşünceleriyle oluşturmaktadır. Tarihi süreç içerisinde ilk insandan günümüze kadar geçen sürede bu değişim ve dönüşüm farklı aşamalarda gerçekleşmiş fakat bu süreçte her zaman planlama ve mekânın sınıflandırılması olgusu oluşmuştur. Bu kapsamda *Bölge* ve *Bölge Planlaması* kavramı ise 20'nci yüzyıl sonrasında oluşmuş modern bir kavramdır.

Sanayi devrimi ile birlikte üretim yöntemlerinin ve kurumsal düzenlemelerin kökten değiştiği ve toplumların feodal yapılardan çok daha karmaşık organizasyonlara evrildiği bir dönemde kapitalist yönetim sisteminin getirdiği eşitliklessiz emek-kazanç dağılımlarının gerçekleştiği bugünün dünyasında bu dengesizlikleri gidermeye yönelik olarak hem kuramsal düzeyde hem de uygulama boyutunda farklı devletlerde çeşitli yöntemler denenmiştir. Bu yöntemlerden biri de Büyük Buhran sonrası ilk örnekleri Amerika Birleşik Devletlerinde görülen ve İkinci Dünya Savaşı sonrası az gelişmiş bölgeleri kalkındırmak için Avrupa'da ve dünyanın farklı ülkelerinde uygulama imkânı bulan ve o yörelerin potansiyellerini iç dinamikleri harekete geçirmek suretiyle kalkındırmayı amaç edinen *Kalkınma Ajansları* modelidir.

Bu çalışma kapsamında ilk bölümde dünyada ve Türkiye'de bölge kavramı, bölgesel eşitsizlikler ve bölgesel gelişme kuramları incelenmiş ve sonrasında dünyada ve Türkiye'de bu çerçevede hangi faaliyetlerin gerçekleştirildiği farklı örnekler üzerinden değerlendirilmiştir. Bir sonraki bölümde ise bölgesel eşitsizliklerin giderilmesine yönelik olarak hangi türde teşvik ve yardımların yapıldığı ve hangi araçların kullanıldığı incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise bu eşitsizliklerin giderilmesine yönelik olarak dünya ve Avrupa ülkelerinde uygulanan Kalkınma Ajansları modeli farklı ülkelerdeki uygulama yöntemleri ile ele alınmıştır. Ayrıca Türkiye'deki Ajansların kuruluş süreçleri de bu bölümde incelenmiştir.

Bölgesel eşitsizlikleri gidermeye yönelik olarak 2006 yılında yasal çerçevesi oluşturulan ve 2010 yılından itibaren tüm Türkiye'de faaliyetlere başlayan Kalkınma Ajanslarının performans durumları yaptıkları faaliyetler üzerinden beşinci bölümde değerlendirilmiştir. Bu kapsamda performans durumlarının ölçülmesi için farklı faaliyet alanlarında toplam yirmiyedi gösterge belirlenmiş ve bu göstergeler önem sıralarına göre farklı katsayılar uygulanarak hesaplanmıştır. Gösterge sonuçları

toplularak her bir Ajans için genel performans puanı oluşturulmuştur. Son bölümde çalışmanın genel değerlendirmesi yapılmış ve analiz sonuçları incelenmiştir. Bu sonuçlar ile gelecek dönemde Ajansların kurumsal olarak performans durumlarının artırılmasına yönelik olarak öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bölge, Bölgesel Gelişme, Bölgesel Eşitsizlikler, Bölgesel Gelişme Kuramları, Kalkınma Ajansları, Performans, Performans Analizi

AN ANALYSIS IN ORDER TO MEASURE OF REGIONAL DEVELOPMENT AGENCIES PERFORMANCE

SUMMARY

Compare to other creature, mankind has some different abilities due to its mind and sensation. With these abilities, mankind transforms the Nature and turns areas into spaces. In the historical process, from the beginning of the first man until now these transformations and changings are all configured into different stages. However, during this process “Planning” and “Classification” of space is occurred everytime. In this context, “Region” and “Regional Planning” concepts are a new Notion of 20th century after the “Industrial Revolution”.

In conjunction with the industrial revolution, production methods and institutional and constitutional ways are radically changed and turn into organizations that are more complex. In the meanwhile, due to the inspiration of the capitalism, many countries want to eliminate the unfair and unbalanced conditions between the regions because of the inequable distribution of the wealth and they try to make this balanced structure by using different ways. These can be arranged into two topics; balanced and unbalanced development theories. “Development” isn’t only an economic notion but also it consist of so many meanings such as social, cultural manners, production and consumption ways. According to balanced development theories, all development units for a country (mostly less developed countries) are growth at the same time and same ratio. At the beginning of the development, defective circumstances for an economic growth has to be decrease by increasing the GDP ratio. On the other hand, unbalanced developments thought has basically different strategies. During the development process, development units could be growth in vary times and space. At this point what has to be told, which sector and production unit will be developed and how much money will invest in this sector?

One of them is *Regional Development Agencies* (RDAs) which are located in a specific region in a country, were established after the Great Depression in the USA. RDAs are aim to enhance the development in the region by using the endogenous growth theories. In the USA, Tennessee Valley Authority was the first one that dealt with the construction of dams in the region and to ensure the production rate.

In Europe, RDAs process came together after II. World War. In order to make nonsense of the unemployment ratio and to make satisfy the regional disparities in EU, the first RDAs were established in Italy and UK. After years RDAs running

process were continued in Austria, Belgium, France and Ireland in 1950s. In 1960s, Germany, Holland and in 1980s Greece, Spain, Denmark and Finland were the countries, they all established the RDAs in EU. There isn't any country in the EU which hasn't established the RDAs. In addition the candidate countries to the EU also established the RDAs in order to profit by the EU funds. Every country has its own administrative, fiscal and employee circumstance. Some of them are public company, besides they make some arrangement with other private and international companies. On the other hand in some countries RDAs are running as a private company, they have their own budgets and also have partners during the taking decision process.

In this paper, to analyze the RDAs performance first of all regions, regional planning, regional disparities and regional growth theories and concepts are examined and continuously different examples of the applications are gone from Turkey and world into deeply. In the next part which type of incentives, funds, grants and donations are used in order to balance the regional disparities are searched generally. In the third part, RDAs are studied generally and searched their institutional and legislative status around the world and Europe. Besides, establishment of Turkish RDAs are also studied in this part. As the study shows that, examples from the varied countries have some similarities, but oftenly the applications are changed from country to country. In one country, RDAs are specialized to bring and enhance the foreign investment and to use the national and international funds and grants, in another country, RDAs are worked to increase the usage of natural sources and to reduce the unemployment ratio.

Turkish RDAs were established at 2006 and after four years later, they are able to start their facilities all around Turkey in the 26 NUTS 2 regions at 2010. The institutional frame of the Turkish RDAs are specified and constituted by local governors, NGOs and local authorities (municipalities). The head of the board of directors is local governor in the region. Besides the secretary general is responsible to the board of directors from the agency activities. Also there is an advisory committee which is named "Development Committee".

In order to analyze their performance; their facilities are studied in the fourth parts of thesis. In this context, to analyze the RDAs' performance, 27 indicators are determined which are related to the responsibilities and duties of RDAs that are determined in the law of 5449. Moreover, these indicators are categorized and managed some exponents according to their importance. After additioning all the units, a performance score is calculated for each RDAs.

In the last part, a general evaluation is made and the results of the analysis are examined. Results are shown that Turkish RDAs' performance are fine to achieve their responsibilities which are determined in the establishment law (5449) in order to

reduce the disparities in Turkey. Especially RDAs which are run in the east and south east part of the Turkey are make sense in their regions by their facilities, grants and organizations. At the end of the thesis in order to enhance the RDAs' performance some suggestions are also offered.

By the side of the thesis, RDAs are a new institutional concept in Turkey, as it is a national unitary state, can be one of the solutions to eliminate the regional disparities. However, they have still some problems such as administrative and budget. According as problems solution, RDAs performance will be increase or decrease.

Keywords: Region, Regional Development, Regional Disparities, Regional Growth Theories, Regional Development Agencies, Performance, Performance Anaylsis.

1. GİRİŞ

Tarihi süreç içerisinde insanların ve toplumların gelişim ve dönüşümlerinde kırılmanoktaları (tarımsal aletlerin kullanılması, ateşin ve yazının bulunması gibi) vardır. Sanayi devrimine kadar bu kırılmalar geniş bir zaman yelpazesinde şekillenmiş olsa da sanayi devrimi ile birlikte toplumsal yapılarda, yönetim kademelenmesinde, sosyal, ekonomik ve teknolojik alanlarda önemli gelişmeler ve değişimler kaydedilmiştir. Bu dönemde insanlık tarihi ile eşdeğer olan gelişme ve büyüme kavramları tarihi süreçleri içerisinde hiçbir zaman 21. yüzyıldaki kadar kolay ve çabuk evrilebilen bir süreç yaşamamıştır.

Sanayi devriminin getirdiği teknik altyapı ile birlikte kimibölgeler ve ülkeler (İngiltere, Almanya, Fransa vd.) gelişme ve büyümelerini çok hızlı bir şekilde gerçekleştirirken, bu sürece ayak uyduramayan, teknik ve bilimsel gelişmenin gerisinde kalan ülkelerin gelişmiş ülkeler tarafından hem doğal kaynakları hem de insan gücü sermayesi sömürgecilik faaliyetleri ile ele geçirilmiştir. Bunun yanında gelişmiş ülkelerde dahi geri kalmış bölgeler olabilmektedir. Bölgelerin geri kalmalarında pek çok farklı etmen (siyasi, sosyal iktisadi, coğrafi, kültürel vb.) bulunsa da özellikle sanayi sektöründe gelişme gösteren bölgeler yatırım fırsatlarını değerlendirerek ve diğer bölgelerden göç alarak bölgeler arasında gelişmişlik farklarının oluşmasına sebep olmuştur.

Gelişmişlik farklarının giderilmesi ile ilgili olarak bir taraftan bilimsel ortamda diğer taraftan siyasi ve sosyal yaşamda çeşitli kuramlar geliştirilmiş, bu kuramların bazıları uygulama imkânı bularak hayata geçmiştir. Geliştirilen bu kuramlardan bir kısmı doğrudan dış müdahalelerle az gelişmiş bölgeleri kalkındırmayı hedeflerken bir kısmı ise kalkınmanın ancak içsel dinamikler kullanılarak gerçekleşebileceğini öne sürmüştür. Az gelişmiş bölgelerde yapılan bu uygulamalardan bir bölümü özel sektör eliyle hayata geçirilirken büyük çoğunluğu ise kamu kaynaklarının farklı şekillerde az gelişmiş bölgelere aktarılması ya da doğrudan bu bölgelere yatırımlar yapılması suretiyle olmuştur.

Türkiye'deki gelişmişlik durumu da diğer ülkelerden farklı değildir. Bu noktada bölgelerarası eşitsizliklerin giderilmesinde pek çok farklı yöntem ve uygulama Türkiye'de ya uygulanmış ya da uygulanmaya devam etmektedir. Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde bölgelerarası eşitsizliklerin giderilmesinde yeni kurumlarda sürece dâhil edilmiştir. Bu kurumların başında Türkiye'de NUTS 2 düzeyinde kurulan 26 adet Kalkınma Ajansı gelmektedir. 2006 yılında 5449 sayılı kanun ile kurulan Kalkınma Ajansları; sahip oldukları esnek idari ve mali yapıları ve farklı uygulama araçlarıyla bölgesel eşitsizliklerin giderilmesi noktasında önemli roller alacak kurumlar olarak öne sürülmüştür. Kuruldukları günden itibaren tartışılan Kalkınma Ajansları 2009 yılından itibaren tüm Türkiye'de faaliyete geçmişler ve 2009 ve 2010 yıllarında fiili olarak merkezi bütçeden ve yerel yönetimlerden aktarılan kaynaklarla bölge düzeyinde yatırımları desteklemeye başlamışlardır.

Bu çalışmada; kamu kaynaklarını kullanan Ajansların bir kısmının faaliyetlerine yeni başladığı bir kısmının ise önceki dönemden faaliyetlerine devam ettiği ve yeni yatırımları desteklediği 2010 ve 2011 yıllarındaki çalışmaları ve mali destekleri incelenerek bölgelere kattıkları katma değerler; Ajansların proje teklif çağrıları, doğrudan faaliyet destekleri, teknik destekleri ve güdümlü proje uygulamalarının yanında katıldıkları ya da düzenledikleri organizasyonlar, fuarlar; kurdukları ortaklıklar üzerinden tespit edilmeye çalışılmış ve Ajanslar için bir performans analizi yapılmıştır.

1.1 Tezin Amacı

Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde 2001-2012 yılları arasında Türkiye'de; bölgesel eşitsizliklerin giderilmesi noktasında eğitimden tarıma, sosyal güvenlikle ekonomik yatırımlara, çevre şartlarının iyileştirilmesinden sosyal hayat standartlarının yükseltilmesi konusuna kadar pek çok alanda yeni adımlar atılmış ve yeni kurumsallaşmalara gidilmiştir. Türkiye'de 2006 yılında 5449 sayılı kanun ile kurulan Kalkınma Ajansları da bu kurumlardandır. Çalışmanın temel amacı 2009 yılında Türkiye çapında faaliyetlere başlayan Kalkınma Ajanslarının, bölgesel eşitsizliklerin giderilmesi kapsamında gerçekleştirdikleri faaliyetlerinin performans analizi kullanılarak değerlendirilmesidir.

1.2 Tezin Kapsamı

Farklı coğrafyalarda insan gücü, doğal kaynaklar, sermaye dağılımı, iklim koşulları, sosyal ve iktisadi faktörler gibi pek çok etmen dengeli bir şekilde dağılmamıştır. Bu sebeple bu farklılıkların dengeli bir şekilde giderilerek bir ülkedeki bireylerin yaşam standartlarını yükseltme ve gelir dağılımı noktasında eşitsizliklerin asgariye indirilmesi amacıyla çeşitli çalışmalar yapılmakta ve farklı kurumsallaşmalara gidilmektedir. Bu kapsamda yeni oluşturulan kurumların faaliyetleri yakından takip edilerek bahsi geçen konulardaki başarıları ve başarısızlıkları çeşitli yöntemlerle ölçülmeye çalışılmaktadır. Bu çalışma kapsamında; Kalkınma Ajanslarının bölgesel eşitsizliklerin giderilmesi için kanun ile kendilerine verilen idari ve mali araçları nasıl, hangi zaman aralıklarında, hangi şartlarda kullandığı ve bu kullanımlar sırasında hangi yöntemleri izlediği yine Ajansların hazırladığı yıllık faaliyet raporları, Kalkınma Bakanlığı tarafından kayıt altına alınan Kalkınma Ajansları verileri ve diğer istatistikî kayıtlar üzerinden incelenmiştir.

Çalışma giriş kısmını müteakip dört ana bölümden oluşmaktadır;

Birinci bölümde tarihi süreç içerisinde bölge kavramının nasıl ortaya çıktığı, bölgesel eşitsizliklerin nasıl oluştuğu, sanayi devrimi sonrasında artan ham madde ihtiyacı ve şehirleşme ile birlikte oluşan yeni bölge kavramları ve eşitsizliklerin giderilmesi amacıyla geliştirilen bölgesel gelişme modelleri incelenmiş ve örnekleriyle açıklanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, bölgesel eşitsizliklerin giderilmesinde farklı kurumlar tarafından sağlanan teşvik ve hibeler özellikle kamu kurumlarının sağladığı doğrudan mali kaynaklar ve dolaylı destekler incelenmiş ve verilen bu desteklerin Türkiye üzerindeki olumlu ya da olumsuz sonuçları değerlendirilmiştir. Türkiye gündemine Avrupa Birliği'ne uyum süreciyle başlayan yeni kurumsallaşma hareketiyle 2005 yılında giren Kalkınma Ajanslarının kuruluş aşamaları, idari ve mali yapıları da çalışmanın bu bölümünde ele alınmıştır.

Dördüncü bölümde ise Kalkınma Ajanslarının performans analizini ölçmeye yönelik olarak yapmış oldukları faaliyetler, Ajanslar tarafından hazırlanan ve Kalkınma ve İçişleri Bakanlıklarına sunulan faaliyet raporları üzerinden değerlendirilmiştir.

Çalışmanın son bölümünde Kalkınma Ajanslarının sahip oldukları mali ve personel imkânlarını nasıl kullandıkları, mali destek mekanizmalarını nasıl yürüttükleri

ile ilgili genel bir değerlendirme yapılmış ve sonuç kısmında Kalkınma Ajanslarının performans analizinin çıktıları doğrultusunda daha etkin ve etkili bir şekilde faaliyetlerine devam edebilmesine yönelik öneriler getirilmiştir.

1.3 Araştırmanın Yöntemi - Parametreler

Kaynak ve Literatür Taraması

Araştırma sırasında izlenen yöntemin birinci aşamasında bölge, büyüme, kalkınma, bölgesel eşitsizlikler, bölgesel gelişme ve kalkınma, teşvikler, hibeler, kaynak kullanımları, bölgesel eşitsizliklerin giderilmesi ile ilgili geliştirilen kuramlar, kurulan müesseseler ve kullanılan araçlar üzerine kaynak araştırması ve literatür taraması yapılmıştır. Bu çerçevede özellikle ulusal ölçekte geliştirilmiş plan ve projeler incelenmiş ve temel olarak bu yöndeki kaynaklar referans alınmıştır. Bu süreçte Kalkınma Bakanlığı'nın adı geçen alanlardaki arşivine sıkça başvurulmuştur. Ayrıca uluslararası alanda yazılmış bölgesel gelişme modelleri ve çoğunlukla Avrupa ve ABD'de de uygulama imkânı bulmuş olan Kalkınma Ajansları üzerine yapılmış çalışmalarda araştırmanın temel kaynaklarını oluşturmuştur.

Yöntemin Sınanması

Bölgesel eşitsizliklerin giderilmesini amaçlayarak 2006 yılında ilk olarak İzmir ve Çukurova Kalkınma Ajanslarının kurulmasıyla başlayan ve içsel büyüme modellerini kullanarak bu hedefi gerçekleştirmeyi amaçlayan 26 Kalkınma Ajansı, 2010 yılı itibarıyla tüm Türkiye genelinde faaliyetlerine başlamıştır. Bu kapsamda çalışmanın konusunu oluşturan Kalkınma Ajanslarının bölgesel dengesizlikleri gidermedeki performansları 2010-2011 yıllarındaki faaliyetleri üzerinden değerlendirilmiştir. Bu çerçevede değerlendirme kıstasları olarak; Ajansların sağladığı mali destekler ve desteklenen proje sayıları, yayınladıkları araştırma raporlarının sayısı, düzenledikleri ulusal ve uluslararası organizasyon sayıları, kurdukları ortaklık sayıları gibi nicel veriler performans göstergelerini oluşturmuştur.

Yöntemin Sınanması İçin Kullanılacak Veriler ve Bu Verilerin Sayısal Ortamda Değerlendirilmesi

Ajansların performans durumlarını ölçmeye yönelik yapılan bu çalışma kapsamında çalışmanın temel veri kaynaklarını Ajansların her yıl düzenli olarak hazırladıkları Ajans Faaliyet Raporları oluşturmuştur. Bunun yanında Kalkınma Bakanlığı

tarafından hazırlanan İl Koordinasyon İzleme Sistemi'nden de (İKİS) yararlanılmıştır. İkincil kaynaklar olarak konu ile ilgili hazırlanmış Kalkınma Bakanlığı'nın uzmanlık tez arşivinden, yüksek lisans ve doktora tezlerinden, araştırma raporlarından, Kalkınma Planlarından ve bu planların oluşturulması sürecinde hazırlanan Özel İhtisas Komisyonu Raporlarından yararlanılmıştır.

Genel Değerlendirme ve Sonuç

Çalışmanın bu bölümünde Ajansların faaliyetlerine bağlı olarak sahip oldukları mali araçları ve uzman personel kaynağını kullanmada ne derece başarılı oldukları yapılan performans analizi ile ortaya konmaya çalışılmıştır. Ayrıca Ajansların performanslarını olumlu ya da olumsuz etkileyen durumlar da bu bölümde açıklanmıştır.

1.4 Hipotezler

Araştırma kapsamında;

- Hipotez 1: Kalkınma Ajansları idari ve mali yapılarıyla 5449 sayılı yasada kendilerine verilen görevleri yerine getirmede başarılıdır.

hipotezi test edilmeye çalışılmıştır.

2. BÖLGE, BÖLGESEL EŞİTSİZLİKLER VE BÖLGESEL KALKINMA KURAMLARI

2.1 Bölge Kavramı ve Tanımı

Etimolojik kökleri Latince *regio* yani; çevre, alan anlamına gelen “*bölge*” çok boyutlu, çok anlamlı ve sınırları oldukça güç çizilebilen bir kavramdır (Şen, 2004). Bölge kavramının tüm dünya üzerinde görüş birliğine varılmış ortak bir tanımı bulunmamaktadır. Bu anlamda bölge kavramı coğrafik mekânı belirli parçalara ayırmanın ötesinde özellikleri olan bir ayırmadır (Tekeli, 2008). Sözcüğün tanımladığı mekân boyutu, kullanılan bağlama (örneğin planlama) göre farklılık gösterebildiği gibi (kent, metropol, kırsal alan vb.) aynı bağlamda da farklılık (ekonomik, sosyal, kültürel vb. açılardan) gösterebilmektedir (Bayraktar, 2002).

Bölge kavramı, aynı zamanda şehirden daha kapsamlı siyasi, iktisadi ve kültürel yapıya sahip ancak, ulus düzeyine göre bu özellikleri daha zayıf olan yönetsel, iktisadi ve siyasal bir yapıyı da ifade etmektedir (Kadıoğlu, 2007).

Bölgesel politikanın merkezinde yer alan ve “bölge” olarak adlandırılan kavrama, farklı ölçütlere göre tanımlamalar getirilebilir. Örneğin homojenlik faktörü esas alınarak bölgeler şu şekilde sınıflandırılabilir:

- Coğrafi (kıyı bölgeleri, dağlık bölgeler, kömür madeni bölgeleri, vb.),
- Kültürel (etnik çoğunluk, dil, din),
- Tarihsel (tarihteki ortak kökenler),
- Yerleşim ve yoğunluk bakımından (merkezi bölgeler, çevre bölgeler, yüksek nüfus yoğunluklu bölgeler, kilometre kare başına az sayıda insan düşen bölgeler) (Brasche, 2001)

Bu noktada bölge terimi yukarıdaki tanımlamalardan da görüldüğü gibi diğer mekânı tanımlayan saha, zon, alan gibi ifadelerden ayrılmaktadır. Bölge kavramında;

- Bir devamlılık fikri vardır.
- Bir ayırım fikri vardır.

- Bir benzerlik ve bütünlük fikri vardır.
- Bir genelleştirmeyi içerisinde barındırır (Tekeli, 2008).

Genel olarak yukarıda tanımlanan bölge kavramından da anlaşılacağı üzere bölgenin net bir tanımı yoktur. Bu sebeple bölgeler homojenlik ve heterojenlik durumları göz önünde bulundurularak siyasi, iktisadi, coğrafi, tarihi durumlarına göre çeşitlenmiştir. Ancak kaynakların birçoğunda “bölge” genellikle kentten geniş, bir ülkenin tümünden küçük parçasıdır ve bölgenin ölçeği bölgenin amaçlarına göre değişmektedir. Ayrıca bölge sınırlarının çizilmesinde de coğrafi, ekonomik ve idari ölçütler gibi kıstaslar kullanılmaktadır (Keleş, 2002).

Yerelde küçük birimlerden oluşan ve bu birimlerin bir araya ya da yan yana gelmesiyle oluşan ulus devletlerde, ulus devlet tarafından sınırı çizilmiş bölgeler kendi içine kapalı yönetimlerken, günümüzde bölgeye yüklenen anlam değişmiş ve dışarıya açık, uluslararası alanda ilişkiler kuran, sınırları değişken birimler olarak tasnif edilmişlerdir (Çelik, 2005).

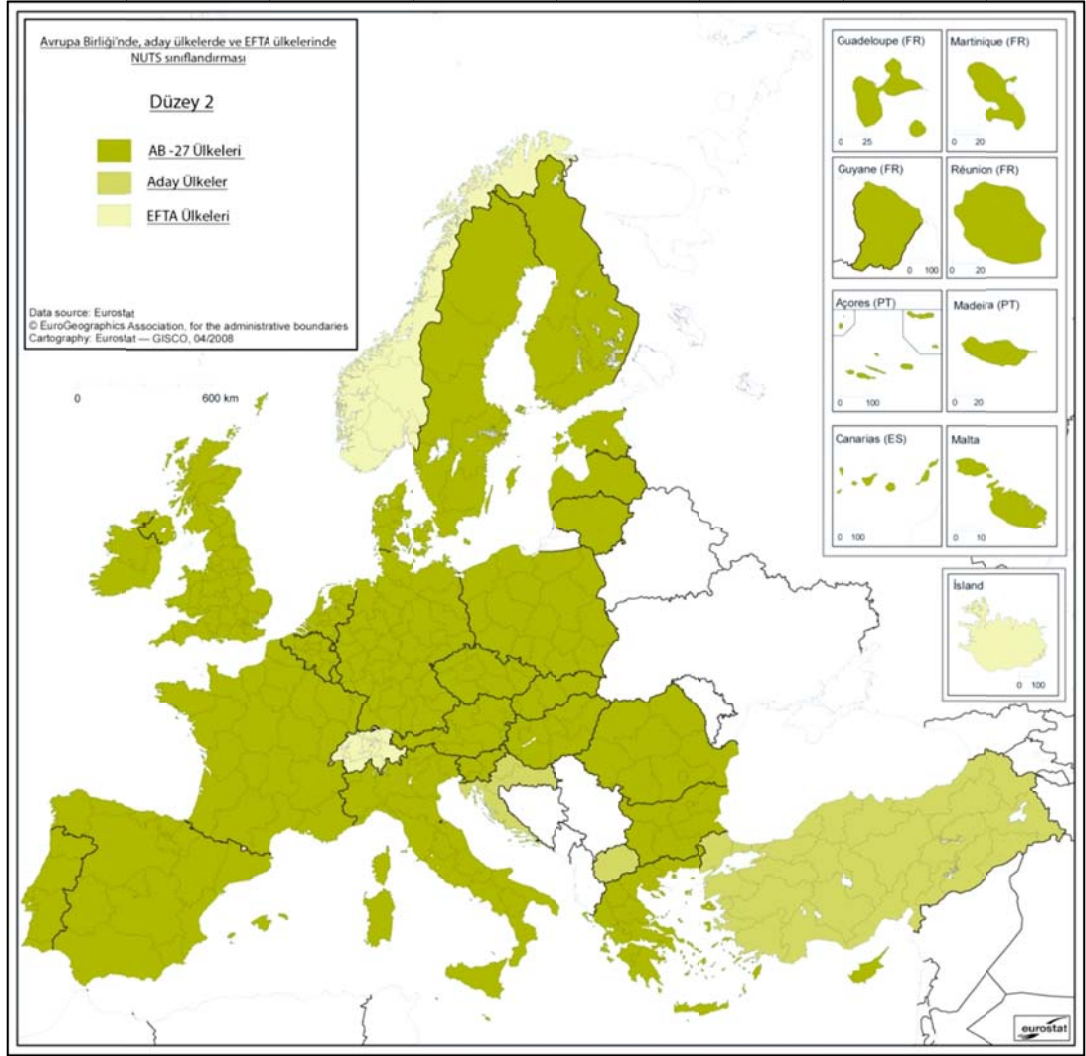
Ulus-üstü bir birlik olan Avrupa Birliği’nde ise bölgeler sahip oldukları nüfuslar ve idari sınırları dikkate alınarak Düzey 1, Düzey 2 ve Düzey 3 olmak üzere 3 farklı şekilde tasnif edilmişlerdir (Şekil 2.1) (EU, 2003).

2.1.1 Ekonomik gelişmişlik seviyelerine göre bölgeler

Bölgeler sahip oldukları insan gücünü, doğal kaynaklarını ve sermaye birikimini kullanım güçleri doğrultusunda ekonomik olarak gelişmekte ve refah seviyelerini yükseltmektedirler. Doğal kaynaklar dışında ekonomik gelişmişlik seviyesini etkileyen faktörler doğrudan insan gücüne dayalı alanlarda ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede bölgeler ekonomik gelişmişlik seviyelerine göre gelişmiş bölgeler, gelişmekte olan bölgeler ve az gelişmiş bölgeler olarak üç başlıkta toplanabilir.

- **Gelişmiş Bölgeler**

Ülke ortalamasına göre iktisadî ortalamanın üzerinde yer alan bölgelerdir. Bölgenin gelir seviyesi ve gelir artış hızı; sosyo-ekonomik yönü ülke ortalamasının üzerindedir. Eğitim, sağlık, yol, su ve elektrik gibi temel sosyal altyapı sorunu da aynı şekilde ülke ortalamasının üzerinde değerlere sahiptir. Ayrıca bölgede yaşayan insanların sosyal refah düzeyi ülke ortalamasının çok üzerindedir (Han & Kaya, 2008).

Şekil 2.1 : Avrupa Birliği, aday ülkeler ve EFTA ülkelerinde NUTS 2 bölgeleri¹.

- **Gelişmekte Olan Bölgeler**

Ülke ortalamasına göre iktisadî olarak konumu ortalamada ya da ortalamaya yakın konumda olan bölgelerdir. Genel olarak gelişme potansiyelleri mevcuttur, tarımın yanında sanayi ağırlıklı bir gelişme de vardır. Eğitim, sağlık, yol, su ve elektrik gibi temel sosyal altyapı ihtiyaçları az gelişmiş bölgelere göre karşılanmıştır (Han & Kaya, 2008).

¹<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/GISCO/mapjobs2008/1801EN.pdf>

- **Az Gelişmiş Bölgeler**

Az gelişmiş bölgeler, gelişmiş bölgelerin göstergeleriyle kıyaslandığında tam tersi bir durumda bulunan bölgelerdir. Eğitim, sağlık, yol, su ve elektrik gibi temel sosyal altyapı ihtiyaçlarının karşılanma oranı ülke ortalamasının altındadır. Genel olarak tarım ağırlıklı bir gelişmenin olduğu bu tür bölgelerde sanayileşme tam olarak gerçekleşmemiştir (Han & Kaya, 2008) Az gelişmiş bölgelerde nüfus artış hızı ülke ortalamasının üzerindedir ve nüfusu oluşturanlar içerisinde 0-14 yaş aralığı büyük bir yekûn oluşturmasına rağmen istihdam olanakları yeterli değildir. Bu bölgelerde haberleşme ve ulaşım ağları yeterli değildir. (MGK, 1993).

Az gelişmiş bölgeler de kendi içinde “*Gelişme Halinde Az Gelişmiş Bölge*” ve “*Potansiyel Bakımdan Az Gelişmiş Bölge*” olarak ayrılabilir. Gelişme halinde az gelişmiş bölgeler, genel olarak gelişmişlik seviyesi ülkenin gelişmişlik seviyesinin altında olsa da gelişme hızı ülke ortalamasının üzerinde olduğu için gelişme halinde az gelişmiş bölge olarak ayrılmaktadır. Potansiyel bakımdan az gelişmiş bölgeler ise gelişme potansiyelini kaybetmiş bölgeler olarak öne çıkmaktadır. Bu tür az gelişmiş bölgelerde kişi başı gelir ülke ortalamasının üzerinde yer alsa da uzun dönemde bu gelir oranı ülke ortalamasının altına düşeceği için bu gruptaki bölgeler de az gelişmiş bölgeler içerisinde yer almaktadır (MGK, 1993).

2.1.2 Türkiye’de bölge tanımları ve sınıflandırmalar

Türkiye’de bölge kavramı her zaman tartışmalı olmuş bir kavramdır. Üniter devlet yapısının bozulacağı ve Türkiye’nin bölüneceği endişesiyle çoğu zaman soğuk bakılan, yönetim ve planlama konularında ihtiyatla yaklaşılan bölge kavramı 1960’larda devletçi bir zihniyetle ele alınmış; özellikle 1980 sonrasında ise ciddi bir şekilde devlet merkezli hareketlerden serbest piyasa ekonomisine uygun faaliyet alanlarına kayarak üzerinde düşünölmeye ve incelenmeye başlanmıştır (Baş & Yüzer, 2010).

Genel olarak kadim Osmanlı coğrafyasında, özel olarak da Türkiye üzerinde tarihi süreç içerisinde birçok bölgeleme yapılmış ve farklı şekillerde tarifler getirilmiştir. Bu farklılıkların giderilmesi ve ortak bir bölgeleme yapılabilmesi amacıyla 1941 yılında yapılan 1. Türk Coğrafya Kongresi’nde Akyol, Herbert Louis, Besim Darkot ve Hâmid Sadi Selen tarafından Türkiye yedi coğrafi bölgeye ayrılmıştır (Şekil 2.2) (Yiğit, 2006).

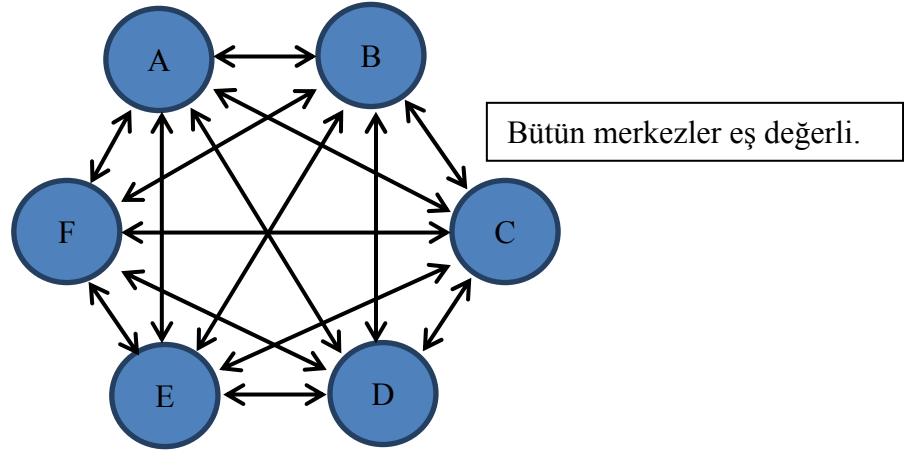
Şekil 2.2 : 1941 yılında yapılan, 1. Türk Coğrafya Kongresi'nde belirlenen Türkiye'nin yedi bölgesi (Yiğit, 2006).

Cumhuriyet'in kurulduğu ilk günden bugüne kadar geçen sürede; bölge ve bölge planlama literatürü incelendiğinde genel olarak değişik dönemlerde 6 farklı bölge tanımının yapıldığı görülmektedir.

- Homojen Bölge
- Fonksiyonel Bölge
- Plan Bölge
- Polarize (Nodal) Bölge
- Programlama Bölgeleri
- İstatistikî Bölge Birimleri
- **Homojen Bölge**

Homojen bölgeler, mekânda mümkün olduğu kadar birbirine yakın özellikler gösteren komşu birim alan ünitelerinin gruplandırılmasından meydana gelen bölgelerdir. Bu şekilde tanımlanmış bir bölge; özel planlama, yönetim ve analiz gayeleri ile tek ve birden fazla kritere göre seçilebilir. Bu kriterler; belirli bir ürün tipinin ağırlığı, doğal bitki örtüsü, toprak cinsi, tarımsal gelir oranı, yağış durumu, nüfus yoğunluğu, yerleşme (iskân) biçimi, ürün kullanılışı gibidir (Tekeli, 2008) (Taneri, 1986). Homojen bölgelerde, bölgesel gelir düzeyleri aynı olan alanlar makro-ekonomik yönlü, imalat fiyatlarındaki değişikliklere göre yerleşme ise mikro-ekonomik yönlü inceleme alanı örnekleridir (Şekil 2.3) (Atalık, 1989).

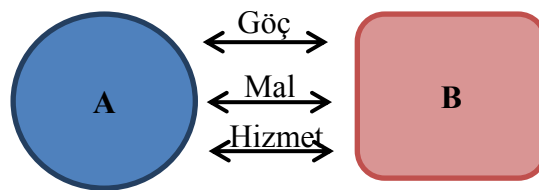
Homojen bölgelerin belirlenmesinde sabit endeks, değişken endeks ve kümeleme analizi olmak üzere 3 temel yöntem kullanılmaktadır (Öztürk, 2009).

Şekil 2.3 : Homojen bölgeler.

- **Fonksiyonel Bölge**

Homojen bölge kavramından farklı olarak fonksiyonel bölge, coğrafi mekânın sosyal ve ekonomik ilişkiler temelinde tanımlanmasıdır. Bu noktadan hareketle, bir fonksiyonel bölgede yer alan mekânsal birimler bölge dışındaki birimlere göre birbirleri ile daha çok ilişkilidir. Bu kapsamda fonksiyonel bölgelerin belirlenmesine yönelik olarak Devlet Planlama Teşkilatı² (DPT) tarafından “Türkiye’de Yerleşme Merkezlerinin Kademelenmesi” çalışması yapılmıştır³. Fonksiyonel bölgelerin belirlenmesinde kullanılacak değişkenler mal, hizmet, sermaye, göç ve iş ile ev arasında yolculuk hareketleridir (Şekil 2.4) (Öztürk, 2009).

Şekil 2.4 : Fonksiyonel bölgeler arasındaki ilişki.

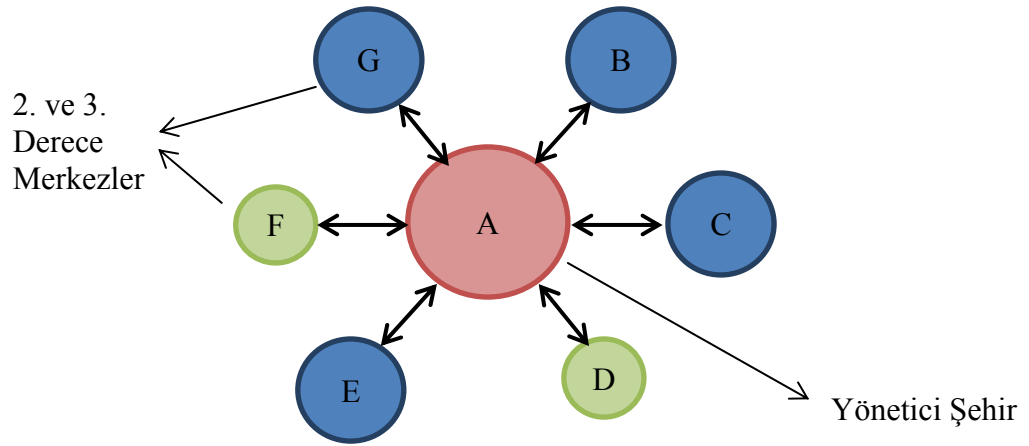
- **Polarize (Nodal) Bölge**

Bu tür bölgedeki başlıca şehirlerin iş alanları makro-ekonomik yönlü, Pazar yerleri rekabeti mikro-ekonomik yönlü inceleme alanı örnekleridir. Nodal bölgelerin

² Devlet Planlama Teşkilatı 2011 yılında yapılan yeni düzenleme ile Kalkınma Bakanlığına dönüştürülmüştür.

³ 1982 yılında yayınlanan bu çalışma Türkiye’de 2003 yılında oluşturulan İstatistikî Bölge Birimlerinin oluşumu ve Kalkınma Ajanslarının bu bölgelerde kurulması çalışmalarında da kullanılmıştır.

sınırları, tek bir özelliğe göre belirlenebileceği gibi birden fazla özelliklerin gruplanmasıyla da belirlenebilir. Amaç ise aralarında karşılıklı ilişki olan bölümlerin sınırlarını belirlemektir. Bu bölümler gerçekte bir odak noktası çevresinde şekil almışlardır. Burada, odak noktaları ve etki alanları ile bölümlerin karşılıklı bağılıklarının belirlenmesi söz konusudur. Etki alanlarının, mal ve hizmet akımları, günlük işgücü hareketleri, trafik yoğunluğu gibi göstergeleri vardır. Bu tür bölgelerde herhangi bir yerleşme, ticaretinin büyük bir bölümünü yaptığı nodal noktanın bölgesi içine girer. Bu sebeplerden dolayı bölge planlamasında bölgeler oluşturulurken nodal bölgeler en fazla verim alınabilecek yerler olarak ön plana çıkmaktadır (Şekil 2.5) (Tekeli, 2008) (Atalık, 1989) (Taneri, 1986).

Şekil 2.5 : Polarize (Nodal) bölge ilişkileri.

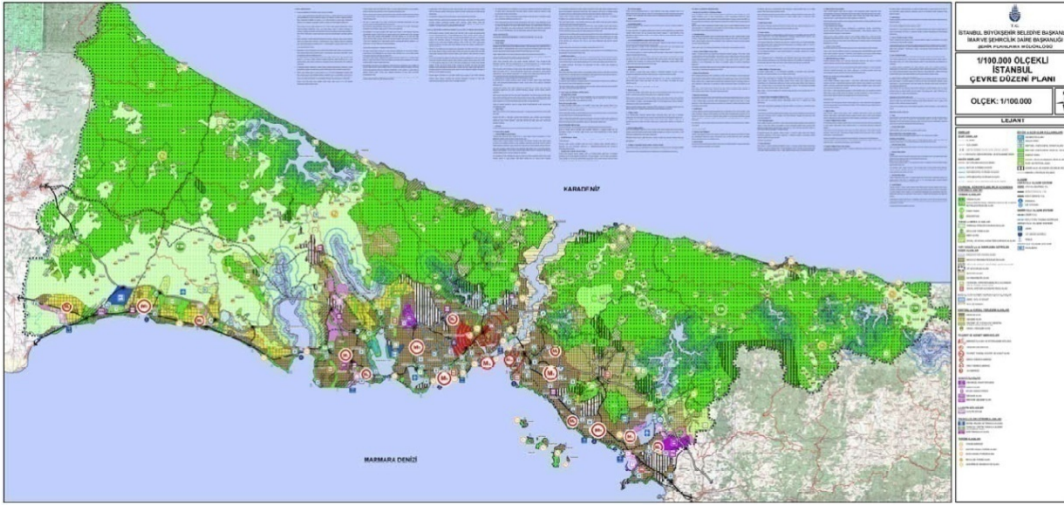
- **Programlama Bölgeleri**

Programlama bölgelerinde, bir nehir bölgesinin ya da bir su havzasının geliştirilmesi makro-ekonomik, ekonomik kuruluşların doğrusal programlaması ise mikro-ekonomik yönlü inceleme alanıdır. Bu tür bölgeler makro ve mikro ekonomik yönden mekân fikrini belirtirler. Bu bölgelerin belirlenmesinde, üretim ve ulaşım fiyatlarının etkileri ile gelir etkileri veya nodal çekim rol oynamaktadır. Önemli olan nokta, en uygun model ile en uygun alanı belirlemektir (Atalık, 1989) (Taneri, 1986).

- **Plan Bölge**

“Plan Bölge” Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyonu raporunda; kentten daha geniş, ülkeden daha küçük, idari sınırları ulus idari sınırlarıyla çakışan ama etkileşim açısından o bölgenin sınırlarını aşabilen, yerinden yönetilen, demokratik katılımcı bir

yönetime ve bütçeye sahip bir planlama ve yönetim birimi olarak tanımlanmaktadır (Tekeli, 2008) (DPT, 2000). İstatistikî Bölge Birimleri oluşturulana kadar Türkiye’de bölge planları genel olarak plan bölgeler baz alınarak hazırlanmıştır.

Şekil 2.6 : İstanbul İl Çevre Düzeni Planı⁴.

- **İstatistikî Bölge Birimleri**

Avrupa Birliği, aday ülkelerle müzakerelere başlamadan önce, NUTS bölgelerinin oluşturulmasını ve tüm istatistiksel bilgilerin bu bölgelere göre hazırlanmasını zorunlu kılmaktadır. Bu uygulamanın amacı Birlik içerisinde homojen ve anlamlı bir istatistikî birliktelik oluşturmak ve ilerleyen dönemlerde uygulanacak plan ve projelerin hazırlanmasında, kullanılacak fonların bölgelere göre tahsis edilmesini sağlayacak ve hazırlanan bu plan ve projelerin yürütücülüğünü yapacak müesseselerin kurulması sürecinde onlara altlık oluşturacak bir sistem kurmaktır (Taş, 2006).

Türkiye’de 2002 yılında bölgesel istatistiklerin toplanması, geliştirilmesi, bölgelerin sosyo-ekonomik analizlerinin yapılması, bölgesel politikaların çerçevesinin belirlenmesi ve Avrupa Birliği Bölgesel İstatistik Sistemine uygun karşılaştırılabilir istatistikî veri tabanı oluşturulması amacıyla ülke genelinde İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) tanımlanmıştır⁵(Kalkınma Bakanlığı).

⁴http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/kurumsal/Birimler/SehirPlanlamaMd/Documents/yonetici_ozeti/CDP_YONETICI_OZETI_15.06.2009.pdf

⁵28/8/2002 tarihli ve 2002/4720 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesi.

Birimleri Sınıflandırması esas alınacaktır (Kalkınma Bakanlığı). Ayrıca 2006 yılında 5449 Sayılı Kanun ile kurulan Kalkınma Ajansları da hazırlanan bu İBBS Düzey 2 Bölgeleri temel alınarak kurulmuştur⁶.

2.2 Dünyada ve Türkiye’de Bölgesel Eşitsizlikler ve Dengeli ve Dengesiz Kalkınma Modelleri

Bölgesel eşitsizlikler kısa bir zaman aralığında ortaya çıkan ve aynı şekilde kısa bir zamanda giderilmesi mümkün olmayan durumlardır. Bu sebeple bölgesel eşitsizlikler incelenirken o bölgenin ya da ülkenin geniş bir zaman aralığı içerisindeki sadece ekonomik değil aynı zamanda sosyal, siyasi, kültürel ilişkileri ile birlikte üretim ve tüketim şartları da birlikte ele alınmaktadır. Bu kapsamda bölgesel dengesizlik bir ülkenin bölgeleri arasında görülen her türlü eşitsizlik olarak tanımlanabilir.

18’nci yüzyılın son çeyreğinde Adam Smith tarafından kaleme alınan eserinde⁷ ilk olarak inceleme yapılan bölgeler (ülkeler) arası eşitsizlikler kavramı ve bu durumun oluşmasına sebep olan nedenler sıralanmıştır. Bu eşitsizliklerin oluşmasında coğrafi şartlar, pazar durumu, üretim yöntemleri ve ticari hareketlilikler gibi şartlar belirtilmiştir. Coğrafi şartlar diğerlerine göre doğal bir eşitsizlik iken diğer eşitsizlikler doğrudan insan ilişkileri, üretim yöntemleri, sermaye akışı, hammadde transferi, tüketim şekilleri gibi birçok konuyla ilişkilidir ve suni eşitsizliklerdir. Bu sebeple bölgelerarası eşitsizlikleri giderme ile ilgili çalışmalar hep eşitsizliklerin ikinci yönü ile ilgilenmişler ve bunları gidermeye yönelik çözüm önerileri getirmeye çalışmışlardır.

2.2.1 Dünya’da bölgesel eşitsizlikler

Sanayi Devrimine kadar geçen süreç içerisinde kurulmuş devletler incelendiğinde, ülkeler arasında genel olarak çok büyük farklılıklar görülmemekte ve birbirine komşu devletlerin eriştikleri ekonomik gelişmişlik düzeyleri birbirlerine yakınlık arz etmektedir. Sanayi devrimi sonrasında ise artan hammadde talebi ve üretilen malların satışı için yeni pazar arayışları ülkeler arası ilişkileri artırmış, sömürgeciliğin

⁶ Ajansların yer seçimleri ile ilgili hazırlanmış bir çalışma için bkz. Paköz M. Ziya, (2008), Sürükleyicilik Ve Çekim Gücüne Dayalı Paköz Modeli İle Bölgesel Kalkınma Ajansları Kuruluş Yeri Ve Etki Alanlarının Belirlenmesi, İstanbul

⁷ SMITHA., *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*, Electronic Classics Series, 2005 Pennsylvania State University

yaygınlaşmasına sebep olmuş ve bu durum da belli bölgelerden diğerlerine doğru bir sermaye akışını ve zenginlik transferini getirmiştir (Tekeli, 2008).

17'nci yüzyıl ile birlikte başlayan sermaye birikimindeki artış, sömürgecilik faaliyetleri ve sanayileşme hamleleri batılı devletlerin diğer devletlerle arasını açmasına sebep olmuştur. Sonraki süreçte ise bu durum gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler gibi iki kavramın doğmasına yol açmıştır. Günümüzde gelişmiş ülkeler ile az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin milli gelirleri kıyaslandığında bir ile yirmi kat arasında fark olduğu görülmektedir (Dinler, 2005).

Bölgelerarası gelişmişlik farkları incelenirken genel olarak beş farklı dönemin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu dönemler:

- Teknik Başlangıç Evresi
- Eski Teknik Evresi (I. Sanayi Devrimi)
- Yeni Teknik Evresi (II. Sanayi Devrimi)
- Seri Üretim Evresi (Fordist Üretim ya da Yürüyen Bant Devrimi)
- Bilgi Toplumu Evresi (Bilgi Devrimi) şeklinde sıralanmaktadır (Dinler, 2005).

Bu dönemlerde genel olarak Batılı devletlerin ekonomik durumlarının ve gelir dağılımlarının diğer gelişmekte olan ve az gelişmiş devletlere oranla daha ileri seviyede oldukları görülmektedir.

Gelişmiş ülkelerde de gelişmişlik durumuna göre ülke içerisinde gelir dağılımında ve hizmetlere erişim noktasında dengesizlikler bulunabilmektedir. Bu tür eşitsizliklerin giderilmesine yönelik farklı ülkelerde değişik uygulama araçları geliştirilmiştir.

2.2.2 Türkiye’de bölgesel eşitsizlikler

Dünyadaki bölgesel eşitsizliklere bağlı olarak, kapitalist dünya ekonomisine eklemlenmeye çalışan Türkiye’de de bölgeler arasında eşitsizlikler oluşmuştur. Oluşan bu eşitsizlikler Osmanlı’nın Batılı devletler ile olan ilişkilerini yeniden düzenlemeye başladığı 18. yy. sonlarına kadar gitmektedir.

19. yüzyıla kadar geniş coğrafyasında büyük çoğunlukla homojen bölgelerden oluşan bir imparatorluk olan Osmanlı Devleti, sanayileşen Batılı devletler karşısında kendi sanayi üretim alanlarını kuramadığı için, özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısı ile

birlikte Batının açık pazarı haline gelmiştir. 1838 yılında imzalanan Osmanlı-İngiliz Ticaret Antlaşması ile birlikte Osmanlı şehirleri Batılı ürünlerle dolmuş, bu durum sonucunda el sanatları ile üretim yapan meslek sahiplerinin büyük bir kısmı işlerini kaybetmiştir. Ayrıca tarım toplumu olan Osmanlı toplumunda bu duruma bağlı olarak şehirlere göç başlamış ve ilk dengesizlikler bu dönemde ortaya çıkmıştır. Bu süreçte limanların bulunduğu sahil şehirlerinde ticari canlanma gözlenmiş ve kırdan kente göçü yönlendirmiştir. Ayrıca savaşlarda kaybedilen topraklardan göçüp gelen Müslüman nüfus da Anadolu'nun çeşitli şehirlerine yerleştirilerek bölgelerin yapısı dönüştürülmüştür (Taşdelen, 1993).

Osmanlı Devletinde meydana gelen parçalanmış yapıdaki bölgelerarası dengesizlikleri, Batı ülkelerinin pazar mekanizmaları içinde sanayileşmesi dolayısıyla doğan, dengesiz fakat bütünleşmiş yapıdan ayırmak gerekmektedir. Osmanlı toplumunda 19'uncu yüzyıl sonunda gözlenen bölgelerarası dengesizlik, coğrafi olarak farklı bölgelerin farklı dış devletler ile bütünleşmesi sonucunda meydana gelmiştir. Bu dengesizlik, dış dinamiklerin doğurduğu, ülkelerarası emperyalist ilişkilerin sonucu doğan bir dengesizliktir (Tekeli, 2008).

Cumhuriyet dönemine gelindiğinde; Osmanlı'nın Balkanlarda bulunan pek çok gelişmiş bölgesi ülke sınırlarının dışında kalırken, Anadolu coğrafyası da tarıma bağlı bir ekonomik yapının içerisinde bulunuyordu.

1917 yılı kayıtlarına göre İstanbul ve çevresinde kişi başı gelir 1.790 kuruş, Marmara, Ege ve Akdeniz'de 990 kuruş ve İç Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerinde de 660 kuruş civarındadır (Eldem, 1970). Bu veriler, Türkiye'nin doğu ile batı bölgeleri arasında günümüzde de mevcut olan gelir dağılımı ve gelişmişlik durumundaki eşitsizliklerin cumhuriyetin kurulduğu ilk yıllarda da mevcut olduğunu göstermektedir.

2.3 Bölgesel Kalkınma Kuramları

1929 Büyük Buhran sonrasında bölgesel iktisada yönelik çalışmalar artarken; bölgesel kalkınma ve bölgesel eşitsizliklerin giderilmesine yönelik çalışmalar ise temeli Von-Thünen'e dayanan mekân ekonomisi ya da bölgesel ekonomi ile II. Dünya Savaşı'ndan sonra geliştirilen makro ekonomik büyüme ve kalkınma dallarının ortak alanında 1960'lara doğru ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda bölgesel

kalkınmanın temel argümanlarını belirlemeye yönelik çalışmalar genel olarak “büyüme” ve “kalkınma” çerçevesinde değerlendirilirken, özellikle 1980 sonrasında bu çalışmalar çeşitlenmiştir (Ildırar, 2004) (Han & Kaya, 2008).

Bu noktada bölgesel büyüme modellerinin ilgi alanını denge düşüncesi oluştururken, bölgesel kalkınma modellerinin ilgi alanını ise gelişme sürecinde oluşan farklılıklar, kutuplaşmalar ve dengesizlikler; mekân boyutunun analize dâhil edilmesi, ekonomik ilişkilerin işleyiş ve dağılımındaki kutuplaşmalar oluşturmaktadır (Semiz, 2009).

1960’lı ve 1970’li yıllarda kalkınma iktisatçılarının önerdikleri temel kalkınma stratejileri arasında Rosenstein-Rodan’ın sanayi sektörünün lokomotifliğini savunan büyük itiş kuramından, Hirschman’ın dengesiz büyüme kuramına kadar çeşitli modeller ve yaklaşımlar vardır. Bu noktada modellerin ve yaklaşımların çoğunun ortak noktası, az gelişmişliğin ana açıklaması olarak, özellikle nesnel sermaye yetersizliğini, buna bağlı olarak da büyümenin temel itici gücü olarak da sermaye birikimini öne çıkarmalarıdır (Han & Kaya, 2008).

İlk çalışmaları Adam Smith’e (1776) kadar giden sonrasında (Marx, 1867), (Schumpeter, 1966), (Arrow, 1962) gibi iktisatçıların çalışmalarında işlediği; 1980 sonrası ise içsel büyüme modellerinin yeni bir yaklaşımla ele alındığı ve gelişme gösterdiği bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada Paul Romer’in (1986) “Increasing Returns and Long Run Growth” isimli çalışması ile Robert Lucas’ın (1988) “On the Mechanics of Economic Development” adlı çalışması içsel büyüme modelleri için önemli sayılabilecek çalışmalardır. İçsel büyüme modellerinde dışsal girdi olarak görülen sermaye, girişimcilik gibi gelişmenin ana unsurları içsel girdi olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin teknolojik gelişme ile girişimcilik birbirini tetikleyen değişkenlerdir. Bir bölgedeki girişimciler yeni teknolojiyi getirmek isteyecekler böylece yeni teknolojiye bağlı olarak üretim fonksiyonları değişecek ve gelişecektir (Taban, 2010).

Kalkınma kavramı salt manada ekonomik bir terim olmanın çok ötesinde, insanların sosyal, kültürel faaliyetlerinin bir yansıması, üretim ve tüketim şekillerinin biçimlendirilmesi, iktidarların siyasi tercihlerinin bir yansıması olarak birçok alanla doğrudan ilişkili bir durumdur. Bu sebeple kalkınma modelleri incelenirken her modelin temel aldığı kriterler yukarıda sayılan üretim ve tüketim yollarına, coğrafi şartlara, insanların sosyo-kültürel yaşam tarzlarına, siyasi erklerin tercihlerine bağlı

olarak değişebilmektedir. Bu noktada temel kalkınma stratejileri; kalkınmanın “dengeli” ya da “dengesiz” mi olacağı şeklinde ayrılabilir.

2.3.1 Dengeli kalkınma kuramları

19’uncu yüzyılda kalkınma ile sanayileşmeyi birbirine bağlı bir süreç olarak gören ve Alman sanayisinin İngiliz sanayisi ile rekabet edebilmesi için ulusal sanayinin desteklenmesini ve dışa karşı korunmasını öneren Friedrich List tarafından dengeli kalkınma kuramının ilk temellerinin atıldığı söylenebilir. Sonraki dönemlerde Rosenstein-Rodan, Nurkse, Fleming, Scitovsky, Chenery, Lewis ve Tinbergen gibi iktisatçılar tarafından dengeli kalkınma kuramı daha detaylı ve derinlemesine incelenmiştir.

Neo-klasik iktisat kuramı, esas olarak gelişmiş ekonomileri dikkate alır ve piyasa mekanizmasının temel ekonomik sorunları çözümleneceğini kabul eder. Oysa gelişme ya da kalkınma kuramları içerisinde yer alan dengeli kalkınma görüşü, az gelişmiş ekonomilerde piyasanın tek başına kalkınmayı sağlayamayacağını savunur ve kalkınmanın planlanmasını ilk koşul olarak görür (Taban, 2010) (Han & Kaya, 2008).

Kalkınma stratejisi açısından dengeli kalkınma genelde az gelişmiş ülkeler için kullanılmakta olup; geniş anlamda bütün ekonomik alanların, birlikte ve aynı anda geliştirilmesidir. Bunun yanında denge kavramı ekonominin tüm faaliyet alanları arasında bir bütünleşmeyi ifade edecek biçimde kullanıldığı gibi dış ticaret kuramıyla ilişkilendirildiği de söylenebilir. Dengeli kalkınma modelleri genel olarak iki grupta toplanabilir. Birinci grupta temel olarak, ekonominin bütün alanlarına yapılacak yatırımların, bu alanların aynı hızla büyümesini sağlayacak biçimde yapılması görüşünü içerir. İkinci grupta ise ekonomik alanların aynı hızda büyümesi şart değildir. Önemli olan tüm sektörlerin aynı anda gelişme göstermesidir (Han & Kaya, 2008) (Ildırar, 2004).

Dengeli kalkınma modelinin savunan iktisatçılar, kalkınmanın başlatılması ve ekonominin kendini besleyen bir gelişme göstermesi için gelirin en kısa sürede belli bir düzeye yükseltilmesi gerektiğini ileri sürerler. Bu amaçla, ekonominin belli alanlarında değil, her sektöründe yatırımlara ya da benzeri girişimlere geçilmesi önerilir. Buna da dengeli kalkınma kuramında *Büyük İtiş Kuramı* adı verilir (Han & Kaya, 2008).

Rosenstein-Rodan'ın (R.R.) görüşlerinde kaynakların yetersizliği temel bir sorun olarak görülmekte ve özellikle kalkış ve kişi başına gelir artış hızı üzerinde durulmaktadır. Nurkse'nin de belirttiği gibi R.R. yaygın bir sanayi için çeşitli sanayilerin karşılıklı olarak birbirlerini tamamlamalarının en önemli koşul olduğuna inanmaktadır (Han & Kaya, 2008). Nurkse bir ülke yoksul olduğu için yoksuldur görüşünden hareket etmektedir. Bu noktada Nurkse, az gelişmiş ülkelerde kalkınmayı R.R. gibi bütün sanayi alanlarında değil, belli sanayi kollarında öncelikli yatırım yaparak sağlamayı önermiştir. Böylelikle yatırım yapılan alanlar diğer sanayi kollarına girdi oluşturacak ve birbirini destekleyecektir. Bu sebeple Nurkse'nin önerileri iç piyasanın büyümesine olumlu katkı yapmaktadır. Nurkse dengeli kalkınmanın yanında dışsal ekonomilere de büyük önem vermiştir. Temel görüşe göre tek bir üretim alanın geliştirilmesi değil, birkaç üretim alanın birlikte geliştirilmesi, bunların birbirleri üzerinde dışsal ekonomiler oluşturması açısından önemlidir (Han & Kaya, 2008).

Chenery, klasik ve neo-klasik karşılaştırmalı üstünlükler görüşünü eleştirmekte ve bunun yerine iç kaynak dağılımı ve dış ticaret kuramını az gelişmiş ülkelerin kalkınma sorununa çözüm olarak birbiri ile bağdaştırmaktadır. Chenery'e göre optimal kaynak dağılımı ile piyasa mekanizması arasındaki ilinti az gelişmiş ülkelerde zayıftır. Özellikle üretim faktörleri ile fiyatlarının sosyal maliyetleri yansıtmaması nedeniyle, girişimcilerin sağladıkları özel kâr ile sosyal kârlar arasında fark vardır. Bu farklar ne kadar büyükse, bu ekonomilerdeki kaynak dağılımı da o derecede optimaliteden uzaklaşmış demektir. Bu durumu önlemenin yolu ise yatırımların planlanmasından geçmektedir (Han & Kaya, 2008).

2.3.2 Dengesiz kalkınma kuramları

Dengeli kalkınma modellerinin alternatifi olarak, bazı koşullarda dengesizliğin iktisadi kalkınmayı hızlandıracağı, hatta bazı dönemlerde dengeli kalkınmadan dengesiz kalkınmaya geçilebileceğini öne süren dengesiz kalkınma modelleri geliştirilmiştir.

Dengesiz kalkınma modellerinde genellikle kalkınma yavaş ve yumuşak bir şekilde değil, ani bir müdahale ile sıçrama ya da kırılmalar ile gerçekleştirilir. İç pazardaki darlık ve bu darlığa bağlı olarak üretim imkânlarının optimum seviyede kullanılamaması hem hammadde israfına yol açacaktır hem de sanayi de

bütünleşmeler gerçekleşmeyecektir. Ayrıca sermaye yetersizliği ve teknolojik gerilik de bu durumda kalkınmayı olumsuz yönde etkileyecektir.

Dengesiz kalkınma kuramının en önemli temsilcilerinden birisi Hirschman'dır. Hirschman'ın görüşleri ekonomideki sektörler arası ilişkilere ve sektörlerin durumuna dayanarak oluşmuştur. Büyüyen bir ekonomide birbirini izleyen darboğazlar ve kıtlıklar ortaya çıkacaktır. Bu durum fiyat hareketleriyle girişimcilere daha yüksek kâr imkânlarını gösterir. Bunun sonucunda da girişimciler bu alanlara daha fazla yatırım yapacaklardır. Bu yapılan yeni yatırımlar da diğer alanlarda boşlukların oluşmasına sebep olacaktır. Böylece her yönüyle olgunlaşmış bir ekonomide dengeli bir büyümenin mümkün olmasına kadar yüksek fiyatlar – yüksek yatırımlar zinciri devam edecektir. Hirschman'a göre ülkelerdeki pazar darlığı gerçeği bir ya da iki sanayi dalından daha fazlasının kurulmasına izin vermeyecektir, bu sebeple yeni kurulan sanayi sektörlerinde bir fiyat rekabeti söz konusu olmayacaktır. Burada Hirschman bir dengesizlikten diğerine sıçrama ile geçebilmek için dengesizlik ve darboğazların bilinçli bir şekilde oluşturulmasını önermektedir (Han & Kaya, 2008).

Dengesiz kalkınma yollarından birisi de Fransız iktisatçı François Perroux tarafından geliştirilen *Kalkınma Kutupları* (Growth Pole Theory) kuramıdır. Kalkınma kutupları, genel olarak sanayileşen ülkelerde farklı bölgelerde farklı sanayi yöntemlerinin gelişmesini önermektedir. Bir ya da birkaç sanayinin belli bir bölgede bir araya gelerek oluşturdukları kutbun oluşmasında pazar büyüklüğü, altyapı şartları, hammaddeye yakınlık ve yetişmiş insan gücü gibi sebepler vardır. (Özsan, 2010) Kalkınma kutbunun oluşabilmesi için bölgede baskın bir üretim unsurunun bulunması gerekmektedir. Böylece bu baskın üretim kolu ihtiyaç duyduğu ara ve yan malları bölgede gelişecek diğer sanayi alanlarından karşılayacak ve bölge bu üretim yolu ya da yollarıyla kalkınacaktır. Bu yönüyle kalkınma kutbu, yayılma etkileri oluşturan, hammadde, ara mallar, tüketim malları üzerinde gerek arz gerekse talep bakımından arttırıcı etkisi olan itici bir güçtür (Darwent, 1969) (Han & Kaya, 2008).

Kalkınma kutuplarının kalkınmayı diğer bölgelere yayarak etkilemesinin yanında bu bölgeleri geriletici etkileri de olabilir. Gunnar Myrdal'a göre çoğu kez bu geriletici etkiler baskın çıkmaktadır. Altyapı ve dışsal ekonomiler gibi çekici yanları hem üretici hem de tüketicilerin en rasyonel davranan, en dinamik ve yeniliğe açık yanlarını kendilerine çekerler. Bu durumda bölgelerarası ilişkiler dönüşlü ve

kümülatif nedensellik içinde bölgenin daha da gelişmesini sağlarken, az gelişmiş ya da gelişmemiş bölgelerin daha fazla yoksullaşmasına sebep olabilir. Böyle bir durumda dışarıdan müdahale edilmediği takdirde kümülatif gelişme, yayılma ve geriletme etkilerine bağlı olarak gelişen bölgede sürekli olumlu, diğer bölgelerde ise sürekli olumsuz bir gelişme olacak ve bölgelerarası eşitsizlik neo-klasik görüşün aksine daha çok artacaktır (Ildırar, 2004) (Han & Kaya, 2008).

3. BÖLGESEL EŞİTSİZLİKLERİN GİDERİLMESİNDE KULLANILAN ARAÇLAR

Kıt kaynaklarla üretimin yapıldığı ve serbest piyasa ekonomilerinin etkin olduğu ülkelerde rekabetçi bir ortamda ülkelerin bazı bölgeleri daha fazla gelişirken diğer bölgeler daha az gelişmekte ve zamanla gelişmiş bölgelerin çok gerisinde kalabilmektedir.

Az gelişmiş ya da gelişmemiş bölgelerin de gelişmelerine katkı sağlamak amacıyla çoğunlukla devlet eliyle olmak üzere belli alanlarda çeşitli teşvikler uygulanmakta, bölgelerin gelişimlerinde öncü olabilecek sektörlere kaynaklar aktarılmakta ve yerelde kurulmuş olan işletmeler ve firmalar özel olarak desteklenerek hibeler verilmektedir. Devlet yardımları kavramı bu manada; sektörlere, firmalara, bölgelere, üretim yapısına ve alanlarına göre çeşitlilikler göstermekte ve koruma, vergi muafiyeti ve istisnası, özel amortisman, vergi iadesi, vergi taksitlendirmeleri, düşük faizli ya da faizsiz kredi, fon ödemeleri, bedelsiz arazi tahsisi, gümrük muafiyeti gibi kalemlerde olabilmektedir.

Ayrıca son dönemde yapılan çalışmalarla birlikte bölgesel eşitsizlikler sadece iktisadi gelişmişlik ya da geri kalmışlık olarak görülmemekte, sosyal ve kültürel faaliyet kollarındaki çalışmalar da bölgelerin gelişmişliğinde ölçülen kriterler olarak ön plana çıkmaktadır. Bu kapsamda yine devlet tarafından Sosyal Destekleme Programları (SODES) düzenlenmekte ve geri kalmış bölgelerin iktisadi gelişmişliklerinin yanında sosyal gelişmişlikleri de giderilmeye çalışılmaktadır.

Bölgesel planlamanın gerçekleştirilmesi ve bölgelerarası eşitsizliklerin giderilmesi için farklı kurumsallaşmalar ve idari örgütlenme biçimleri de gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde uygulama imkânı bulmuştur. Bu çerçevede bölgesel eşitsizliklerin hem oluşumu hem de giderilme şekilleri ülkeler arasında benzerlikler gösterse de iç dinamikler, coğrafi koşullar, sosyal şartlar ve diğer durumlar sebebiyle temel farklılıklar da gösterebilmektedir.

3.1 Eşitsizliklerin Giderilmesinde ve Bölgelerin Kalkındırılmasında Kullanılan Politikalar ve Araçlar

Dünyada ve Türkiye’de bölgesel eşitsizliklerin giderilmesine yönelik olarak merkezi ve yerel yönetimler tarafından başta ekonomik olmak üzere sosyal ve kültür birçok faaliyet gerçekleştirilmektedir. Bu faaliyetler bazen maddi olarak belli kurum ve kuruluşların desteklenmesi şeklinde olabilirken bazen de az gelişmiş bölgelerin sosyo-kültürel olarak kalkındırılmasına yönelik ulusal ya da uluslararası organizasyonları düzenleyerek gerçekleştirilebilmektedir. Bu kapsamda maddi olarak verilen destekler teşvik tedbirleri, yatırımlarda doğrudan devlet yardımları, kredi ve faiz destekleri gibi farklı başlıklarda olabilmektedir.

3.1.1 Teşvik tedbirleri

Ekonomi literatüründe “teşvik” kavramı, belirli ekonomik faaliyetlerin diğerlerine oranla daha fazla ve hızlı gelişmesini sağlamak amacıyla, kamu tarafından çeşitli yöntemlerle verilen maddi/gayri maddi destek, yardım, hibe ve özendirmeler olarak tanımlanır (Sarısoy, 2006).

Ekonomik teşviklerin temelinde, kaynakların, ülke ekonomisi açısından daha yararlı olduğu kabul edilen alanlara yönlendirilmesi söz konusudur. Az gelişmiş ülkelerde teşvikler toplam üretimin artırılmasında ve gelir dağılımının giderilmesinde, gelişmiş ülkelerde ise istikrarın korunmasında ve piyasa mekanizmasından zarar görenlerin desteklenmesinde kullanılmaktadır. Teşvik kelimesi ile birlikte kullanılan bir başka ifade ise “*tedbir*”dir. Tedbir, bir şeyin yapılması için gerekli olan zeminin hazırlanması, ihtiyaç duyulan şeylerin temin edilmesi ve lazım olan önlemlerin alınmasıdır (Eser, 2011) (Organ, 1998).

Teşvik tedbirleri; ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınması için yıllık programlar ve kalkınma planları ile belirlenen hedeflere ulaşılmasında özellikle, özel sektörün katkısının sağlanması, girişimcilerin yatırım, ihracat ve benzeri iktisadi faaliyetlerde bulunma arzu ve isteklerinin güçlendirilmesi, bu faaliyetlerin, belirlenen hedeflere ve ülke ihtiyaçlarına uygun olarak gerçekleştirilmesi için gerekli yönlendirmelerin yapılması gibi amaçlarla devletin kullandığı önemli ve etkili araçlardır (Özkök, 2009) (Organ, 1998).

Teşvikler, aynî teşvikler, nakdî teşvikler, vergi teşvikleri, garanti ve kefaletler, enerji ve altyapı destekleri ve kamusal anlaşmalar gibi çok farklı alanlarda farklı kurumlara verilebilmektedir (Duran, 2003).

3.1.2 Yatırımlarda devlet yardımları

Devlet yardımları, serbest piyasa ekonomilerinin hâkim olduğu ülkelerde; devletin milli ekonomisinin öncelikleri doğrultusunda, müteşebbislerin yatırımlarını belli bölgelere yapmaları konusunda devlet tarafından kullanılan ekonomik politika araçlarıdır.

Devlet yardımları birçok ülkede gereklilikleri hususunda ve bir süre sonra zarar vermeye başlamaları sebebiyle tartışma konusu olmuştur. Bu tartışmalar genel olarak; bebek sanayileri koruma, serbest piyasa ekonomilerinin eksikliklerini düzeltme, yeniden yapılanma, ulusal çıkarları koruma gibi başlıklarda tartışılmaktadır (Balcı, 1998). Bu tartışmalarda, bebek sanayileri koruma başlığında yeni kurulan sanayilerin teşvik edilmesi ve desteklenmesi konusunda ithal ikameci politikalar ile paralel gelişen süreçler ele alınmış fakat 1980'li yıllarda bu uygulamanın devlete aşırı bağımlılık getirdiği ve rekabetçiliği önlediği gerekçesiyle vazgeçilmiştir. Serbest piyasa ekonomilerinin eksikliklerini düzeltme ile ilgili olarak Ar-Ge, eğitim, tüketiciyi koruma gibi durumlarda serbest piyasanın getirdiği pek çok eksiklik devlet yardımları ile çözülmeye çalışılmaktadır. Yeniden yapılanma ile ilgili yardımlar, daha ziyade uzun dönemli ve doğrudan yapısal değişiklikleri içeren, üretim ve tüketim şekillerini değiştiren yardım şekli olarak öne çıkmaktadır. Ulusal çıkarları koruma ilgili yardımlar ise bir ülkenin temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için vazgeçilmez olan tarım, sanayi, sağlık, eğitim, ihracat gibi alanlarda devletin yaptığı yardımlardır. Fakat bu tarz yardımlar Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT) kapsamında haksız rekabete yol açtığı için eleştirilmektedir (Balcı, 1998).

Türkiye Cumhuriyeti'nde kuruluşundan itibaren çok çeşitli kalemlerde farklı yöntemlerle pek çok teşvik ve yardım uygulaması yapılmıştır. Bu uygulamalarla ilgili olarak yapılan son düzenleme 2009 yılında 15199 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ve 2011 yılı 1597 Sayılı (Değişiklik) Karar ile çıkarılan Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar kapsamındadır. Sonraki dönemde bu karara çeşitli

eklemeler ve düzenlemeler yapılmıştır. Bu karar kapsamında Kalkınma Planları ve Yıllık Programlarda öngörülen hedefler ile uluslararası anlaşmalara uygun olarak;

- Tasarrufları katma değeri yüksek yatırımlara yönlendirmek,
- Üretimi ve istihdamı artırmak,
- Yatırım eğiliminin devamlılığını ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak,
- Uluslararası rekabet gücünü artıracak teknoloji ve araştırma-geliştirme içeriği yüksek büyük ölçekli yatırımları özendirme,
- Doğrudan yabancı yatırımları artırmak,
- Bölgesel gelişmişlik farklılıklarını gidermek,
- Çevre korumaya yönelik yatırımlar ile araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin devlet tarafından desteklenmesidir.

İlgili karar uyarınca Türkiye’de devlet tarafından yapılacak desteklerde ülke gelişmişlik sıralamasına göre bölgelere ayrılmış ve her bölgede yapılacak destek miktarları ve kalemleri tespit edilmiştir. Bu kapsamda devlet tarafından verilecek destekler;

- Gümrük Vergisi Muafiyeti,
- Katma Değer Vergisi İstisnası,
- Faiz Desteği,
- Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği,
- Vergi İndirimi,
- Yatırım Yeri Tahsisi gibi başlıklarda verilmektedir (Serdengeçti, 2010).

3.1.3 Kredi ve faiz destekleri

Kredi ve faiz destekleri, yatırımcıların yapacakları yatırımlar sırasında kullanacakları kredi ve faizlerin belli koşullar altında; bölgesel desteklerden yararlanacak yatırımlar için bankalardan kullanılacak en az bir yıl vadeli kredilerin teşvik belgesinde kayıtlı sabit yatırım tutarının yüzde yetmişine kadar olan kısmı için ödenecek faizin veya kâr payının; bir ile beş puana kadar olan kısımlarının azamî ilk beş yıl içerisinde ödenmek şartıyla devlet tarafından verilen destekleri kapsamaktadır. Desteklenecek bu oranlar, bölgelerin gelişmişlik seviyelerine ve yatırım durumlarına göre değişmektedir (Eser, 2011).

Çizelge 3.1 : 2009 yılında hazırlanan teşvik sistemi kapsamında uygulanacak faiz desteği oranları⁸.

Bölgeler / Konular	Türk Lirası Cinsinden Kullanılan Krediler İçin	Döviz Cinsinden Kullanılan Krediler İçin
I. Bölge	-	-
II. Bölge	-	-
III. Bölge	3 puan	1 puan
IV. Bölge	5 puan	2 puan
Ar-Ge	5 puan	2 puan
Çevre	5 puan	2 puan

3.2 Kalkınma Ajansları

Endüstri devrimi ve sanayileşme ile birlikte sadece gelişmiş ülkelerde değil aynı zamanda gelişmekte ve az gelişmiş ülkelerde de görülen; belli bir bölgenin ya da şehrin diğer bölgelerden daha hızlı kalkınarak diğer alanları sömürmesi sonucunda az gelişmiş bölgelerin kalkındırılmasına yönelik olarak ve yerel düzeyde yatırımların artırılması, eğitim olanaklarının geliştirilmesi ve sosyal faaliyetlerin çeşitlenerek artırılması ile ilgili dünyanın farklı ülkelerinde ve Türkiye’de çeşitli çalışmalar yapılmıştır ve yapılmaya devam etmektedir. Yapılan bu yeni faaliyetlerle birlikte yeni kurumsallaşmalar da gerçekleşmektedir.

Küreselleşme ile gelişen bölgesel üretim sistemleri ve politikalar bölgelerin ekonomik birim olarak yeniden doğmalarına sebep olmuş, *bölgeyi* ekonomik kalkınmanın odak noktası haline getirmiş ve ekonomik aktörler için bölgesel ölçek; bilginin aktarımı ve dolaşımı açısından en önemli büyüklük olarak kabul edilir hale gelmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan itibaren ulus-devletin inşa sürecinde ülkenin kalkınması için bütüncül bir yaklaşımla devletçilik ilkesi benimsenmiş ve altyapı ve iktisadî yatırımlar bu çerçevede yürütülmüştür. 1923-1946 yılları arasında devletçilik politikasının uygulandığı Türkiye’de II. Dünya Savaşından sonra liberal politikalara ve serbest piyasa ekonomisine geçiş yaşanmıştır. Bu dönemde, ağır sanayi yatırımları ve altyapı ihtiyaçları özel sektörden ziyade devlet eliyle gerçekleştirilmiş ve bu yatırımların Türkiye geneline yayılmasına çalışılmıştır. Bu dönemde ulaşım yatırımlarının temelini demiryolları oluşturmaktadır ve karayolları demiryollarını

⁸ 2009/15199 ve 2011/1597 (Değişiklik) Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile “Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar”. Ayrıca 2012 yılında farklı bir bölgeleme üzerinden yeni bir teşvik sistemi getirme çalışmaları devam etmektedir.

destekleyici olarak gelişmektedir.1946-1960 arası dönemde ise serbest piyasa ekonomisinin geliştiği ve tarıma dayalı bir büyümenin gerçekleştiği görülmektedir. 1960 sonrası dönemde ise artık planlı dönem başlamıştır. Bu kapsamda 1963 yılında hazırlanan “Birinci Kalkınma Planı”na kadar uygulanan plan ve programlar doğrudan merkez eliyle yürütülmüştür. 1963’ten sonra hazırlanan beş yıllık kalkınma planları çerçevesinde devlet yatırımları yine merkezden yürütülmeye devam etmiş fakat hazırlanan bu planlar aynı zamanda özel sektöre de yol gösterici olmuştur.

Bölgesel yönetimlere her zaman ihtiyatlı yaklaşılan Türkiye’de 2. Kalkınma Planında bölgesel yönetimden bahsetmenin ötesinde ismi dahi kullanılmayarak “yöre” kavramı geliştirilmiş ve plan dâhilinde bölge tanımlamalarından özellikle kaçınılmıştır. Fakat her dönem bölge ve bölgesel eşitsizlikler az ya da çok ülkenin gündeminde olmuştur.

1980 sonrasında tam rekabet ortamının oluşması için serbest piyasa ekonomisine geçiş ve liberal ekonomi politikaları ile birlikte; üretimin ihtiyacı olan hammadde ihtiyaçlarının karşılanması, bölgesel eşitsizliklerin giderilmesi için yapılacak çalışmalara yönelik yasa ve yönetmeliklerin çıkarılması ve sonrasında 1989 yılında Güneydoğu Anadolu Projesinin (GAP) hazırlanmasından sonra ilk bölgesel yönetim tarzı olan GAP İdaresinin kurulması Türkiye’de bölgesel yönetimde yaşanan dönüşümün örnekleridir. GAP İdaresinin yönetim kademesinin ağırlıklı kesimi⁹ Ankara’da yer alsa da bölgesel yönetimini ilk örneği olarak GAP kayda değer bir gelişme olarak literatüre geçmiştir. Sonraki süreçte GAP gibi Doğu Anadolu Projesi (DAP) ve Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP) gibi bölgesel projeler geliştirilse de bu projeleri uygulamaya yönelik merkezi yönetim tarafından ne bir idari oluşum gerçekleştirilmiş ne de bir bütçe ayrılmıştır.

Hazırlanan bu planlardan DAP içerisinde bölgede uygulanacak projelerin idaresini yönetecek, farkındalık oluşturacak, kamu kurumları ile özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasında katılımcılığı artıracak ve yerel firmalara destek sağlayacak türde Kalkınma Ajansı tarzı örgütlenme modellerinden bahsedilmektedir. Aynı şekilde 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlık sürecinde de Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyonu tarafından; yerel girişimcilere danışmanlık hizmeti verecek, yatırımcıları

⁹ 200 kişilik çalışan kesimden 140 kişi Ankara’da 60 kişi ise GAP bölgesinde çalışmaktaydı.

yönlendirecek ve bölgede özellikle ekonomik alanlarda faaliyet gösterecek “*Ekonomik Kalkınma Ajansları*” öneri olarak getirilmiştir.

3.2.1 Dünyada ve Avrupa’da kalkınma ajansları deneyimi

1929 yılındaki Büyük Buhran’dan sonra bölgesel gelişmeyi sağlamak amacıyla kurulmaya başlanan Kalkınma Ajansları, öncelikli olarak Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) ve Avrupa’da uygulanmaya başlamış ve sonraki dönemlerde Uzakdoğu ve dünyanın başka ülkelerinde de yerel yapılanma modeli olarak uygulanıp bugüne kadar gelmiştir.

1933 yılında ABD’de Büyük Buhran’dan çok fazla etkilenen Tennessee Valley’i canlandırmak için dünyada bölgesel kalkınma ajansı ilk olarak Tennessee Valley Authority (TVA) adıyla kurulmuştur. TVA’nın öncelikli olarak, çoğunlukla kırsal yerleşmelerden oluşan bölgede barajların yapımını sağlayarak dengesiz su rejiminin önüne geçmiş ve yaptığı barajlardan elektrik üreterek bölgeye sanayi yatırımlarını çekmiştir. Böylece göç veren bir yer olmaktan çıkan bölge göç alırken aynı zamanda kalkınma hedeflerini de başarıyla gerçekleştirmiştir (DPT, 2000). Sonraki dönemde ABD’de farklı bölgelerde pek çok kalkınma ajansı kurulmuş ve bölgelerini kalkındırmaya yönelik faaliyetlerine başlamıştır. Kuruluş amacı açısından diğer ajanslardan farklılık arz eden ABD Uluslararası Kalkınma Ajansı (US AID) Birleşik Devletlerin dışında yatırım yapmaya yönelik olarak politikalar geliştirmekte ve stratejik ortaklıklar kurmaktadır. US AID’in amacı bölgelerarası dengesizlikleri gidermek gibi görünse de öncelikle çok uluslu şirketlerin çıkarları göz ardı edilmeyecek boyutta Ajans içerisinde etkilidir (Arslan, 2010).

Gelişmekte olan ülkelerde ise sosyal ve ekonomik farklılaşmalar sebebiyle bölgesel kalkınma konusunun gündeme geldiği ülke sınırlı sayıdadır. Brezilya’da 2959’da kurulan Kuzeydoğu Bölgesi Kalkınma Ajansı (SUDENE) bu örneklerdendir (DPT, 2000).

Avrupa’da bugün Kalkınma Ajansı olmayan geçiş ülkesi yoktur, ancak Ajansların kuruluş süreçleri AB’nin etkisiyle farklı ülkelerde değişik şekillerde olmuştur. Kalkınma Ajanslarının Avrupa’da ilk uygulama örnekleri II. Dünya Savaşından sonra artan bölgesel eşitsizlikleri gidermek amacıyla İtalya ve Birleşik Krallık’ta ortaya çıkmıştır. Sonraki dönemde Avusturya, Belçika, Fransa ve İrlanda da 1950’li yıllarda Kalkınma Ajanslarının kuruluş süreci devam etmiştir. 1960’lı yıllarda ise Almanya,

İtalya, Hollanda gibi ülkelerde Kalkınma Ajansları kurulmuş ve 1980 yıllara gelindiğinde Yunanistan, İspanya, Danimarka ve Finlandiya gibi ülkelerde de Kalkınma Ajansları örgütlenmiştir (İTO, 2003) (Arslan, 2010).

Birliğe üye ülkelerde kurulan Kalkınma Ajanslarının dışında doğrudan birlik üyesi ülkelerin bir araya gelerek kurdukları Avrupa Birliği Kalkınma Ajansında; üye ülkelerin ekonomik kapasitelerinin geliştirilmesi ve sürdürülebilir kalkınma stratejilerini belirlemek için kurulmuş bir kurumdur.

Avrupa Komisyonu hizmetleri kapsamında kurulmuş bulunan Avrupa Kalkınma Ajansları Birliği (EURADA); AB üyeleri arasında bilgi alışverişi, diyalog ve uyumu sağlayarak ekonomik kalkınmayı amaçlayan ve aynı zamanda uluslararası işbirliğini de teşvik eden, kâr amacı gütmeyen bir kuruluştur. Kuruluşun Çin, Japonya, Avustralya ve Yeni Zelanda da faaliyet gösteren Kalkınma Ajansları ile de güçlü bir ilişkisi vardır (EURADA, 1991).

EURADA tarafından tarifi yapılan Kalkınma Ajansları; *“belirli bir coğrafi alanda ortak çıkar misyonunu üstlenen, yerel ve/veya bölgesel kamu ve özel yönetimlerinin ve örgütlerinin ortaklığında kurulan otonom yapılardır”* (EURADA, 1999).¹⁰

Türkiye’de faaliyet gösteren Kalkınma Ajanslarından 10 adedi de EURADA’ya üye olmuş ve İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA) ile Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA) birliğin yönetim kurulunda ve yürütme komitesinde yer almıştır (EURADA, 1991).

Çizelge 3.2: Avrupa’da faaliyet gösteren KA’ların yasal durumları (EURADA, 1999).

Ülkeler	Yasal Yapıları
Belçika	Belediyelerarası girişim Kamu yasası kuruluşları
Bulgaristan	Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar
Danimarka	Kâr amacı olmayan vakıflar
İspanya	Kamu-Özel yasa kurumları
Romanya	Vakıflar
Yunanistan	Belediye girişimi Kamu limited şirketi
Litvanya	Kâr amacı gütmeyen şirketler
İngiltere	Yerel yönetimlerin insiyatifinde sınırlı şirket
Almanya	Limited şirket
	Kamu yasası kuruluşları
İrlanda	Kamu limited şirketi

¹⁰“An autonomous structure which carries out a mission of collective interest for a specific geographical area and with a significant association of local and/or regional public and private authorities and organisations”. Diğer bir tanım için bkz. A.g.e syf. 16.

Hollanda	Kamu limited şirketi
İtalya	Kamu limited şirketi
Portekiz	Kamu-özel anonim şirketi
İsveç	Limited şirket
Çek Cumhuriyeti	Anonim şirket
Estonya	Anonim şirket
Polonya	Anonim şirket
Slovakya	Anonim şirket
Fransa	Karma ekonomi şirketi
	Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar
Macaristan	Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar
Ukrayna	Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar

Kalkınma Ajanslarının kuruldukları ülkeler incelendiğinde, otonom bölgesel kalkınma kavramının daha çok gelişmiş ekonomilere özgü bir anlayış ve kalkınmış ülkelerin ulusal bir denge oluşturmak için yurt düzeyinde bölgesel gelişme farklarını ortadan kaldırmak amacıyla giriştikleri bir çaba olduğu ortaya çıkmaktadır.

3.2.2 Türkiye’de kalkınma ajanslarının kuruluş süreci

Türkiye’de süregelen merkezden kalkınma çabalarının amacına ulaşamamasının yanı sıra, bir devlet politikası olan “AB’ye üyelik” sürecinde AB’nin bölgesel politika ve uygulama araçlarından olan yapısal fonlardan yararlanmak ve bölgesel düzeyde gelişmeyi sağlamak amacıyla yeni yapılanmalara gitmiştir. Ayrıca yerel aktörlerin aktif katılımının sağlanması, AB ile olan ekonomik ve siyasi ilişkiler ve yapılan antlaşmalar kalkınma ajanslarının kurulmasının başlıca gerekçelerini oluşturmuştur.

2001 yılında Türkiye ile AB arasında imzalanan Katılım Ortaklığı Belgesi ile AB fonlarının kontrol edileceği bölgelerin tespit edilmesi ve bu fonları kullanacak idarelerin kurulması istenmiştir. 2002 yılında İstatistikî Bölge Birimleri belirlenmiş ve 2003 yılında imzalanan Katılım Ortaklığı Belgesi ile bu birimler için kalkınma planlarının hazırlanması istenmiştir. Bu sürecin devamında ise bölgelerde örgütlenmiş kurumlar olarak Kalkınma Ajansları kurulmuştur¹¹.

Kalkınma Ajansları; Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyonu Raporunda (Bölgesel Kalkınma Ajansı olarak tanımlanıyor) “Merkezi hükümetlerden bağımsız bir idari yapıda sınırları çizilmiş, bir bölgenin girişimcilik potansiyelini geliştirip canlandırmak ve böylece ekonomik kalkınmaya

¹¹ Konu ile ilgili olarak daha detaylı tartışmalara, “12. Ulusal Bölge Bilimi/Bölge Planlama Kongresi, Bölge Biliminde Yeni Yaklaşımlar (2007) İstanbul”, kitabına bakılabilir.

katkı sağlamak amacıyla kurulmuş ve faaliyetlerini kamunun veya özel sektörün finanse ettiği bir kuruluş” şeklinde tanımlamaktadır.

Ajanslar, gelişmekte olan ve az gelişmiş bölgelerin başta insan kaynakları ve kurumsal gelişimleri olmak üzere ekonomik ve sosyal gelişim alanlarında “kendisi küçük, ama etkisi büyük” projeler üzerinde çalışacak kurumlar olarak tasarlanmıştır. Bu bağlamda, kamu kuruluşları ve mahalli idareler tarafından gerçekleştirilen büyük altyapı projelerinin finansmanları Ajansların öncelikli alanlarından olmayacaklardır (Yaman & Kara, 2008).

Kalkınma Ajansları 25.01.2006 tarihinde kabul edilen ve 08.02.2006 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 5449 sayılı “Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun” ile Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı’nın (DPT) ulusal düzeyde koordinasyonunda kurulmuş tüzel kişiliği haiz kurumlardır.

Şekil 3.1 : Türkiye’de kurulan Kalkınma Ajanslarının isimleri ve faaliyet bölgeleri¹².

¹² Harita, Kalkınma Bakanlığının <http://kalkinma.gov.tr/PortalDesign/PortalControls/WebIcerikGosterim.aspx?Enc=83D5A6FF03C7B4FC0C695D643F68A49616EB1319471FEEF2F4A8C6DC3A74CF34> sitesindeki bilgiler kullanılarak oluşturulmuştur.

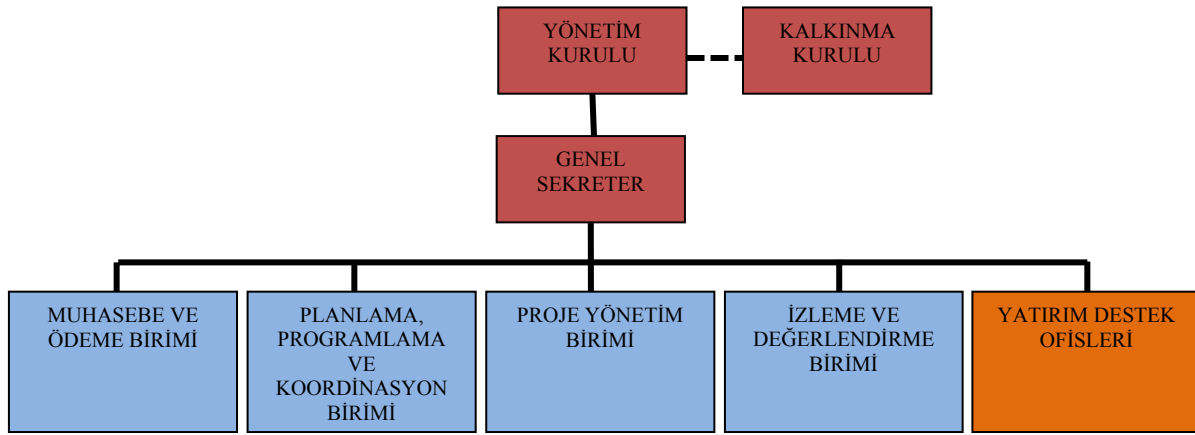
Çizelge 3.3: Türkiye’de faaliyet gösteren Kalkınma Ajanslarının kuruluş yılları, bölgeleri ve isimleri (Kalkınma Bakanlığı).

<i>Kuruluş Yılı</i>	<i>Düzyey-2 Bölgesi</i>	<i>Kalkınma Ajansı</i>	<i>Kısaltma</i>	<i>Kapsadığı İller</i>	<i>Merkez İl</i>	<i>BKK ile Kuruluş Tarihi</i>
2006	TR31	İzmir Kalkınma Ajansı	İZKA	İzmir	İZMİR	2006/10550 06/07/2006
	TR62	Çukurova Kalkınma Ajansı	ÇKA	Adana, Mersin	ADANA	
2008	TR10	İstanbul Kalkınma Ajansı	İSTKA	İstanbul	İSTANBUL	2008/14306 22/11/2008
	TR52	Mevlana Kalkınma Ajansı	MEVKA	Konya, Karaman	KONYA	
	TR83	Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı	OKA	Amasya, Çorum, Samsun, Tokat	SAMSUN	
	TRA1	Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı	KUDAKA	Bayburt, Erzincan, Erzurum	ERZURUM	
	TRB2	Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı	DAKA	Bitlis, Hakkâri, Muş, Van	VAN	
	TRC1	İpekyolu Kalkınma Ajansı	İKA	Adıyaman, Gaziantep, Kilis	GAZİANTEP	
	TRC2	Karacadağ Kalkınma Ajansı	KARACADAĞ	Diyarbakır, Şanlıurfa	DİYARBAKIR	
TRC3	Dicle Kalkınma Ajansı	DİKA	Batman, Mardin, Siirt, Şırnak	MARDİN		
2009	TR21	Trakya Kalkınma Ajansı	TRAKYAKA	Edirne, Kırklareli, Tekirdağ	TEKİRDAĞ	2009/15236 25/07/2009
	TR22	Güney Marmara Kalkınma Ajansı	GMKA	Balıkesir, Çanakkale	BALIKESİR	
	TR32	Güney Ege Kalkınma Ajansı	GEKA	Aydın, Denizli, Muğla	DENİZLİ	
	TR33	Zafer Kalkınma Ajansı	ZEKA	Afyonkarahisar, Kütahya, Manisa, Uşak	KÜTAHYA	
	TR41	Bursa-Eskişehir-Bilecik Kalkınma Ajansı	BEBKA	Bilecik, Bursa, Eskişehir	BURSA	
	TR42	Doğu Marmara Kalkınma Ajansı	MARKA	Bolu, Düzce, Kocaeli, Sakarya, Yalova	KOCAELİ	
	TR51	Ankara Kalkınma Ajansı	ANKARAKA	Ankara	ANKARA	
	TR61	Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı	BAKA	Antalya, Burdur, Isparta	ISPARTA	
	TR63	Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı	DOĞAKA	Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye	HATAY	
	TR71	Ahiler Kalkınma Ajansı	AHİKA	Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Nevşehir, Niğde	NEVŞEHİR	
	TR72	Orta Anadolu Kalkınma Ajansı	ORAN	Kayseri, Sivas, Yozgat	KAYSERİ	
	TR81	Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı	BAKKA	Bartın, Karabük, Zonguldak	ZONGULDAK	
	TR82	Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı	KUZKA	Çankırı, Kastamonu, Sinop	KASTAMONU	
	TR90	Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı	DOKA	Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize, Trabzon	TRABZON	
	TRA2	Serhat Kalkınma Ajansı	SERKA	Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars	KARS	
TRB1	Fırat Kalkınma Ajansı	FKA	Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli	MALATYA		

3.2.3 Kalkınma ajanslarının idari ve mali yapıları

Kalkınma Ajansları (KA) Türkiye’de mevcut bulunan idari yapılanmalardan farklı bir tarzda örgütlenerek vücuda getirilmiş kurumlardır. Ajanslar teşkilat yapısı mevzuatta şu şekilde tanımlanmıştır¹³:

- a) Kalkınma Kurulu
- b) Yönetim Kurulu
- c) Genel Sekreterlik
- d) Yatırım Destek Ofisleri

Şekil 3.2 : Kalkınma Ajansları teşkilat yapısı¹⁴.

Çizelge 3.4: 2011 yılı Kasım ayı itibariyle Kalkınma Ajanslarında çalışan personel sayıları ve unvanları¹⁵.

Kalkınma Ajansları Personel Durumu					
Yıllar	Genel Sekreter	Uzman Personel	Destek Personeli	İç Denetçi	Toplam
2010	26	659	126	10	821
2011*	26	746	148	16	936

* Kasım sonu itibariyle

5449 Sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun'da Kalkınma Ajanslarının (KA) görev ve sorumlulukları şu başlıklarda sıralanmıştır¹⁶:

- Yerel yönetimlerin planlama çalışmalarına teknik destek sağlamak.

¹³5449 Sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanunun 7-17 maddeleri

¹⁴ Kalkınma Ajansları Destek Yönetimi Kılavuzu.

¹⁵Kalkınma Ajansları Yıllık Faaliyet Raporları ve Katılım Öncesi Ekonomik Programdan derlenmiştir.

¹⁶5449 Sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanunun 5. Maddesi.

- Bölge plan ve programlarının uygulanmasını sağlayıcı faaliyet ve projelere destek olmak; bu kapsamda desteklenen faaliyet ve projelerin uygulama sürecini izlemek, değerlendirmek ve sonuçlarını Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına bildirmek.
- Bölge plan ve programlarına uygun olarak bölgenin kırsal ve yerel kalkınma ile ilgili kapasitesinin geliştirilmesine katkıda bulunmak ve bu kapsamdaki projelere destek sağlamak.
- Bölgede kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen ve bölge plan ve programları açısından önemli görülen diğer projeleri izlemek.
- Bölgesel gelişme hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik olarak; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek.
- 4 üncü maddenin ikinci fıkrasının (c) bendi çerçevesinde Ajansa tahsis edilen kaynakları, bölge plan ve programlarına uygun olarak kullanmak veya kullandırmak.
- Bölgenin kaynak ve olanaklarını tespit etmeye, ekonomik ve sosyal gelişmeyi hızlandırmaya ve rekabet gücünü artırmaya yönelik araştırmalar yapmak, yaptırmak, başka kişi, kurum ve kuruluşların yaptığı araştırmaları desteklemek.
- Bölgenin iş ve yatırım imkânlarının, ilgili kuruluşlarla işbirliği halinde ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımını yapmak veya yaptırmak.
- Bölge illerinde yatırımcıların, kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve yetki alanına giren izin ve ruhsat işlemleri ile diğer idarî iş ve işlemlerini, ilgili mevzuatta belirtilen süre içinde sonuçlandırmak üzere tek elden takip ve koordine etmek.
- Yönetim, üretim, tanıtım, pazarlama, teknoloji, finansman, örgütlenme ve işgücü eğitimi gibi konularda, ilgili kuruluşlarla işbirliği sağlayarak küçük ve orta ölçekli işletmelerle yeni girişimcileri desteklemek.
- Türkiye'nin katıldığı ikili veya çok taraflı uluslararası programlara ilişkin faaliyetlerin bölgede tanıtımını yapmak ve bu programlar kapsamında proje geliştirilmesine katkı sağlamak.

- Ajansın faaliyetleri, malî yapısı ve Ajansla ilgili diğer hususların güncel olarak yayınlanacağı bir internet sitesi oluşturmak.

Kanun tarafından geniş bir yetkilendirme ve sorumluluk alanı çizilen ajanslar bölgede ekonomik, sosyal, kültürel ve idari faaliyetlere müdahale noktasında yetkili kurum olarak kılınmıştır. Ajanslar, farklı ölçeklerde planlama çalışmaları yapan ya da destek olan, kırsal ve yerel kalkınmaya destek olan, kendisine tahsis edilen kaynakları kullanan, kamu-özel sektör-STK örgütlenmesinde, rekabet gücünü artıran, bölgeyi yerel ve küresel pazara açan, yatırımcıların işlerini hızlandıran ve şeffaf bir yönetim anlayışı güden kurumlar olarak öne çıkmaktadır.

Türkiye’de kurulan Kalkınma Ajansları sahip oldukları hem idari hem de mali yönleri ile birçok kurumdan ayrılmaktadırlar. İdari yönden yerelde bulunan aktörlerin yönetimde bulunduğu Kalkınma Ajanslarında mali yönden ise durum tersine dönmekte ve Ajansların bütçe kalemlerini oluşturan başlıklarda birinci konumda merkezden gelen paylar önemli yertutmaktadır. Kuruluş aşamasında Ajanslara sağlanacak kaynakların bölgeler arasında dağıtımı yapılırken geri kalmış bölgeler lehine pozitif ayrımcılık yaparak merkezden daha fazla kaynak aktarımı yapılacağı, gelişmiş bölgelerde ise yerel katkı oranının Ajans bütçesinde daha önemli bir paya sahip olacağı öngörülmektedir (Yaman & Kara, 2008). Bu çerçevede Kalkınma Ajanslarının mali yapısı incelendiğinde bütçe kalemlerini şu başlıklar oluşturmaktadır:

5449 Sayılı kanunda tanımlanan Ajansların gelir kalemleri:

- a) Bir önceki yıl gerçekleşen genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtından, vergi iadeleri ile mahallî idarelere ve fonlara aktarılan paylar düşüldükten sonra kalan tutar üzerinden, binde beş oranında her yıl ayrılacak transfer ödeneğinden, Yüksek Planlama Kurulunca her bir ajans için nüfus, gelişmişlik düzeyi ve performans ölçütlerine göre belirlenecek pay.
- b) Avrupa Birliği ve diğer uluslararası fonlardan sağlanacak kaynaklar.
- c) Faaliyet gelirleri.
- d) Bir önceki yıl gerçekleşen bütçe gelirleri üzerinden, bölgedeki il özel idareleri için; borçlanma, tahsisi mahiyetteki gelirler ile genel, katma ve özel bütçeli kuruluşlardan alınan yardım kalemleri hariç tutulmak üzere yüzde bir,

belediyeler için; borçlanma ve tahsisi mahiyetteki gelir kalemleri hariç tutulmak üzere yüzde bir oranında, cari yıl bütçesinden aktarılacak pay.

e) Bölgedeki sanayi ve ticaret odalarının, bir önceki yıl kesinleşmiş bütçe gelirlerinin yüzde biri oranında, cari yıl bütçesinden aktarılacak pay.

f) Ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarca yapılan bağış ve yardımlar.

g) Bir önceki yıldan devreden gelirler.

Aynı madde içerisinde il özel idarelerinin ve belediyelerin paylarında değişiklik yapma yetkisi Bakanlar Kuruluna verilmiştir.

Aynı sayılı kanunda belirtilen Ajansların gider kalemleri:

a) Plân, program ve proje giderleri.

b) Proje ve faaliyet destekleme giderleri.

c) Araştırma ve geliştirme giderleri.

d) Tanıtım ve eğitim giderleri.

e) Taşınır ve taşınmaz mal ile hizmet alım giderleri.

f) Yönetim ve personel giderleri.

g) Görevlerle ilgili diğer giderler.

Ayrıca Ajans personel giderlerinin toplam bütçesi Ajans bütçesinin %15'ini aşmaması aynı madde içerisinde karara bağlanmıştır.

Kalkınma Ajansları Mali Destekleri

Kalkınma Ajansları, kuruluş yasaları ve yasanın ilgili yönetmelikleri çerçevesinde ulusal plan ve stratejiler, bölge plan ve programları ile ajansların yıllık çalışma programlarında belirtilen öncelikler doğrultusunda; başka bir ulusal ya da uluslararası programdan mali destek almayan, içerisinde siyasi ya da etnik içerik bulunmayan ve hukuka, kamu düzenine, genel sağlığa ve toplumun genel ahlak anlayışına aykırılık teşkil etmeyen; kamu kurumu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının projelerine mali destekler sağlamaktadır. Mali desteklerinin ilkeleri, başvuru şartları ve şekilleri ilgili yönetmelikler çerçevesinde Kalkınma Ajansları tarafından belirlenmektedir.

Kalkınma Ajanslarının üç farklı türde mali destek mekanizmaları vardır.

- Doğrudan Finansman Desteği
- Faiz Desteği
- Faizsiz Kredi Desteği

Doğrudan Finansman Desteği

Ajansların, bölgelerindeki kamu kurumlarının, sivil toplum kuruluşlarının ve özel sektör temsilcilerinin kapasitelerini geliştirmek, teknolojilerini yenilemek ve yatırım imkânlarını artırmak için yaptıkları karşılıksız yardımlar olarak tanımlanmaktadır. Bu yardımların usul ve esasları ilgili yönetmelikler çerçevesinde tanımlanmıştır. Ajanslar ayrıca proje hazırlığı konusundaki yükümlülüklerinden bazılarını hafifletmek için veya proje hazırlık sürecini doğrudan yönetmek suretiyle, doğrudan faaliyet desteği ve güdümlü proje desteği şeklinde de doğrudan destekler sağlayabilmektedirler.

Doğrudan faaliyet destekleri; Ajans tarafından, bölgenin kalkınması ve rekabet gücü açısından önemli fırsatlardan yararlanılmasına, bölge ekonomisine yönelik tehdit ve risklerin önlenmesinde acil tedbirlerin alınmasına ve kritik öneme sahip araştırma ve planlama çalışmaları, bölgenin yenilikçilik ve girişimcilik kapasitesini geliştirmeye yönelik iş geliştirme merkezleri, teknoloji geliştirme merkezleri, teknoparklar gibi kuruluşların ve bunların tesislerinin kurulması amacıyla yapılacak fizibilite benzeri ön çalışmalar gibi bölge için önemli olabilecek stratejik eylemlerin başlatılmasına ve gerçekleştirilmesine ve büyük hacimli yatırım kararlarına kısa vadede etki edilmesi ve yönlendirilmesine katkı sağlayacak olan faaliyetlere verilen destekleri kapsamaktadır. Bu destek programlarına özel sektör dışındaki kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları başvurabilmektedir¹⁷.

Güdümlü proje destekleri; Ajansların çalışma programlarında açıkça belirterek, bölgesel gelişmeyi hızlandırmak amacıyla, bölge planlarında ya da saha çalışmaları sonucunda belirlenen alanlar için bölgedeki girişimcilik ve yenilikçilik kapasitesini geliştirecek nitelikteki iş geliştirme merkezleri, teknoparklar, teknoloji geliştirme merkezleri ve işletmelerin ortak kullanımına açık fuar, ticaret merkezi, sergi salonu, laboratuvar ve atölye gibi büyük bütçeli altyapı ve/veya işletme desteklerini içeren

¹⁷ Kalkınma Ajansları Proje Destek Yönetmeliği

projelere, proje teklif çağrısı yöntemi uygulamadan doğrudan sağladıkları mali ve teknik destekleri kapsamaktadır¹⁸.

Faiz Desteği

Kâr amacı güden gerçek ve tüzel kişilerin Ajans tarafından hazırlanan başvuru rehberinde belirtilen nitelikteki projeleri için, ilgili aracı kuruluşlardan alacakları krediler karşılığında ödeyecekleri faiz giderlerinin, ajans tarafından karşılanmasını öngören karşılıksız yardımları kapsamaktadır.

Faizsiz Kredi Desteği

Ajans tarafından kâr amacı güden gerçek ve tüzel kişilerin Ajans tarafından hazırlanan başvuru rehberinde belirtilen nitelikteki projeleri için, ilgili aracı kuruluşlar eliyle kredi verilmesini ve bu mali desteğin Proje Destek Yönetmeliğinde belirtilen usul ve esaslar dâhilinde ajansa faiz ödenmeksizin taksitler halinde geri ödenmesini öngören karşılıksız yardımları kapsamaktadır.

Kalkınma Ajansları Teknik Destekleri

Ajanslar tarafından sağlanan teknik destekler; adil, açık ve şeffaf kurallara tabi olmak ve kendisi tarafından yapılan herhangi bir proje teklif çağrısı ile ilişkilendirilmemek koşuluyla, yerel yönetimlerin başta planlama çalışmaları ile bölge plan ve programlarını uygulayıcı veya yerel kalkınma kapasitesini artırıcı faaliyetleri ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarının ve bölgedeki sivil toplum kuruluşlarının yerel vebölgesel kalkınmaya katkıda bulunabilecek çalışmaları için, mevcut imkânları çerçevesinde kendi personeli eliyle ya da zorunlu hallerde hizmet alımı yoluyla; eğitim verme, program ve proje hazırlanmasına katkı sağlama, geçici uzman personel görevlendirme, danışmanlık sağlama, lobi faaliyetleri ve uluslararası ilişkiler kurma gibi kurumsal nitelikli ve kapasite geliştirici faaliyetleri kapsamaktadır¹⁹.

¹⁸ Kalkınma Ajansları Proje Destek Yönetmeliği

¹⁹ Kalkınma Ajansları Proje Destek Yönetmeliği

4. KALKINMA AJANSLARININ FAALİYETLERİNİN İNCELENMESİ: PERFORMANS ANALİZİ

Dünyanın pek çok farklı bölgesinde değişik şekillerde uygulanma imkânı bulan KA'larının performans durumlarının ölçülmesinde de farklı yöntemler kullanılmaktadır.

İngiltere'de Bölgesel Kalkınma Ajansları(BKA)'nın performans durumlarının ölçülmesinde ve etkililiğinin değerlendirilmesinde *Temel Soruşturma Kalemleri* adı altında göstergeler belirlenmiş ve bu göstergeler nicel verilerin doğrultusunda puanlandırılarak Ajansların performans durumları tespit edilmiştir (Bache, 2008).

Çizelge 4.1:İngiltere'de BKA'ların performans durumlarının ölçümünde kullanılan gösterge başlıkları ve notlandırmalar²⁰.

Gösterge Başlığı	Değerlendirme	Not
Hedef	Güçlü Performans	4
Öncelik	Güçlü Performans	4
Kapasite	İyi Performans	3
Performans Yönetimi	İyi Performans	3
Başarı (İki ile çarpılacak)	İyi Performans	3 (6)
Genel Not	Güçlü Performans	20

4.1 Kalkınma Ajansları 2010-2011 Yılları Faaliyet İncelemeleri

2006 yılında Türkiye'de iki bölgede faaliyete başlayan ve 2010 yılında Türkiye'nin tüm bölgelerinde faaliyete geçen KA'ların 2010 ve 2011 yıllarında gerçekleştirdikleri faaliyetler bu bölümde incelenmiştir.

4.1.1 Kalkınma ajansları 2010-2011 yılları mali destek programları

KA'lar 2010 ve 2011 yıllarında yasa ile kendilerine verilen görev ve sorumlulukları yerine getirmek amacıyla bölgelerinde mali destek programları uygulamışlardır. Bu programlar çerçevesinde kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör

²⁰National Audit Office (2007), Independent Performance Assessment: Advantage West Midlands, London: National Audit Office

temsilcileri mali destek alabilmek için proje hazırlayarak Ajanslara sunmuşlardır. Mali destek programlarının şartları Ajanslar tarafından bölgelerinin öncelikleri ve potansiyelleri gözetilerek hazırlanmıştır.

2010 Yılı Mali Destek Programları

Kalkınma Ajansları tarafından 2010 yılı içerisinde mali destek programları kapsamında Proje Teklif Çağrısı, Doğrudan Faaliyet Desteği ve GÜdümlü Proje Desteği yöntemleriyle mali destekler sağlanmıştır.

Proje Teklif Çağrısı Mali Destek Programları

Ajansların bütçelerindeki en büyük hibe kalemini oluşturan; bölgelerinde katma değer oluşturacak, yerel firmaların yatırım programlarını hayata geçirmede projelerine yardımcı olacak, teknoloji transferini ve üretimini sağlayacak, yeni personel istihdamlarının önünü açacak mali destek programlarından *Proje Teklif Çağrısı*(PÇT) yöntemi 2010 yılı içerisinde 55 farklı teklif çağrısı ile Ajanslar tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu çağrılar kapsamında 8.885 proje başvurusu alınmış ve bu projelerden 1.720 adedi sözleşmeye bağlanarak desteklenmiştir.

2011 yılı içerisinde 26 Ajanstan bir adedi PTC yöntemi ile MDP çağrısına çıkmamıştır. PTC yöntemi kullanılarak çıkılan destek çağrıları kapsamında 6.643 proje başvurusu alınmış ve alınan bu projelerden 1.929 adedi sözleşmeye bağlanarak desteklenmiştir. 2010 ve 2011 yıllarında Ajanslar eliyle yürütülen proje teklif çağrılarının detaylı verileri Çizelge 4.2 ve Çizelge 4.3'te sunulmuştur.

Doğrudan Faaliyet Destekleri

Kâr amacı gütmeyen kurum ve kuruluşlar dışındaki kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının başvuruda bulunabildikleri bir diğer mali destek programı türü olan *Doğrudan Faaliyet Desteği* (DFD) 2010 yılı içerisinde 26 ajans içerisinden 7 ajans tarafından yürütülmüş ve toplamda 500 proje başvurusu alınmıştır. Bu başvurulardan 93 adedi sözleşmeye bağlanarak desteklenmiştir.

2011 yılında 2 KA dışında bütün Ajanslar DFD programına çıkmıştır. DFD programları kapsamında 1.309 proje başvurusu alınmış ve bu başvurulardan 401 adedi desteklenmiştir. (Detaylı dağılım için Çizelge 4.2 ve Çizelge 4.3'e bakınız).

Güdümlü Proje Destekleri

2010 yılı içerisinde toplam 26 Kalkınma Ajansı içerisinde 2 KA *Güdümlü Proje Destekleri*(GPD) kapsamında teklif oluşturmuştur. Oluşturulan bu teklifler 2010 yılı içerisinde Devlet Planlama Teşkilatına sunulmuştur. 2011 yılında 6 Kalkınma Ajansı tarafından 6 Güdümlü Proje hazırlanmıştır.

4.1.2 Kalkınma ajansları 2010-2011 yılları teknik destek programları

Ajanslar, bölgelerinde yerel yönetimlerin planlarına destek olma, proje hazırlama, lobi faaliyetlerinde bulunma, kurumların kapasitelerini artırmaya yönelik olarak 2010 ve 2011 yıllarında bazı Ajanslar tarafından teknik destek programları açıklanmıştır. Bu programlar yoluyla bölgelerin teknik kapasitelerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

6 Kalkınma Ajansı tarafından 2010 yılı içerisinde 6 farklı program başlığında *Teknik Destek Programına*(TD) çıkmıştır. Bu kapsamda toplam 596 proje başvurusu gelmiş ve bu projelerden 404 adedi desteklenmiştir (Detaylı dağılım için Çizelge 4.2 ve Çizelge 4.3'e bakınız).

2011 yılında 17 KA tarafından TD programına çıkmıştır. Programlar kapsamında 1.464 proje başvurusu alınmış ve bu başvurulardan 906 adedi desteklenmiştir (Detaylı dağılım için Çizelge 4.2 ve Çizelge 4.3'e bakınız).

4.2 Performans Analizi

Değerlendirme, belirlenen hedefler ışığında bir projenin etkinlik, etkililik, etki, sürdürülebilirlik ve ilgililiğinin düzenli aralıklarla ölçülmesi ve edinilen tecrübeler ışığında takip eden planlama dönemi için yönlendirici çıktılarının üretilmesidir (Sarı, 2010).

Performans yönetimi, önceden belirlenmiş hedeflere ulaşmada kaydedilen başarının ölçüldüğü ve değerlendirildiği süreci ve bu süreçte yer alan tüm eylemleri ifade eder. Performans yönetiminin bu tanımı, içerisinde performans ölçümü ve değerlendirme faaliyetlerini de kapsamaktadır (Sarı, 2010).

Çizelge 4.2:Kalkınma Ajanslarına 2010 Yılında Teklif Edilen ve Ajanslar Tarafından Kabul Edilen Proje Sayıları

Sıra No	Kalkınma Ajansı	2010 Yılı Teklif Edilen ve Kabul Edilen Proje Sayıları						
		Proje Teklif Çağrısı		Doğrudan Faaliyet Desteği		Güdümlü Proje Desteği	Teknik Destek	
		Teklif Edilen Proje Sayısı	Kabul Edilen Proje Sayısı	Teklif Edilen Proje Sayısı	Kabul Edilen Proje Sayısı		Teklif Edilen Proje Sayısı	Kabul Edilen Proje Sayısı
1	Ahiler Kalkınma Ajansı (AHİ-KA)	240	42	0	0	0	0	0
2	Ankara Kalkınma Ajansı (ANKARAKA)	0	0	130	17	0	0	0
3	Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı (BAKA)	358	40	0	0	0	0	0
4	Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı (BAKKA)	174	44	0	0	0	0	0
5	Bursa-Eskişehir-Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA)	297	68	0	0	0	0	0
6	Çukurova Kalkınma Ajansı (ÇKA)	655	131	0	0	0	0	0
7	Dicle Kalkınma Ajansı (DİKA)	327	68	53	19	0	52	23
8	Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (DOĞAKA)	484	113	88	16	0	115	87
9	Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA)	460	71	0	0	0	0	0
10	Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı (DOKA)	251	86	0	0	0	0	0
11	Doğu Marmara Kalkınma Ajansı (MARKA)	322	68	0	0	0	155	97
12	Fırat Kalkınma Ajansı (FKA)	283	45	80	11	0	0	0
13	Güney Ege Kalkınma Ajansı (GEKA)	720	108	0	0	0	0	0
14	Güney Marmara Kalkınma Ajansı (GMKA)	388	67	0	0	0	0	0
15	İpekyolu Kalkınma Ajansı (İKA)	379	91	0	0	0	0	0
16	İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA)	388	98	0	0	0	0	0
17	İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA)	330	63	0	0	0	0	0
18	Karacadağ Kalkınma Ajansı (KARACADAĞ)	404	82	0	0	0	0	0
19	Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZKA)	0	0	43	6	0	0	0
20	Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA)	286	78	44	10	1	21	19
21	Mevlana Kalkınma Ajansı (MEVKA)	984	155	0	0	0	148	94
22	Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA)	157	36	62	14	1	0	0
23	Orta Anadolu Kalkınma Ajansı (ORAN)	413	60	0	0	0	0	0
24	Serhat Kalkınma Ajansı (SERKA)	169	51	0	0	0	0	0
25	Trakya Kalkınma Ajansı (TRAKYAKA)	416	55	0	0	0	0	0
26	Zafer Kalkınma Ajansı (ZAFER)	0	0	0	0	0	105	84
	TOPLAM	8.885	1.720	500	93	2	596	404

Çizelge 4.3:Kalkınma Ajanslarına 2011 yılında teklif edilen ve Ajanslar tarafından kabul edilen proje sayıları.

Sıra No	Kalkınma Ajansı	2011 Yılı Teklif Edilen ve Kabul Edilen Proje Sayıları						
		Proje Teklif Çağrısı		Doğrudan Faaliyet Desteği		Güdümlü Proje Desteği	Teknik Destek	
		Teklif Edilen Proje Sayısı	Kabul Edilen Proje Sayısı	Teklif Edilen Proje Sayısı	Kabul Edilen Proje Sayısı		Teklif Edilen Proje Sayısı	Kabul Edilen Proje Sayısı
1	Ahiler Kalkınma Ajansı (AHİ-KA)	240	44	0	0	0	194	66
2	Ankara Kalkınma Ajansı (ANKARAKA)	251	121	83	20	0	36	31
3	Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı (BAKA)	304	80	82	26	0	0	0
4	Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı (BAKKA)	225	83	17	12	1	0	0
5	Bursa-Eskişehir-Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA)	439	95	71	19	0	90	48
6	Çukurova Kalkınma Ajansı (ÇKA)	493	99	0	0	0	0	0
7	Dicle Kalkınma Ajansı (DİKA)	197	66	72	23	0	72	62
8	Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (DOĞAKA)	520	195	134	20	1	190	104
9	Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA)	0	0	56	12	0	4	4
10	Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı (DOKA)	154	53	72	29	0	83	48
11	Doğu Marmara Kalkınma Ajansı (MARKA)	312	75	128	36	0	222	96
12	Fırat Kalkınma Ajansı (FKA)	315	87	44	14	1	47	33
13	Güney Ege Kalkınma Ajansı (GEKA)	0	0	28	13	1	0	0
14	Güney Marmara Kalkınma Ajansı (GMKA)	233	39	23	10	0	23	21
15	İpekyolu Kalkınma Ajansı (İKA)	300	90	53	14	0	49	45
16	İstanbul Kalkınma Ajansı (İSTKA)	175	32	41	12	0	0	0
17	İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA)	121	47	53	18	1	0	0
18	Karacadağ Kalkınma Ajansı (KARACADAĞ)	232	79	50	22	0	60	21
19	Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZKA)	210	88	0	0	0	0	0
20	Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA)	236	69	22	10	0	55	55
21	Mevlana Kalkınma Ajansı (MEVKA)	346	99	60	36	0	138	101
22	Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA)	434	107	45	11	1	0	0
23	Orta Anadolu Kalkınma Ajansı (ORAN)	201	59	24	10	0	0	0
24	Serhat Kalkınma Ajansı (SERKA)	145	62	28	6	0	60	49
25	Trakya Kalkınma Ajansı (TRAKYAKA)	225	98	36	12	0	57	55
26	Zafer Kalkınma Ajansı (ZAFER)	335	62	87	16	0	84	67
TOPLAM		6.643	1.929	1.309	401	6	1.464	906

Performans ölçümü ile değerlendirmenin ilişkisi: Son yıllarda Türkiye’de olduğu gibi birçok ülkede, kamu kurumları için performans yönetimine ilişkin kapsamlı çalışmalar yürütülmektedir²¹. Bu çalışmalar kapsamında, performans ölçümü ve değerlendirme kavramlarının aralarındaki ilişkinin tanımlanması ve uygulamada her iki kavramın birlikte ele alınması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede, performans yönetimi önceden belirlenmiş hedeflere ulaşmada kaydedilen başarının ölçüldüğü ve değerlendirildiği süreci ve bu süreçte yer alan tüm eylemleri ifade eder. Performans yönetiminin bu tanımı, içerisinde performans ölçümü ve değerlendirme faaliyetlerini de kapsamaktadır (Sarı, 2010).

Performans ölçümü, değerlendirme faaliyetlerinden beklenen sonuçların alınamaması üzerine geliştirilmiş olup, değerlendirmenin kullandığı kaynaklara nazaran daha az sonuç ürettiğini savunmaktadır. Performans ölçümü kurum içindeki yöneticiler tarafından gerçekleştirilir; değerlendirme ise genellikle dış uzmanlar ya da bir değerlendirme birimi tarafından tanımlı bir yöntem kullanılarak yürütülür. Diğer bir ifadeyle, performans ölçümü kurumsal başarının tespiti ve kurumsal öğrenme sürecine katkı için kullanılırken, değerlendirme uygulamaya dâhil olan tüm aktör ve paydaşlara yönelik çıkarımlar ve geribildirimler üretilmesi amacıyla yürütülür. Hem değerlendirme hem de performans ölçümü girdi, çıktı ve sonuçlara ilişkin veri toplar. Ancak değerlendirme bunlara ilave olarak etki verilerini de dikkate alır ve daha kapsamlı analizler yürütür (Sarı, 2010).

Bu kapsamda bir kurum ya da örgütün performansı, belirli bir zaman sonucundaki çıktısı ya da çalışmanın sonucudur. 2006 yılında yasal düzenlemesi yapılan ve 2010 yılı itibariyle Türkiye’de 26 bölgede; bölgesel eşitsizliklerin giderilmesi, yerelde kalkınmanın gerçekleşmesi, yerel düzeyde kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarını bir araya getirmesi, az gelişmiş bölgelerin kalkındırılması ve bu bölgelerin ulusal ve uluslararası alanda tanıtım çalışmalarının yapılması ve içsel büyümenin gerçekleştirilebilmesi için faaliyetlerine başlayan Kalkınma Ajanslarının 2010 ve 2011 yıllarındaki iki yıllık performans ölçümleri bu kapsamda değerlendirilmiştir.

²¹5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu çerçevesinde kamu idarelerinde stratejik planlama ve performans esaslı bütçelemeye yönelik çalışmalar devam etmektedir. Uygulama “Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelikte belirlenen geçiş programı dâhilinde yaygınlaştırılmaktadır.

Kalkınma Ajansları için performans sonuçları, belirli bir zaman aralığında (bu zaman aralığı çalışmada Ajanslar için bir yıl olarak alınmıştır) kanun ile kendilerine verilen görev ve sorumlulukları sahip oldukları idari ve mali araçları kullanarak ne kadar gerçekleştirdikleridir.

4.2.1 Performans analizi ölçüm göstergeleri

Kalkınma Ajanslarının performans durumlarının ölçülmesine yönelik olarak yapılacak analizde; Ajansların kuruluş amaçlarına uygun hareket edip etmediklerini ve faaliyetlerinin bu amaçlara ne kadar hizmet ettiğini ölçmeye yönelik göstergeler belirlenmiştir.

5449 Sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun'un 5. maddesinde belirtilen Kalkınma Ajanslarının görev ve sorumlulukları; çalışmada ajansların performanslarının ölçülmesi noktasında temel referansları oluşturmuştur. Bu kapsamda Ajanslar için tanımlanan görev ve sorumluluklar, ajansların yürüttüğü faaliyetlerin somut çıktıları üzerinden değerlendirmeye alınarak ölçülmeye çalışılmıştır.

Ajansların gerçekleştirdikleri faaliyetler üzerinden oluşturulan göstergeler:

- Yerel yönetimlerin planlama çalışmalarına teknik destek sağlamak.
 - Bölgede verilen toplam teknik destek (TD) sayısı,
 - Yerel yönetimlere verilen teknik destek (TD) sayısı,
 - STK'lara verilen teknik destek (TD) sayısı.
- Bölge plan ve programlarının uygulanmasını sağlayıcı faaliyet ve projelere destek olmak; bu kapsamda desteklenen faaliyet ve projelerin uygulama sürecini izlemek, değerlendirmek ve sonuçlarını Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına bildirmek.
 - Mali Destek Programlarına (MDP) kabul edilen proje sayısı,
 - MDP kapsamında bitirilen proje sayısı,
 - Doğrudan Faaliyet Desteği (DFD) programına gelen proje sayısı ve desteklenen proje sayısı,
 - Güdümlü Proje ile sağlanan destek sayısı.

- Bölge plan ve programlarına uygun olarak bölgenin kırsal ve yerel kalkınma ile ilgili kapasitesinin geliştirilmesine katkıda bulunmak ve bu kapsamdaki projelere destek sağlamak.
 - Mali Destek Programlarında (MDP) kabul edilen proje sayısı,
 - Mali Destekler aracılığıyla sağlanan destek sayısı,
 - Doğrudan Faaliyet Desteği (DFD) programına gelen proje sayısı ve desteklenen proje sayısı,
 - Yerelde kurulan kamu kurumlarına ve sivil toplum kuruluşlarına verilen teknik destek sayısı.
- Bölgede kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülen ve bölge plan ve programları açısından önemli görülen diğer projeleri izlemek.
 - Ajans tarafından takip edilen proje sayısı.
- Bölgesel gelişme hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik olarak; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek.
 - Diğer kurum, kuruluş, firma ve şirketlerle kurulan ortaklık sayısı,
 - Kalkınma Kurulu toplantı ve katılımcı sayısı.
- 4 üncü maddenin ikinci fıkrasının (c) bendi çerçevesinde Ajansa tahsis edilen kaynakları, bölge plan ve programlarına uygun olarak kullanmak veya kullandırmak.
 - Mali Destek Programlarına ayrılan kaynağın bütçe içerisindeki oranı,
 - Yerelden Ajans bütçesine aktarılan kaynak miktarı,
 - Yerelden Ajans bütçesine aktarılan kaynağın toplam Ajans bütçesi içerisindeki oranı.
- Bölgenin kaynak ve olanaklarını tespit etmeye, ekonomik ve sosyal gelişmeyi hızlandırmaya ve rekabet gücünü artırmaya yönelik araştırmalar yapmak, yaptırmak, başka kişi, kurum ve kuruluşların yaptığı araştırmaları desteklemek.

- Bölgenin tanıtımı, kaynakların ve olanakların tespit edilmesi ve geliştirilmesi, sosyal gelişmenin sağlanması ve rekabet gücünün artırılması için hazırlanan rapor sayısı (Ajans tarafından hazırlanan ya da desteklenen),
- Diğer kurum, kuruluş, firma ve şirketlerle kurulan ortaklık sayısı.
- Bölgenin iş ve yatırım imkânlarının, ilgili kuruluşlarla işbirliği halinde ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımını yapmak veya yaptırmak.
 - Uluslararası programlara verilen proje sayısı,
 - Uluslararası fuar ve organizasyonlara katılım sayısı,
 - Bölge içerisinde ulusal ve uluslararası, düzenlenen fuar ve organizasyon sayısı (Ajans tarafından düzenlenen),
 - Bölgeye yatırım için gelen yabancı firma sayısı (Ajans tarafından bölgeye çekilen),
 - Hazırlanan internet sitesi sayısı.
- Bölge illerinde yatırımcıların, kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve yetki alanına giren izin ve ruhsat işlemleri ile diğer idarî iş ve işlemlerini, ilgili mevzuatta belirtilen süre içinde sonuçlandırmak üzere tek elden takip ve koordine etmek.
 - Yatırım Destek Ofislerine (YDO) yapılan başvuru sayısı,
 - Yeni açılan şirket sayısı.
- Yönetim, üretim, tanıtım, pazarlama, teknoloji, finansman, örgütlenme ve işgücü eğitimi gibi konularda, ilgili kuruluşlarla işbirliği sağlayarak küçük ve orta ölçekli işletmelerle yeni girişimcileri desteklemek.
 - Başvuru yapılan patent sayısı,
 - Alınan teşvik belgesi sayısı,
 - Yapılan marka tescil sayısı,
 - Yeni açılan şirket sayısı.

- Türkiye'nin katıldığı ikili veya çok taraflı uluslararası programlara ilişkin faaliyetlerin bölgede tanıtımını yapmak ve bu programlar kapsamında proje geliştirilmesine katkı sağlamak.
 - Uluslararası programlara verilen proje sayısı,
 - Uluslararası fuar ve organizasyonlara katılım sayısı,
 - Ajansların düzenlediği bilgilendirme ve proje yazma eğitimlerine katılan kişi sayısı,
 - Bölge içerisinde ulusal ve uluslararası düzenlenen fuar ve organizasyon sayısı (Ajans tarafından düzenlenen),
 - Bölgeye yatırım için gelen firma sayısı (Ajans tarafından bölgeye çekilen).
- Ajansın faaliyetleri, malî yapısı ve Ajansla ilgili diğer hususların güncel olarak yayınlanacağı bir internet sitesi oluşturmak.
 - Hazırlanan internet sitesi sayısı.

Ajansların performans durumlarını ölçmek amacıyla toplamda 27 farklı değişken ile ilgili veri kullanılmıştır. Bu kapsamda ilgili veriler bütün Ajanslar için genel bir değerlendirme formülü oluşturmak amacıyla ilgili birim üzerinden oranlanmıştır. Kurulan orantılar şu şekilde sıralanmıştır:

Ajansların faaliyetleri üzerinden hazırlanan göstergelerde yapılan faaliyetlerin önem sıraları aynı değildir. Bu sebeple, uzman görüşleri doğrultusunda faaliyetlere; Ajanslar ve bölge için önemleriyle doğru orantılı olacak şekilde katsayı uygulaması yapılmıştır. Bu kapsamda Ajanslar için hazırlanan performans göstergesi şu şekilde formüle edilmiştir (4.1):

Çizelge 4.4:Kalkınma Ajanslarının performans durumlarının ölçülmesi için oluşturulan veri setleri ve oranlar.

Gösterge Sıra No	Kalkınma Ajansları Faaliyet İstatistikleri Göstergeleri	Formül
G ₁	Ajans tarafından destek verilen toplam teknik destek proje sayısı (adet)	TTD / Toplam Kamu Kurumu ve STK sayısı
G ₂	Yerel yönetimlere verilen teknik destek sayısı* (adet)	YTD / Toplam TD
G ₃	Sivil toplum kuruluşlarına verilen teknik destek sayısı (adet)	STD / Toplam TD
G ₄	Bilgilendirme ve eğitim toplantılarına gelen katılımcı sayısı (kişi)	log(BEK / Program Sayısı) / log (Toplam 20 Yaş Üzeri Bölge Nüfusu)
G ₅	Mali Destek Programlarına gelen proje sayısı (adet)	log(MDP GPS) / log(Toplam Kamu Kurumu, STK ve Firma Sayısı)
G ₆	Mali Destek Programlarında başarılı olan proje sayısı (adet)	MDP BPS / Toplam Proje Sayısı
G ₇	Ajans tarafından başarıyla bitirilen proje sayısı (adet)	BiPS / MDP BPS
G ₈	Doğrudan Faaliyet Desteği programına gelen proje sayısı (adet)	DFD GPS / Toplam Kamu Kurumu ve STK sayısı
G ₉	Doğrudan Faaliyet Desteği programı ile desteklenen proje sayısı (adet)	DFD BPS / DFD GPS
G ₁₀	Güdümlü Proje kapsamında kabul edilen proje sayısı (adet)	GP KPS
G ₁₁	Mali destekler aracılığıyla sağlanan kaynak tutarı (TL)	MD Tutarı / Toplam Ajans Bütçesi
G ₁₂	Ajans tarafından diğer kurum, kuruluş ve firmalarla yapılan işbirliği sayısı (adet)	AİOS / 12
G ₁₃	Yerelden Ajans bütçesine aktarılan kaynak miktarı (TL)	YAKM / Toplam Aktarılması Gereken Kaynak Miktarı
G ₁₄	Yerelden Ajans bütçesine aktarılan kaynağın toplam bütçedeki oranı (%)	YAKM / Toplam Ajans Bütçesi
G ₁₅	Ajansın hazırladığı rapor ve araştırma notları sayısı (adet)	RANS / 12
G ₁₆	Ajans tarafından ulusal ve uluslararası programlara sunulan proje sayısı (adet)	UPPS / 12
G ₁₇	Ajansın katılım sağladığı organizasyonlar** (adet)	KSOS / 12
G ₁₈	Ajansın bölgelerinde düzenledikleri fuar ve organizasyonlar (adet)	BDOS / 12
G ₁₉	Ajans tarafından bölgeye çekilen yatırımcı sayısı*** (adet)	GYS
G ₂₀	Bölgede yeni açılan işyeri sayısı (adet)	YİS / Toplam Firma Sayısı
G ₂₁	Yapılan marka tescil sayısı (adet)	log(MTS) / log(Toplam Firma Sayısı)
G ₂₂	Alınan teşvik belgesi sayısı (adet)	log(TBS) / log(Toplam Firma Sayısı)
G ₂₃	Başvurulan patent sayısı (adet)	log(PBS) / log(Toplam Firma Sayısı)
G ₂₄	Bir yıl içerisinde düzenlenen Kalkınma Kurulu toplantı sayısı (adet)	KKTS / 12
G ₂₅	Kalkınma Kurulu katılımcı sayısı (kişi)	(KKKS / KKTS)/100
G ₂₆	Yatırım Destek Ofislerine bir yıl içerisinde yapılan başvuru sayısı**** (adet)	log(YDO Başvuru Sayısı) / log(Toplam Kamu Kurumu, STK ve Firma sayısı)
G ₂₇	Hazırlanan internet sitesi sayısı (adet)	İnternet Sitesi Sayısı (adet)

* Valilik, Kaymakamlık, Belediyeler, İl Özel İdareleri
** Fuar, Kongre, Sempozyum
*** Ajansların desteklediği projeler kapsamında ve/veya YDO'lar aracılığıyla bölgeye gelen yatırımcılar
**** YDO'lara yapılan izin ve ruhsat işlerinin takibi, bilgi sorma ve danışmanlık

$$T_1 = (G_1 + G_2 + G_3)k_1$$

$$T_2 = (G_4 + G_5 + G_6 + G_7 + G_8 + G_9 + G_{10})k_2$$

$$T_3 = (G_{12} + G_{15} + G_{16} + G_{17} + G_{18} + G_{24} + G_{25})k_3$$

$$T_4 = (G_{11} + G_{13} + G_{14})k_4$$

$$T_5 = (G_{19} + G_{20} + G_{26} + G_{27})k_5$$

$$T_6 = (G_{21} + G_{22} + G_{23})k_6$$

$$(k_1 = 0,6 \quad k_2 = 0,8 \quad k_3 = 1 \quad k_4 = 0,2 \quad k_5 = 0,4 \quad k_6 = 0,1)$$

$$P_{ajans} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6)$$

(4.1)

T₁: Yerel yönetimlere verilen teknik destek

T₂: Mali Destek Programları

T₃: Ajans tanınırlık, görünürlük, organizasyon, rapor, proje sayıları

T₄: Bütçe uygulamaları (Destek miktarları, yerel katkı payları)

T₅: İnternet sitesi, yatırım destek ve iş takip faaliyetleri

T₆: Marka, patent, teşvik oranları

4.2.2 Performans göstergelerinin ajans faaliyetleri üzerinden sorgulanması

Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA) 2010-2011 Yılı Performans Durumu

- **KUDAKA 2010 Yılı Faaliyetleri**

Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA) 22 Kasım 2008 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 10 Kasım 2008 tarih ve 2008/14306 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile TRA1 Düzey 2 bölgesinde kurulmuştur.

Sorumluluk alanı olan Erzurum-Erzincan-Bayburt illerinin kalkınmasında en etkin ve öncü rolü oynamayı, Türkiye’nin en modern ve en verimli kurumlarından biri olmayı kurumsal vizyon olarak kabul etmiştir (Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı, 2010).

TRA1 Düzey 2 Bölgesinin sürdürülebilir kalkınmasını sağlamak üzere, sosyal sermayeyi ve inovasyonu geliştirmek suretiyle yerel potansiyeli harekete geçirmek de Ajansın misyonu olarak belirlenmiştir (Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı, 2010).

KUDAKA, öncülük ve yetkinlik, insan odaklılık, kaynak kullanımında etkinlik ve kamu yararını gözetmek, girişimcilik, çözüm üretme ve sonuç odaklılık, güvenilirlik ve saydamlık, sürdürülebilir üretkenlik ve kültürel ve çevresel değerlere duyarlılığı temel ilkeler olarak kabul etmiştir (Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı, 2010).

KUDAKA, 2009 yılı Aralık ayında yapılan Genel Sekreter atamasını müteakip faaliyetlerine başlamıştır. Ajans faaliyet binasının tahsisi ve düzenlenmesi, personel alımı ve bölge planı hazırlıklarını takiben de mali ve teknik desteklere başlanmıştır.

KUDAKA 2010 Yılı Performans Göstergeleri

- **Teknik Destek Faaliyetleri**

Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA) 2010 yılı içerisinde toplamda başvuru yapılan 21 proje içerisinde 19 projeyi desteklemiştir.

Desteklenen 19 proje içerisinde 5 adedi yerel yönetimlere, 14 adedi ise STK'lara verilen desteklerden oluşmaktadır. Bu sonuçlara göre KUDAKA'nın 2010 yılı içerisinde yerel yönetimlere ve STK'lara verdiği teknik destek oranı:

$$G_1 = \text{Toplam Teknik Destek Sayısı} / \text{Toplam Kamu Kurumu ve STK sayısı}$$

$$G_1 = 21 / 244 = \underline{\underline{0,09}}$$

(4.2)

$$G_2 = \text{Yerel yönetimlere verilen TD sayısı} / \text{toplam verilen TD sayısı}$$

$$G_2 = 5/21 = \underline{\underline{0,24}}$$

(4.3)

$$G_3 = \text{STK'lara verilen TD sayısı} / \text{toplam verilen TD sayısı}$$

$$G_3 = 14/21 = \underline{\underline{0,66}}$$

(4.4)

- **Mali Destek Programları (MDP)**

KUDAKA tarafından 2010 yılı içerisinde KOBİ MDP ve Tarım-Turizm-Sanayi (TTS) MDP olmak üzere 2 farklı başlıkta MDP'ye çıkmıştır. MDP'ler kapsamında Ajansa 162 adedi KOBİ ve 123 adedi de TTS MDP programına olmak üzere toplam 285 adet proje başvurusu yapılmıştır. 285 proje içerisinde 46 adedi KOBİ ve 23 adedi de TTS olmak üzere toplam da 79 proje desteklenmiştir.

Güdümlü Proje Desteği (GPD) kapsamında Ajans tarafından 2010 yılı içerisinde Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerinde uygulanmak üzere 3 proje geliştirilmiş ve bu projeler için toplamda 3.250.000 TL kaynak ayrılmıştır.

MDP'ler ve GDP ile toplam 18.250.000 TL tutarındaki hibe TRA1 Düzey 2 Bölgesinde dağıtılmıştır. Ayrıca Doğrudan Faaliyet Desteği kapsamında da Ajans tarafından, yereldeki kamu kurumları ve STK'lara yatırım bileşeni olmayan alanlarda; kapasite geliştirme ve kritik öneme sahip konularda raporlar hazırlama ve araştırmalar yapmaya yönelik olarak 580.000 TL kaynak ayrılmıştır. Böylece TRA1 Düzey 2 Bölgesine Ajans tarafından toplamda verilen destek tutarı 18.830.000 TL'dir(4.5, 4.6, 4.7, 4.8).

$$G_4 = \log(\text{BEK} / \text{Bilgilendirme ve eğitim programı sayısı}) / \log(20 \text{ yaş üzeri toplam bölge nüfusu})$$

$$G_4 = \log(2.200 / 47) / \log(661.163)$$

$$G_4 = 1,67 / 5,83 = \underline{\underline{0,29}}$$

(4.5)

$$G_5 = \log(\text{MDP GPS}) / \log(\text{Toplam Kamu Kurumu, STK ve Firma Sayısı})$$

$$G_5 = \log(285) / \log(20.906)$$

$$G_5 = 2,45 / 4,32 = \underline{\underline{0,57}}$$

(4.6)

$$G_6 = \text{MDP BPS} / \text{Toplam Proje Sayısı}$$

$$G_6 = 77 / 285 = \underline{\underline{0,27}}$$

(4.7)

$$G_7 = \text{BiPS} / \text{MDP BPS}$$

$$G_7 = 75 / 77 = \underline{\underline{0,97}}$$

(4.8)

$$G_8 = \text{DFD GPS} / \text{Toplam Kamu Kurumu ve STK sayısı}$$

$$G_8 = 44 / 244 = \underline{\underline{0,2}}$$

(4.9)

$$G_9 = \text{DFD BPS} / \text{DFD GPS}$$

$$G_9 = 10 / 44 = \underline{\underline{0,22}}$$

(4.10)

$$G_{10} = \text{GP KPS}$$

$$G_{10} = \underline{1}$$

(4.11)

$$G_{11} = \text{MD Tutarı} / \text{Toplam Ajans Bütçesi}$$

$$G_{11} = 18.830.000 / 27.138.275 = \underline{0,69}$$

(4.12)

- **Ajans ve Diğer Kurum, Kuruluş ve Firmalarla Yapılan Ortaklıklar**

KUDAKA, 2010 yılı içerisinde 1 adedi Avrupa Birliği Kalkınma Ajansları Derneği ve 1 adedi de İran Doğu Azerbaycan Bölgesi ile olmak üzere 2 farklı işbirliği gerçekleştirmiştir (4.13).

$$G_{12} = \text{AOS} / 12$$

$$G_{12} = 2 / 12 = \underline{0,17}$$

(4.13)

- **Yerel Yönetimler Tarafından Bütçeye Yapılan Katkılar**

2010 yılı içerisinde; TRA1 Düzey 2 Bölgesinde faaliyet gösteren Ajansa, kanun ile bütçelerinden pay ayırmaları zorunlu tutulan yerel yönetimler²² tarafından toplamda 2.376.666 TL aktarılması gerekirken 980.782 TL tutar aktarılmıştır (4.14, 4.15).

$$G_{13} = \text{YAKM} / \text{Toplam Aktarılması Gereken Kaynak Miktarı}$$

$$G_{13} = 1.005.739,53 / 2.376.666 = \underline{0,42}$$

(4.14)

$$G_{14} = \text{YAKM} / \text{Toplam Ajans Bütçesi}$$

$$G_{14} = 1.005.739,53 / 27.138.275 = \underline{0,04}$$

(4.15)

- **Raporlar ve Organizasyonlar**

KUDAKA tarafından 2010 yılı içerisinde bölgenin; yatırım olanaklarının ve doğal kaynakların tespit edilmesi, geliştirilmesi, bölgeye gelen yatırımcıları yönlendirmesi, tanıtımını yapması ve araştırmacılara doğru ve güncel bilgi oluşturması amacıyla:

²² Belediyeler, Ticaret ve Sanayi Odaları, İl Özel İdareleri

Tarım, turizm, sanayi, işgücü, hizmetler gibi alanlarda toplam 18 adet rapor ve araştırma notu hazırlanmıştır.

$$G_{15} = \text{RNS} / 12$$

$$G_{15} = 18 / 12 = \underline{\underline{1,5}}$$

(4.16)

KUDAKA tarafından 2010 yılında ulusal ya da uluslararası programlara 4 adet başvuru yapılmıştır.

$$G_{16} = \text{UPPS} / 12$$

$$G_{16} = 4 / 12 = \underline{\underline{0,33}}$$

(4.17)

$$G_{17} = \text{KSOS} / 12$$

$$G_{17} = 18 / 12 = \underline{\underline{1,50}}$$

(4.18)

$$G_{18} = \text{BDOS} / 12$$

$$G_{18} = 4 / 12 = \underline{\underline{0,33}}$$

(4.19)

$$G_{19} = \text{GYS}$$

$$G_{19} = \underline{\underline{2}}$$

(4.20)

$$G_{20} = \text{YİS} / \text{Toplam Firma Sayısı}$$

$$G_{20} = \dots$$

(4.21)

$$G_{21} = \log(\text{Marka tescil sayısı}) / \log(\text{Toplam Firma Sayısı})$$

$$G_{21} = \log(79) / \log(20.662)$$

$$G_{21} = 1,90 / 4,32 = \underline{\underline{0,44}}$$

(4.22)

$$G_{22} = \log(\text{TBS}) / \log(\text{Toplam Firma Sayısı})$$

$$G_{22} = \log(82) / \log(20.662)$$

$$G_{22} = 1,91 / 4,32 = \underline{\underline{0,44}}$$

(4.23)

$$G_{23} = \log(\text{Başvuru yapılan patent sayısı}) / \log(\text{Toplam Firma Sayısı})$$

$$G_{23} = \log(11) / \log(20.662)$$

$$G_{23} = 1,04 / 4,32 = \underline{\mathbf{0,24}}$$

(4.24)

$$G_{24} = \text{KKTS} / 12$$

$$G_{24} = 3 / 12 = \underline{\mathbf{0,25}}$$

(4.25)

$$G_{25} = \text{KKKS} / \text{KKTS}$$

$$G_{25} = (172 / 3) / 100 = \underline{\mathbf{0,57}}$$

(4.26)

$$G_{26} = \log(\text{YDO Başvuru Sayısı}) / \log(\text{Toplam Kamu Kurumu, STK ve Firma Sayısı})$$

$$G_{26} = \log(991) / \log(20.906)$$

$$G_{26} = 3 / 4,32 = \underline{\mathbf{0,69}}$$

(4.27)

$$G_{27} = \text{Hazırlanan internet sitesi sayısı}$$

$$G_{27} = \underline{\mathbf{1}}$$

(4.28)

KUDAKA 2010 Yılı Performansı

$$P_{\text{kudaka2010}} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6)$$

$$= 0,594 + 2,816 + 4,65 + 0,23 + 1,476 + 0,112$$

$$P_{\text{kudaka2010}} = \underline{\mathbf{9,878}}$$

(4.29)

KUDAKA 2011 Yılı Performans Göstergeleri

Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı 2011 yılında hem 2010 yılından devam eden faaliyetlerini sürdürmüş hem de 2011 yılında yeni faaliyetler gerçekleştirmiştir.

- **Teknik Destek Faaliyetleri**

KUDAKA 2011 yılı içerisinde başvuru yapılan projeler içerisinde 55 proje desteklenmiştir. Desteklenen 55 proje içerisinde 3adedi yerel yönetimlere, 15adedi ise STK'lara verilen desteklerden oluşmaktadır. Bu sonuçlara göre

KUDAKA'nın 2011 yılı içerisinde yerel yönetimlere ve STK'lara verdiği teknik destek oranı:

$$G_1 = \text{Toplam Teknik Destek Sayısı} / \text{Toplam Kamu Kurumu ve STK sayısı}$$
$$G_1 = 55 / 244 = \underline{\mathbf{0,23}}$$

(4.30)

$$G_2 = \text{Yerel yönetimlere verilen TD sayısı} / \text{toplam verilen TD sayısı}$$
$$G_2 = 3/55 = \underline{\mathbf{0,05}}$$

(4.31)

$$G_3 = \text{STK'lara verilen TD sayısı} / \text{toplam verilen TD sayısı}$$
$$G_3 = 15/55 = \underline{\mathbf{0,27}}$$

(4.32)

- **Mali Destek Programları (MDP)**

KUDAKA tarafından 2011 yılı içerisinde 2 farklı başlıkta MDP'ye çıkılmıştır. MDP'ler kapsamında Ajansa 236adet proje başvurusu yapılmıştır. 236 proje içerisinde toplam da 69 proje desteklenmiştir.

Ajans tarafından 2011 yılı içerisinde GDP başvurusu yapılmamıştır.

MDP'ler ve DFD'ler ve TD'ler kapsamında toplam 17.000.000 TL tutarındaki hibenin bir kısmı2011 yılında dağıtılmış kalan kısmının dağıtımı ise 2012 yılında yapılacaktır. Doğrudan Faaliyet Desteği kapsamında da Ajans tarafından, yereldeki kamu kurumları ve STK'lara yatırım bileşeni olmayan alanlarda; kapasite geliştirme ve kritik öneme sahip konularda raporlar hazırlama ve araştırmalar yapmaya yönelik olarak 500.000 TL kaynak ayrılmıştır.

$$G_4 = \log(\text{BEK} / \text{Bilgilendirme ve eğitim programı sayısı}) / \log(20 \text{ yaş üzeri toplam bölge nüfusu})$$
$$G_4 = \log(1.067 / 32) / \log(669.021)$$
$$G_4 = 1,52 / 5,83 = \underline{\mathbf{0,26}}$$

(4.33)

$$G_5 = \log(\text{MDP GPS}) / \log(\text{Toplam Kamu Kurumu, STK ve Firma Sayısı})$$
$$G_5 = \log(236) / \log(20.906)$$
$$G_5 = 2,37 / 4,32 = \underline{\mathbf{0,55}}$$

(4.34)

$G_6 = \text{MDP BPS} / \text{Toplam Proje Sayısı}$

$$G_6 = 69 / 236 = \underline{\underline{0,29}}$$

(4.35)

$G_7 = \text{BiPS} / \text{MDP BPS}$

$$G_7 = 69 / 69 = \underline{\underline{1}}$$

(4.36)

$G_8 = \text{DFD GPS} / \text{Toplam Kamu Kurumu ve STK sayısı}$

$$G_8 = 22 / 244 = \underline{\underline{0,09}}$$

(4.37)

$G_9 = \text{DFD BPS} / \text{DFD GPS}$

$$G_9 = 10 / 22 = \underline{\underline{0,45}}$$

(4.38)

$G_{10} = \text{GP KPS}$

$$G_{10} = \underline{\underline{0}}$$

$G_{11} = \text{MD Tutarı} / \text{Toplam Ajans Bütçesi}$

$$G_{11} = 17.000.000 / 43.210.833 = \underline{\underline{0,39}}$$

(4.39)

- **Ajans ve Diğer Kurum, Kuruluş ve Firmalarla Yapılan Ortaklıklar**

KUDAKA, 2011 yılı içerisinde 5 farklı kurumla işbirliği gerçekleştirmiştir.

$G_{12} = \text{AOS} / 12$

$$G_{12} = 5 / 12 = \underline{\underline{0,42}}$$

(4.40)

- **Yerel Yönetimler Tarafından Bütçeye Yapılan Katkılar**

2011 yılı içerisinde yerelden Ajansa 2.361.736 TL aktarılması gerekirken toplamda 3.275.800 TL aktarılmıştır.

$G_{13} = \text{YAKM} / \text{Toplam Aktarılması Gereken Kaynak Miktarı}$

$$G_{13} = 3.275.800 / 2.361.736 = \underline{\underline{1,39}}$$

(4.41)

$G_{14} = \text{YAKM} / \text{Toplam Ajans Bütçesi}$

$$G_{14} = 3.275.800 / 43.210.833 = \underline{\underline{0,07}}$$

(4.42)

- **Raporlar ve Organizasyonlar**

KUDAKA tarafından 2011 yılı içerisinde Tarım, turizm, sanayi, işgücü, hizmetler gibi alanlarda toplam 4 adet rapor ve araştırma notu hazırlanmıştır.

$$G_{15} = \text{RNS} / 12$$

$$G_{15} = 12 / 12 = \underline{\mathbf{1}}$$

(4.43)

KUDAKA tarafından 2011 yılında ulusal veya uluslararası programlara toplam 15 proje başvurusu yapılmıştır.

$$G_{16} = \text{UPPS} / 12$$

$$G_{16} = 15 / 12 = \underline{\mathbf{1,25}}$$

(4.44)

$$G_{17} = \text{KSOS} / 12$$

$$G_{17} = 29 / 12 = \underline{\mathbf{2,42}}$$

(4.45)

$$G_{18} = \text{BDOS} / 12$$

$$G_{18} = 2 / 12 = \underline{\mathbf{0,17}}$$

(4.46)

$$G_{19} = \text{GYS}$$

$$G_{19} = \underline{\mathbf{7}}$$

(4.47)

$$G_{20} = \text{YİS} / \text{Toplam Firma Sayısı}$$

$$G_{20} = \dots$$

(4.48)

$$G_{21} = \log(\text{Marka tescil sayısı}) / \log(\text{Toplam Firma Sayısı})$$

$$G_{21} = \log(110) / \log(20.662)$$

$$G_{21} = 2,04 / 4,32 = \underline{\mathbf{0,47}}$$

(4.49)

$$G_{22} = \log(\text{TBS}) / \log(\text{Toplam Firma Sayısı})$$

$$G_{22} = \log(76) / \log(20.662)$$

$$G_{22} = 1,88 / 4,32 = \underline{\mathbf{0,44}}$$

(4.50)

$$G_{23} = \log(\text{Başvuru yapılan patent sayısı}) / \log(\text{Toplam Firma Sayısı})$$

$$G_{23} = \log(11) / \log(20.662)$$

$$G_{23} = 1,04 / 4,32 = \underline{\underline{0,24}}$$

(4.51)

$$G_{24} = \text{KKTS} / 12$$

$$G_{24} = 2 / 12 = \underline{\underline{0,17}}$$

(4.52)

$$G_{25} = \text{KKKS} / \text{KKTS}$$

$$G_{25} = (115 / 2) / 100 = \underline{\underline{0,58}}$$

(4.53)

$$G_{26} = \log(\text{YDO Başvuru Sayısı}) / \log(\text{Toplam Kamu Kurumu, STK ve Firma Sayısı})$$

$$G_{26} = \log(1.492) / \log(20.906)$$

$$G_{26} = 3,17 / 4,32 = \underline{\underline{0,73}}$$

(4.54)

$$G_{27} = \text{Hazırlanan internet sitesi sayısı}$$

$$G_{27} = \underline{\underline{3}}$$

(4.55)

KUDAKA 2011 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$P_{\text{kudaka2011}} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6)$$

$$= 0,330 + 2,112 + 6,01 + 0,37 + 4,292 + 0,105$$

$$P_{\text{kudaka2011}} = \underline{\underline{13,219}}$$

(4.56)

KUDAKA'nın 2010 ve 2011 yıllarındaki faaliyetleri karşılaştırıldığında Ajansın katıldığı fuar ve organizasyon gibi faaliyet sayılarında ve hazırladığı raporlarda düşme olmasına rağmen, YDO'lar tarafından bölgedeki firmalara verilen danışmanlık hizmeti sayısında ve yereldeki kamu kurumlarına ve STK'lara verilen TD sayısındaki artış Ajansın genel performans değerini artırmıştır. Ayrıca Ajansa yerelden aktarılan kaynak miktarındaki ve Ajansın diğer kurumlarla yaptıkları işbirliği ve ortaklık sayısındaki artış da Ajansın performansını artırıcı yönde etki yapmıştır. Bunlara ek olarak TRA1 Düzey Bölgesinde alınan teşvik belgeleri sayısında, başvuru marka ve patent sayılarında düşüşler olmuştur.

AHİKA 2010 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$P_{ahika2010} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6)$$
$$= 0 + 1,616 + 2,81 + 0,408 + 0,4 + 0,123$$

$$P_{ahika2010} = 5,357$$

(4.57)

AHİKA 2011 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$P_{ahika2011} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6)$$
$$= 0,578 + 1,656 + 8,97 + 0,262 + 0,208 + 0,121$$

$$P_{ahika2011} = 11,795$$

(4.58)

Ahiler Kalkınma Ajansının (AHİKA) 2010 yılında gerçekleştirmiş olduğu faaliyetler incelendiğinde bilgilendirme ve eğitim toplantılarına gelen kişi sayısı ile gelen proje sayısı arasında doğru orantı olduğu görülmektedir. Fakat AHİKA'nın YDO'ları 2010 yılı içerisinde faaliyete geçemedikleri için performans durumları düşük kalmıştır. Ayrıca AHİKA 2010 yılı içerisinde TD, DFD ve GPD programlarına çıkmadığı için ilgili göstergelerden sıfır puan almıştır. İlk yılında kurumsallaşmaya yönelik faaliyetlerde bulunan AHİKA 2011 yılında diğer başlıklarda da faaliyetlerde bulunmuştur. Bu kapsamda araştırmacı ve yatırımcıların kullanabilecekleri çeşitli araştırma notları ve raporlar hazırlamışlardır. Ayrıca 2011 yılı içerisinde bölgelerinde düzenledikleri organizasyon ve programlar ile de bölgenin tanınırlığına ve potansiyellerinin geliştirilmesine katkıda bulunmuşlardır (4.57, 4.58).

Kalkınma Kurulunun bir yıl içerisinde en az iki kez düzenlenmesi gereken toplantılarına katılım oranı, kurula üye kurumların toplamının yarısı düzeyinde gerçekleşerek düşük kalmıştır.

2010 yılı içerisinde yerelden Ajansa aktarılması gereken miktardaki gerçekleştirme %100'ün üzerinde gerçekleşerek bu alanda Ajans için bütün Ajanslar içerisinde önemli bir başarı göstergesi olmuştur. Fakat aynı oran 2011 yılında %76'ya düşmüştür (4.57, 4.58).

2010 yılında faaliyetlerine başlamamış olan YDO'lar 2011 yılında gerçekleştirdikleri faaliyetler ile yaklaşık 250 kişiye bilgilendirme ve danışmanlık hizmeti vermişlerdir.

ANKARAKA 2010 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$P_{\text{ankaraka2010}} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6)$$
$$= 0 + 0,88 + 7,02 + 0,044 + 0,08 + 0,157$$

$$P_{\text{ankaraka2010}} = \mathbf{8,901}$$

(4.59)

ANKARAKA 2011 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$P_{\text{ankaraka2011}} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6)$$
$$= 0,522 + 2,272 + 5,73 + 0,34 + 0 + 0,162$$

$$P_{\text{ankaraka2011}} = \mathbf{9,026}$$

(4.60)

Ankara KA 2010 yılında TD ve PTÇ desteklerinde herhangi bir çalışma yapmamıştır. Fakat DFD kapsamında toplamda gelen 130 projeden 17 adedini desteklemiş ve bu program kapsamında kurumların kapasite gelişimleri ve bölge için kritik önemi haiz konularda ilgili kurum ve kuruluşları desteklemiştir. Ayrıca ilk yılında kurumsallaşma çalışmalarını tamamlamış ve özellikle Ajansın ve bölgenin tanınırlığına yönelik çalışmalara ağırlık vermiştir. 2011 yılında ise PÇT, DFD ve TD olmak üzere üç alanda bölgenin kurumlarına destek imkânı sağlamıştır. Bu durum Ajansın 2011 yılında performansının artmasındaki en önemli göstergedir. Desteklerin yanında bölgede düzenledikleri organizasyonlar ile de yerelin potansiyelinin harekete geçirilmesi noktasında çalışmalar yürütmüşlerdir. Fakat Ajansın 2011 yılında katılım sağladığı organizasyonlar bir önceki yıla göre düşüş göstermiştir. Bunların yanında Ajans hazırladıkları araştırma notları ve raporlarla bölge ile ilgilenen kişi ve kurumlara yardımcı olmuştur (4.59, 4.60).

Kalkınma Kurulu katılım oranı da %65 ile 100 kişilik üye sayısının ortalamasının üzerinde gerçekleşmiştir.

Yerelden Ajansa aktarılması gereken miktardaki gerçekleşme 2010 yılında %8 gibi çok düşük oranda kalırken bu oran 2011 yılında %38'e çıkarak artış göstermiştir.

BAKA 2010 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$\begin{aligned} P_{\text{baka2010}} &= (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6) \\ &= 0 + 1,552 + 6,5 + 0,226 + 5,004 + 0,145 \\ P_{\text{baka2010}} &= 13,427 \end{aligned}$$

(4.61)

BAKA 2011 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$\begin{aligned} P_{\text{baka2011}} &= (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6) \\ &= 0 + 2,072 + 4,68 + 0,316 + 0,232 + 0,148 \\ P_{\text{baka2011}} &= 7,448 \end{aligned}$$

(4.62)

Batı Akdeniz KA 2010 ve 2011 yıllarında TD uygulamasında bulunmamıştır. 2010 yılında sadece PTÇ mali desteğini bölgede uygulamaya koymuştur. Bu kapsamda çalışmalarını yürüten Ajans ayrıca kurumsallaşmasının ilk yılı olmasına rağmen bölgesinde 6 farklı organizasyon düzenleyerek hem bölgenin tanınırlığına katkı yapmış hem de yatırımcıları bölgeye çekerek yatırım yapmalarını sağlamıştır (4.61).

2011 yılında ise PÇT'nin yanında DFD'yi de uygulamaya koyan Ajans MDP'ler ile sağladığı kaynak miktarını da artırmıştır. Fakat katılım sağlanan organizasyon ve program sayısında bir önceki yıla göre düşüş olmuştur. Aynı durum hazırlanan araştırma notu, rapor ve düzenlenen organizasyon ve programlar için de geçerlidir (4.62).

Kalkınma Kurulu katılımıcılığı bölgede %75 seviyelerinde gerçekleşerek ülke ortalamasının üzerinde gerçekleşmiştir. Ayrıca yılda en az iki kez toplanması gereken kurul Ajans bölgesinde üç kez toplanmıştır.

Yerelden Ajansa aktarılması gereken miktarlarda gerçekleşme %50 seviyelerinde gerçekleşmiş ve bu durum performans göstergesine de yansımıştır.

YDO'lar 2010 yılında faaliyetlerine başlamış ve 300'ün üzerinde bilgilendirme, danışmanlık ve iş takibi yaparken bu sayı 2011 yılında artış göstererek 750 seviyesine yükselmiştir.

BAKKA 2010 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$\begin{aligned} P_{\text{bakka2010}} &= (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6) \\ &= 0 + 1,600 + 5,14 + 0,214 + 0,532 + 0,101 \end{aligned}$$

$$P_{\text{bakka2010}} = 7,587$$

(4.63)

BAKKA 2011 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$\begin{aligned} P_{\text{bakka2011}} &= (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6) \\ &= 0 + 3,192 + 5,23 + 0,234 + 0,228 + 0,106 \end{aligned}$$

$$P_{\text{bakka2011}} = 8,990$$

(4.64)

Batı Karadeniz KA, 2010 ve 2011 yıllarında TD faaliyetlerinde bulunmamıştır. 2010 yılında PTÇ yöntemi ile bölgedeki kurumlara mali destek sağlayan Ajans aynı zamanda hem ulusal hem de uluslararası organizasyonlara katılım sağlamış ve bölgenin tanıtımı ve potansiyellerinin kullanılmasına yönelik olarak görüşmeler gerçekleştirmiştir. Fakat 2010 yılı içerisinde Ajans herhangi bir kurum, kuruluş ya da örgütle işbirliği kurmamış, protokol imzalamamıştır (4.63).

2011 yılında Ajans PTÇ'nin yanında DFD programını da uygulamaya koymuştur. Ayrıca GPD kapsamında bir adet proje hazırlığı yapmıştır. Bir önceki yıla kıyasla Ajans bu yıl içerisinde 4 farklı işbirliği gerçekleştirmiştir. Fakat katılım sağlanan ve bölgede düzenlenen organizasyon ve program sayılarında bir önceki yıla göre düşüş gerçekleşmiştir. Ajansın hazırladığı araştırma notları ve raporlarda ise bir önceki yıla göre artış gerçekleşmiştir (4.64).

Kalkınma Kurulu katılımı %60'lar seviyesinde gerçekleşerek ortalamanın hemen üzerinde olmuştur.

Yerelden Ajansa aktarılması gereken miktardaki gerçekleşme 2010 yılında %48 seviyesinde gerçekleşirken bu oran 2011 yılında %65'ler seviyesi çıkmıştır.

2010 yılında kurumsallaşma çalışmalarını yürüten Ajans, YDO'larını da faaliyete geçirerek yatırımcılara danışmanlık ve iş takibi hizmeti vermeye başlamıştır. İlk yıl düşük gerçekleşen bu oran 2011 yılında 300'ün üzerine çıkarak büyük bir artış göstermiştir.

BEBKA 2010 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$P_{\text{bebka2010}} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6)$$
$$= 0 + 1,592 + 2,15 + 0,138 + 0,612 + 0,159$$

$$P_{\text{bebka2010}} = 4,651$$

(4.65)

BEBKA 2011 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$P_{\text{bebka2011}} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6)$$
$$= 0,27 + 1,872 + 5,52 + 0,122 + 1,82 + 0,167$$

$$P_{\text{bebka2011}} = 9,771$$

(4.66)

Bursa-Eskişehir-Bilecik KA, 2010 yılında kurumsallaşma faaliyetlerine ağırlık vermiş ve sadece PTÇ yöntemi ile mali destekler sağlamıştır. Ayrıca mali desteklerin yanında bölgede 12 farklı organizasyon düzenleyerek bölgenin tanınırlığına katkı sağlamışlardır. 2011 yılında ise Ajans PÇT, DFD ve TD programlarında çalışmalarını sürdürmüştür. Bu kapsamda 500'ün üzerinde proje başvurusu alan Ajans bunlardan yaklaşık 150 adedini desteklemiştir. Ayrıca 2010 yılında araştırma notu ve rapor hazırlamak gibi herhangi bir çalışmada bulunmayan Ajans 2011 yılında 18 farklı not ve rapor hazırlayarak bölgedeki araştırmacı ve yatırımcılara yardımcı olmuştur (4.65, 4.66).

Kalkınma Kurulu katılımı 2010 yılında %56 gibi hemen ortalamanın üzerinde gerçekleşse de 2011 yılında bu oran %72 seviyelerine çıkmıştır.

Yerelden Ajansa aktarılması gereken miktarda ise hem 2010 hem de 2011 yıllarında gerçekleşme oranı çok düşük kalmıştır.

Bölgenin sahip olduğu gelişmişlik durumuna bağlı olarak YDO'lara gelen başvuru sayısı da hayli yüksek olmuştur. 2010 yılında 450 bilgilendirme ve danışmanlık hizmeti veren YDO'ların 2011 yılında yaptıkları bilgilendirme ve danışmanlık hizmeti sayısı 600'ü bulmuştur.

ÇUKUROVA 2010 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$P_{cka2010} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6)$$
$$= 0 + 1,600 + 6,36 + 0,310 + 0,616 + 0,138$$

$$P_{cka2010} = 9,024$$

(4.67)

ÇUKUROVA 2011 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$P_{cka2011} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6)$$
$$= 0 + 1,552 + 7,85 + 0,246 + 0,220 + 0,14$$

$$P_{cka2011} = 10,008$$

(4.68)

Çukurova KA, Türkiye’de pilot KA olarak kurulup faaliyet geçen 2 KA’dan birisidir. Kurumsallaşma çalışmalarını 2010 öncesinde tamamlayan Ajans 2010 yılında PTÇ yöntemi ile sağladığı destekler ile bölgenin kalkınmasına katkı sağlamıştır. Ayrıca hazırladığı araştırma notları ve raporlar, katılım sağladığı organizasyonlar ve bölgenin teknik ve mali kapasitesinin artırılmasına yönelik yaptığı faaliyetler ile kurum ve kuruluşlara, araştırmacılara ve yatırımcılara yardımcı olmuştur (4.67).

2011 yılında da Ajans sadece PTÇ yöntemi ile bölgede faaliyette bulunan kuruluşlara mali destekler sağlamıştır. Ayrıca farklı kurumlarla çeşitli işbirlikleri geliştirmiş ve bölge dışından yatırımcıları bölgede yatırım yapmaları amacıyla organizasyonla düzenlemiştir (4.68).

2010 yılında 5 defa düzenlenen Kalkınma Kuruluna katılım oranı %53, 2011 yılında 2 defa düzenlenen Kurula katılım oranı ise %51 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Yerelden Ajansa aktarılması gereken kaynak miktarı 2010 yılında %85 düzeyinde gerçekleşirken bu oran 2011 yılında %84 olmuştur.

YDO’lar 2010 ve 2011 yıllarında toplamda 1000’in üzerinde kişiye bilgilendirme ve danışmanlık hizmeti vermişler, talepler doğrultusunda iş takibi ve yatırımcı işlemlerini yürütmüşlerdir.

DAKA 2010 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$P_{daka2010} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6)$$
$$= 0 + 1,536 + 9,21 + 0,176 + 2,600 + 0,107$$

$$P_{daka2010} = 13,629$$

(4.69)

DAKA 2011 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$P_{daka2011} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6)$$
$$= 0,606 + 0,520 + 5,1 + 0,272 + 1,792 + 0,089$$

$$P_{daka2011} = 8,379$$

(4.70)

Doğu Anadolu KA, 2010 yılında PTÇ kapsamında yapılan 460 proje başvurusundan 92 adedini destekleyerek ülkenin az gelişmiş bölgelerinden birisi olan TRB2 Düzey 2 bölgesinde çalışmalarını sürdürmüştür. Ajans 2010 yılında TD ve DFD programlarında destek çağrısı yapmamıştır. 2011 yılında ise Ajans PTÇ yapmamış ve DFD ile TD programlarında çağrıya çıkmıştır. Ajans 2010 yılında yereldeki potansiyeli harekete geçirmek için birçok organizasyon ve programa katılmış, bölgeye yatırımcı çekmiştir. Ayrıca hazırladıkları araştırma notu ve raporlar ile de gelen yatırımcı ve araştırmacılara yardımcı olmuştur. Fakat 2011 yılında katılım sağlanan program ve organizasyonlarda ve hazırlanan not ve raporlarda düşüş gerçekleşmiştir (4.69, 4.70).

Kalkınma Kurulu katılımcılığı 2010 yılında bölgede %50 ile ortalamada kalmıştır. 2011 yılında ise bir adet Kalkınma Kurulu toplantısı yapılmıştır.

Yerelden Ajansa aktarılması gereken kaynak miktarında 2010 yılında %39'luk bir gerçekleşme olurken bu oran 2011 yılında %100 olmuştur.

YDO bölgeye gelen yatırımcılara danışmanlık hizmeti vermişlerdir. Bu kapsam 2010 yılında 145, 2011 yılında da 125 kişiye bilgilendirme ve danışmanlık hizmeti verilmiştir.

Ajansın faaliyetlerini 2011 yılında Van'da gerçekleşen deprem olumsuz yönde etkilemiştir.

DİKA 2010 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$P_{dika2010} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6)$$
$$= 0,648 + 1,720 + 5,49 + 0,370 + 0,664 + 0,099$$

$$P_{dika2010} = 8,991$$

(4.71)

DİKA 2011 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$P_{dika2011} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6)$$
$$= 0,558 + 2,104 + 12,08 + 0,280 + 1,908 + 0,115$$

$$P_{dika2011} = 13,125$$

(4.72)

Dicle KA, 2010 ve 2011 yıllarında PTC, DFD ve TD programlarını uygulamaya geçirmiş ve bu programlar ile bölgede 500'ün üzerinde projeyi desteklemiştir. Ayrıca bu desteklerin yanında hazırladığı araştırma notları ve raporlar ile bölgeye gelen araştırmacı ve yatırımcıları yönlendirmiştir. Ajans, kurduğu işbirlikleriyle, katılım sağladığı ve bölgede düzenlediği organizasyonlarla bölgenin sahip olduğu potansiyellerinin hem ulusal hem de uluslararası alanda tanıtımına katkı sağlamıştır (4.71, 4.72).

Kalkınma Kurulu toplantısı 2010 ve 2011 yıllarında ikişer kez düzenlenmiş ve katılım oranı ortalama %57 oranında gerçekleşmiştir.

Yerelden Ajansa aktarılması gereken kaynak miktarında 2010 yılında %120'lik bir gerçekleşme sağlanırken, bu oran 2011 yılında %95'e düşmesine rağmen ülke ortalamasının çok üzerinde gerçekleşmiştir.

YDO'lar 2010 yılında 700 ve 2011 yılında 1990'dan fazla kişiye bilgilendirme ve danışmanlık hizmeti vererek bölgenin kalkınmasına katkıda bulunmuşlardır.

DOĞAKA 2010 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$P_{dogaka2010} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6)$$
$$= 0,312 + 2,080 + 3,24 + 0,132 + 0,648 + 0,127$$

$$P_{dogaka2010} = 6,539$$

(4.73)

DOĞAKA 2011 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$P_{\text{doğaka2011}} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6)$$
$$= 0,414 + 3,304 + 5,59 + 0,222 + 0,684 + 0,130$$

$$P_{\text{doğaka2011}} = 10,344$$

(4.74)

Doğu Akdeniz KA, 2010 yılında kurumsallaşma faaliyetlerinin yanında PTC, DFD ve TD programlarında başvuru çağrısına çıkarak bölgenin kalkınmasına önemli bir katkı yapmıştır (4.73).

2011 yılında da PTC, DFD ve TD programlarına ek olarak GPD programını da uygulamaya koyarak iyi bir performans sergilemiştir. Ayrıca hazırladığı araştırma notları ve raporlar ve katılım sağladığı program ve organizasyonlar ile bölgenin potansiyellerinin tespit edilmesine ve tanıtımına olumlu katkıları olmuştur (4.74).

Yerelden Ajansa aktarılması gereken kaynak miktarında 2010 yılında %15'lik bir gerçekleşme olurken bu oran 2011 yılında %57 seviyesine çıkmıştır.

YDO'ları 2010 ve 2011 yıllarında toplam 3000'in üzerinde kişiye sağladıkları bilgilendirme ve danışmanlık hizmeti ile Ajansın performansına ve bölgenin kalkınmasına büyük bir katkı yapmıştır.

DOKA 2010 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$P_{\text{doka2010}} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6)$$
$$= 0 + 1,640 + 1,9 + 0,208 + 0,400 + 0,128$$

$$P_{\text{doka2010}} = 4,276$$

(4.75)

DOKA 2011 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$P_{\text{doka2011}} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6)$$
$$= 0,56 + 2,096 + 9,53 + 0,148 + 0,988 + 0,131$$

$$P_{\text{doka2011}} = 13,453$$

(4.76)

Doğu Karadeniz KA, 2010 yılında daha çok kurumsallaşma faaliyetlerine ağırlık verilmiş, bunun yanında Ajans PTÇ kapsamında destek başvuruları almış ve 77 projeyi desteklemiştir. Ajans geniş kapsamlı çalışmalarına 2011 yılında başlamıştır. 2011 yılında PTÇ, DFD ve TD çalışmalarını yürütmüş ayrıca bölgesine yatırımcıları çekmek amacıyla organizasyonlar hazırlamış, çeşitli fuar, seminer, kongre gibi toplantılara katılmıştır. Bunlara ek olarak Ajans araştırmacıların ve yatırımcıların istifade edebilecekleri araştırma notları ve raporlar da hazırlamıştır (4.75, 4.76).

2010 ve 2011 yıllarında Kalkınma Kurulu dört kez toplanmıştır. Bu toplantılarda katılım oranı ortalamada kalmıştır.

Yerelden Ajansa aktarılması gereken kaynak miktarı 2010 yılında %16 seviyesinde gerçekleşirken, 2011 yılında bu oran %26 seviyesine çıksa da istenilen seviyede gerçekleşmemiştir.

2010 yılında faaliyette bulunmayan YDO'lar 2011 yılında faaliyetlerine başlamış ve 180'den fazla yatırımcıya bilgilendirme ve danışmanlık hizmeti vermiştir.

FIRAT 2010 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$\begin{aligned} P_{fka2010} &= (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6) \\ &= 0 + 1,872 + 3,33 + 0,104 + 0,628 + 0,139 \end{aligned}$$

$$P_{fka2010} = \mathbf{6,073}$$

(4.77)

FIRAT 2011 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$\begin{aligned} P_{fka2011} &= (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6) \\ &= 0,432 + 2,864 + 7,31 + 0,24 + 0,252 + 0,133 \end{aligned}$$

$$P_{fka2011} = \mathbf{11,231}$$

(4.78)

Fırat KA, 2010 yılında kurumsallaşma faaliyetlerinin yanında PTÇ ve DFD programları ile bölgede faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlara destekler vermiştir. Hazırladığı araştırma notları ve raporlar ile yatırımcıları yönlendirici faaliyetlerde bulunmuş ve düzenlediği organizasyonlar ile bölgenin tanıtımına katkı sağlamıştır. Ajans 2011 yılında da PTÇ ve DFD'nin yanında TD programı ile kurumlar teknik

kapasitelerinin artırılmasına yönelik çalışmalarda bulunmuştur. Ayrıca GPD programı için de bir adet proje hazırlığı yapmıştır (4.77, 4.78).

Kalkınma Kuruluna katılımcılık yaklaşık %57'lik bir oran ile ortalamanın biraz üzerinde yer almıştır.

Yerelden Ajansa aktarılması gereken kaynak miktarı ise 2010 yılında %9 oranı ile çok düşük bir düzeyde gerçekleşmiştir. Bu oran 2011 yılında %58'e çıkmış olmasına rağmen istenilen seviyede gerçekleşmemiştir.

YDO'lar 2010 ve 2011 yıllarında faaliyetlerde bulunmuşlardır. Bu kapsam 2010 yılında 350, 2011 yılında da 700'den fazla kişiye bilgilendirme ve danışmanlık hizmeti verilmiştir.

GEKA 2010 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$\begin{aligned} P_{\text{geka2010}} &= (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6) \\ &= 0 + 1,616 + 2,1 + 0,208 + 0,400 + 0,137 \end{aligned}$$

$$P_{\text{geka2010}} = 4,461$$

(4.79)

GEKA 2011 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$\begin{aligned} P_{\text{geka2011}} &= (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6) \\ &= 0 + 1,480 + 4,78 + 0,162 + 0,216 + 0,141 \end{aligned}$$

$$P_{\text{geka2011}} = 6,779$$

(4.80)

Güney Ege KA, 2010 yılında sadece PTÇ yöntemini kullanarak bölgedeki kurumlara mali destek hizmeti vermiştir. Bölgenin gelişmiş tekstil sanayisi ve KOBİ durumuna bağlı olarak ve Ajansın etkin bilgilendirme toplantıları neticesinde PTÇ kapsamında 720 proje başvurusu alınmış ve bunlardan 108 adedi desteklenme imkânı bulmuştur. Bu durum Ajansın 2010 performansına olumlu yönde yansımıştır. Fakat Ajans 2011 yılında ne PTÇ ne de TD programına çıkmıştır. Sadece DFD programına çıkan Ajansın 2011 performansına bu durum olumsuz olarak yansımıştır. DFD'nin yanında Ajans ayrıca GPD çalışmalarına da başlamış ve bu yönde bir proje hazırlamıştır (4.79, 4.80).

Kalkınma Kurulu katılımı ise 2010 ve 2011 yıllarında sırasıyla yaklaşık olarak %68 ve %69 seviyelerinde gerçekleşerek ortalamanın üzerine çıkmıştır.

Yerelden Ajansa aktarılması gereken kaynak miktarları ise 2010 yılında %33, 2011 yılında ise bir önceki yıla göre artış göstererek %64 seviyelerinde gerçekleşmiştir.

2010 yılında faaliyette bulunmayan YDO'lar 2011 yılında 500'ün üzerinde kişiye bilgilendirme ve danışmanlık hizmeti vermişlerdir.

GMKA 2010 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$\begin{aligned} P_{gmka2010} &= (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6) \\ &= 0 + 1,576 + 1,39 + 0,152 + 0,400 + 0,122 \end{aligned}$$

$$P_{gmka2010} = \mathbf{3,640}$$

(4.81)

GMKA 2011 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$\begin{aligned} P_{gmka2011} &= (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6) \\ &= 0,708 + 2,368 + 4,31 + 0,186 + 0,508 + 0,120 \end{aligned}$$

$$P_{gmka2011} = \mathbf{8,200}$$

(4.82)

Güney Marmara KA, 2010 yılında PTÇ kapsamında mali destekler sağlamıştır. Kurumsallaşma çalışmalarına ağırlık veren Ajans, 2010 yılında TD, DFD ve GPD gibi mali ve teknik destek çağrılarında çıkmamıştır (4,81).

2011 yılında ise PTÇ, DFD ve TD olmak üzere üç alanda mali ve teknik destek sağlayan Ajansa, ayrıca kurumsallaşma çalışmalarını da tamamlayarak bölgesinde çeşitli organizasyonlar düzenlemiş ve hazırladığı araştırma notları ve raporlar ile yatırımcıları yönlendirici olmuştur. Bu çalışmalar Ajansın 2011 yılı performansına olumlu yönde yansımıştır (4.82).

Kalkınma Kuruluna katılım oranı 2010 yılında %63 seviyesindeyken bu oran 2011 yılında %55' gerilemiştir.

Yerelden Ajansa aktarılması gereken miktar 2010 yılında %19'luk bir gerçekleşme gösterirken, 2011 yılında bu oran %35 seviyesine çıkmasına rağmen istenilen seviye gerçekleşmemiştir.

2010 yılında faaliyette olmayan YDO'ları 2011 yılında çeşitli başlıklarda yatırımcılara bilgi ve danışmanlık hizmeti vermişlerdir.

İKA 2010 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$P_{ika2010} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6)$$
$$= 0 + 1,616 + 9,44 + 0,374 + 1,388 + 0,145$$

$$P_{ika2010} = 12,963$$

(4.83)

İKA 2011 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$P_{ika2011} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6)$$
$$= 0,678 + 2,000 + 18,68 + 0,378 + 2,216 + 0,147$$

$$P_{ika2011} = 24,011$$

(4.84)

İpekyolu KA 2010 yılında mali ve teknik destek faaliyetlerinden sadece PTÇ yöntemi ile bölgede faaliyet gösteren kurumlara destek sağlamıştır. Ajans 2010 yılında kurumsallaşmanın yanında 87 adet program ve organizasyona katılarak bölgenin tanıtım faaliyetlerine de katkı sağlamıştır (4.83).

2011 yılında Ajans tarafından TD, DFD ve PTÇ uygulamaları birlikte yürütülmüş ve bu kapsamda 400'den fazla proje desteklenmiştir. Bu durum Ajansın 2011 performansına olumlu yönde yansımıştır. Ayrıca Ajans desteklerin yanında bölgede düzenlediği organizasyonlar ve hazırladığı araştırma notları ve raporlar ile de yatırımcılara yön göstererek bölge için bir katma değer oluşturmuştur (4.84).

Kalkınma Kuruluna 2010 yılında %55 düzeyinde bir katılım gerçekleşirken 2011 yılında bu oran %219'luk bir artışla %74 seviyesine gelmiştir.

Yerelden Ajans bütçesine aktarılmasına gereken kaynak miktarında ise hem 2010 hem de 2011 yıllarında %100'ün üzerinde bir gerçekleşme olmuştur.

2010 yılında faaliyetlerine başlayan YDO'lar 150'nin üzerinde kişiye bilgilendirme ve danışmanlık hizmeti verirken bu sayı 2011 yılında 350'yi bulmuştur.

İSTKA 2010 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$P_{istka2010} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6)$$
$$= 0 + 1,568 + 5,19 + 0,326 + 0,400 + 0,167$$

$$P_{istka2010} = 7,651$$

(4.85)

İSTKA 2011 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$P_{istka2011} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6)$$
$$= 0 + 1,665 + 6,34 + 0,288 + 0,144 + 0,184$$

$$P_{istka2011} = 8,621$$

(4.86)

İstanbul KA, 2010 yılında kurumsallaşma faaliyetlerinin yanında PTÇ yöntemiyle bölgesinde faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlara mali destek sağlamıştır. Ayrıca bölgenin yatırım potansiyellerini ve bunlardan yararlanma imkânlarını ortaya koyan çeşitli çalıştaylar düzenlemiş ve araştırma notları ile raporlar hazırlamıştır (4.85).

Ajans 2011 yılında da bölgedeki kurumlara PTÇ yönteminin yanında DFD programıyla da mali destek sağlamıştır (4.86).

Kalkınma Kuruluna katılım oranı 2010 yılında %60 düzeyinde gerçekleşirken bu oran 2011 yılında %67 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Yerelden Ajansa aktarılması gereken kaynak miktarı 2010 yılında %27 düzeyinde çok düşük gerçekleşirken bu oran 2011 yılında %71 seviyesine çıkmıştır.

YDO 2010 yılında faaliyette bulunmazken, 2011 yılında başvuru ve talepler çerçevesinde araştırmacılara ve yatırımcılara bilgi ve danışmanlık hizmeti vermektedir.

İZKA 2010 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$P_{izka2010} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6)$$
$$= 0 + 1,552 + 7,16 + 0,302 + 1,324 + 0,152$$

$$P_{izka2010} = 10,490$$

(4.87)

İZKA 2011 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$P_{izka2011} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6) \\ = 0 + 2,088 + 10,750 + 0,282 + 2,980 + 0,157$$

$$P_{izka2011} = 16,257$$

(4.88)

İzmir KA Türkiye’de 2006 yılında ilk kurulan iki Ajanstan birisidir. Bu sebeple kurumsallaşmasını önceden tamamlamış olan Ajans 2010 ve 2011 yıllarında çeşitli alanda çok farklı faaliyet ve uygulamalar gerçekleştirmiştir.

2010 yılında PTCÇ yöntemi ile kurumlara ve firmalara destek sağlayan ajans, aynı zamanda hazırladığı 250’den fazla araştırma notu ve rapor ile İzmir bölgesinde yatırım yapacak kişilere yol göstermiştir. Ayrıca 20 den fazla kuruluşla da çeşitli alanlarda işbirlikleri kurulmuştur (4.87).

Ajans 2011 yılında PTCÇ’nin yanında DFD programına da çıkmıştır. Bunların yanında GPD kapsamında bir de proje hazırlamıştır. 2011 yılında araştırma notu ve rapor hazırlama, bölgesinde organizasyonlar ve programlar düzenleme gibi çeşitli faaliyetlerine devam etmiştir. Bunların yanı sıra Ajans, Avrupa Kalkınma Ajansları Birliği EURADA’ya üye olarak birliğin yönetim ve yürütme kurulunda bulunmaktadır (4.88).

Kalkınma Kurulu toplantıları 2010 ve 2011 yıllarında 4’er kez yapılırken bu toplantılara katılım oranı sırasıyla %62 ve %66 olarak gerçekleşmiştir.

Yerelden Ajans bütçesine aktarılması gereken miktar 2010 yılında %97, 2011 yılında ise %107 olarak gerçekleşmiştir. Bu durum Ajansın performans göstergesine yansımış ve Ajansı yerelden aktarılan bütçe payları içerisinde Türkiye’de ilk sıralara çıkarmıştır.

İzmir YDO ise gelen yatırımcıları yönlendirmiş ve 2010 yılında 37 ve 2011 yılında ise 197 kişiye bilgilendirme ve danışmanlık hizmeti vermiştir.

KARACADAĞ 2010 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$P_{karacadağ2010} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6) \\ = 0,72 + 2,184 + 7,67 + 0,256 + 3,472 + 0,126$$

$$P_{karacadağ2010} = 14,428$$

(4.89)

KARACADAĞ 2011 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$P_{\text{karacadağ2011}} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6) \\ = 0,643 + 2,200 + 10,97 + 0,206 + 2,276 + 0,121$$

$$P_{\text{karacadağ2011}} = \mathbf{16,416}$$

(4.90)

Karacadağ KA hem 2010 yılında hem de 2011 yılında sağladığı mali destekler, bölgesinde düzenlediği organizasyonlar, katılım sağladığı programlar ve YDO'lar ile gerçekleştirdiği faaliyetler ile en iyi performans gösteren Ajanslardan birisi olmuştur. Ajans 2010 ve 2011 yıllarında TD, PTÇ ve DFD programlarında destek çağrısına çıkmıştır. Bu kapsamda yaptığı bilgilendirme toplantıları ile bölgesindeki kurumlara 2010 ve 2011 yıllarında toplamda dört yüzden fazla proje desteği sağlamıştır. Ayrıca bu faaliyetlerinin yanında bölge potansiyellerinin tespit edilmesi ve yatırımcıların istifadesine sunulması amacıyla çeşitli alanlarda araştırma notları ve raporlar hazırlamıştır (4.89, 4.90).

Kalkınma Kuruluna katılım oranı ise bölgede 2010 yılında %58 ve 2011 yılında %64 seviyelerinde kalmıştır. Ajansın en düşük puan aldığı göstergeler bu başlıklarda gerçekleşmiştir.

Yerelden Ajans bütçesine aktarılması gereken miktar ise Türkiye ortalamasının üzerinde, %60'lar seviyesinde gerçekleşmiştir.

Ajansın YDO'ları 2010 ve 2011 yıllarında faaliyetlerine devam etmişler ve iki yılda toplamda 2.500'den fazla kişiye bilgilendirme ve danışmanlık hizmeti vermişlerdir. Ajansın performans durumunu olumlu etkileyen bu durum ayrıca bölgeye yeni yatırımcıların da gelmesine imkân sağlamıştır.

KUZKA 2010 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$P_{\text{kuzka2010}} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6) \\ = 0 + 0,544 + 3,01 + 0,092 + 0,400 + 0,105$$

$$P_{\text{kuzka2010}} = \mathbf{4,151}$$

(4.91)

KUZKA 2011 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$P_{kuzka2011} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6)$$
$$= 0 + 1,928 + 5,16 + 0,43 + 3,044 + 0,100$$

$$P_{kuzka2011} = 10,662$$

(4.92)

Kuzey Anadolu KA 2010 yılında PTÇ ile mali destek başvurusuna çıkmayan iki ajanstan birisidir. 2010 yılında sadece DFD kapsamında bölgedeki kurumlara destek verene Ajans kurumsallaşma faaliyetlerine ağırlık vermiş ve bunun yanında çeşitli organizasyonlara katılmıştır (4.91).

2011 yılında Ajans DFD ve TD programlarını uygulamazken PTÇ ile mali destek vermiş ve mali desteklerin yanında bölgeyi tanıtmak ve bölgeye yatırımcı çekmek amacıyla çeşitli organizasyonlar düzenlemiştir. Ayrıca Ajans, bölgenin tanınırlığını artırmaya yönelik ve potansiyellerin tespiti ve aktif hale getirilebilmesi amacıyla çeşitli araştırma notları ve raporlar hazırlamıştır (4.92).

Kalkınma Kurulu 2010 ve 2011 yıllarında üç kez düzenlenmiştir. Bu toplantılarda katılım oranı %59 ile ortalamanın biraz üzerinde gerçekleşmiştir.

Yerelden Ajansa aktarılması gereken miktar ise 2010 yılında %6, 2011 yılında %7 gerçekleşerek istenilen seviyeden çok uzak kalmıştır.

YDO'lar 2010 yılında faaliyette bulunmazken 2011 yılında 400'den fazla kişiye bilgilendirme ve danışmanlık hizmeti vermiştir.

MARKA 2010 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$P_{marka2010} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6)$$
$$= 0,444 + 1,568 + 6,54 + 0,17 + 0,700 + 0,155$$

$$P_{marka2010} = 9,577$$

(4.93)

MARKA 2011 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$P_{marka2011} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6)$$
$$= 0,396 + 2,088 + 16,75 + 0,244 + 0,324 + 0,163$$

$$P_{marka2011} = 19,965$$

(4.94)

Doğu Marmara KA, 2010 yılında PTÇ mali destek ve TD programlarında bölgede faaliyet gösteren kurumlara kaynak sağlamıştır. Ajans ayrıca bölgesinde düzenlediği organizasyonlar, çalıştaylar, katılım sağladığı programlar, hazırladığı araştırma notları ve raporlar ile bölgenin mevcut olan gelişmişlik düzeyini daha ileri götürmek amacıyla faaliyetlerde bulunmuştur (4,93).

2011 yılında PTÇ mali destek programının yanında DFD programını da yürüten Ajans TD programı ile bölgedeki kuruluşlara teknik destek sağlamıştır. Ayrıca bölgenin farklı kurumlarla geliştirdiği işbirliği ağırları ve imzaladığı protokoller ile bölgenin kalkınmasına katkıda bulunmuştur (4,94).

Kalkınma Kurulu 2010 yılında 3 kez toplanmış ve bu toplantılara katılım %54 düzeyinde gerçekleşmiştir. 2011 yılında 2 kez düzenlenen toplantılara katılım %58 düzeyindedir.

Yerelden Ajansa aktarılması gereken kaynak miktarı 2010 yılında %9 gerçekleşirken bu oran 2011 yılında %71'e yükselmiştir.

YDO Ajansın en faal birimlerinden birisidir. 2010 ve 2011 yıllarında bölgede araştırma yapan, yatırım yapmayı düşünen ya da Ajans hakkında bilgi almak isteyen toplam 10.000'in üzerinde kişiye bilgilendirme ve danışmanlık hizmeti vermiştir.

MEVKA 2010 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$\begin{aligned} P_{\text{mevka2010}} &= (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6) \\ &= 0,414 + 1,600 + 6,04 + 0,232 + 0,528 + 0,159 \\ P_{\text{mevka2010}} &= \mathbf{8,973} \end{aligned}$$

(4.95)

MEVKA 2011 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$\begin{aligned} P_{\text{mevka2011}} &= (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6) \\ &= 0,426 + 2,256 + 5,38 + 0,230 + 0,140 + 0,158 \\ P_{\text{mevka2011}} &= \mathbf{8,590} \end{aligned}$$

(4.96)

Mevlana KA, 2010 ve 2011 yıllarında en iyi performans gösteren Ajanslarda birisi olarak öne çıkmaktadır. Ajans 2010 yılında TD ve PTÇ programları ile bölgede binin

üzerinde proje başvurusu almış ve bu projelerden yaklaşık 250 adedini desteklemiştir. Ayrıca Ajans katılım sağladığı ve bölgesinde düzenlediği organizasyonlar ve hazırladığı araştırma notları ve raporlar ile bölgenin tanıtımını yapmış, yatırımcılara yol göstermiştir (4.95, 4.96).

2011 yılında PTÇ, TD ve DFD olmak üzere üç programda desteklerini devam ettiren Ajansın proje başvurularında ve destek miktarlarında azalma olmuştur. Bu durum 2011 yılı performansına yansımıştır. Ayrıca Ajansın hazırladığı araştırma notları ve rapor sayılarında da ciddi bir düşüş gerçekleşmiştir.

2010 yılında 3, 2011 yılında iki kez düzenlenen Kalkınma Kurulu toplantılarına katılım oranı sırasıyla %49 ve %63 olarak gerçekleşmiştir. 2011 yılında katılım oranında ciddi bir artış vardır.

Yerelden Ajansa aktarılması gereken kaynak miktarında 2010 yılında %8'lik bir gerçekleşme olurken bu oran 2011 yılında %10'a çıksa da istenilen düzeyde gerçekleşmemiştir.

YDO'lar 2010 ve 2011 yıllarında Ajansa başvuru yapan kişilere bilgilendirme ve danışmanlık hizmeti vermiştir. Fakat 2010 yılında 32, 2011 yılında 48 olan bu sayı istenilen düzeyde değildir.

OKA 2010 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$\begin{aligned} P_{oka2010} &= (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6) \\ &= 0 + 1,808 + 7,57 + 0,406 + 0,972 + 0,128 \end{aligned}$$

$$P_{oka2010} = 10,884$$

(4.97)

OKA 2011 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$\begin{aligned} P_{oka2011} &= (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6) \\ &= 0 + 2,688 + 15,92 + 0,438 + 0,608 + 0,131 \end{aligned}$$

$$P_{oka2011} = 19,785$$

(4.98)

Orta Karadeniz KA 2010 yılında mali destek programlarında PTÇ ve DFD programlarında faaliyetlerde bulunmuştur. Ayrıca Ajans bölgenin kalkınması ve

tanınırlığının artması amacıyla çeşitli organizasyonlar düzenlemiş ve farklı kurumlarla işbirlikleri kurmuştur. Bunun yanında bölgenin potansiyellerini tespit etmek ve aktif hale getirmek için çeşitli araştırma notları ve raporlar hazırlamıştır (4.97).

Ajans 2011 yılında da 2010 yılında olduğu gibi PÇT ve DFD mali destek programları düzenlerken TD programı destek çağrısına çıkmamıştır. Fakat GPD kapsamında bir proje hazırlamıştır. Ajans 2011 yılında farklı alanlarda organizasyonlar düzenlemiş ya da düzenlenen organizasyonlara katılım sağlamıştır. Ayrıca çeşitli başlıklarda ulusal ya da uluslararası programlara projeler hazırlamıştır (4.98).

2010 yılında Kalkınma Kurulu dört kez toplanmış ve %57'lik bir katılım gerçekleşmiştir. 2011 yılında düzenlenen üç adet Kalkınma Kurulu toplantısına katılım oranı %58 olmuştur.

Yerelden Ajansa aktarılması gereken kaynak miktarı 2010 yılında %107 olarak gerçekleşirken bu oran 2011 yılında %88'e düşmüştür.

YDO'lar 2010 yılında 125 kişiye bilgilendirme ve danışmanlık hizmeti verirken bu sayı 2011 yılında yaklaşık üç katlık bir artışla 357'ye çıkmıştır.

ORAN 2010 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$\begin{aligned} P_{\text{oran2010}} &= (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6) \\ &= 0 + 1,608 + 2,65 + 0,282 + 0,400 + 0,149 \end{aligned}$$

$$P_{\text{oran2010}} = 5,089$$

(4.99)

ORAN 2011 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$\begin{aligned} P_{\text{oran2011}} &= (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6) \\ &= 0 + 2,008 + 10,8 + 0,236 + 0,180 + 0,145 \end{aligned}$$

$$P_{\text{oran2011}} = 13,369$$

(4.100)

Orta Anadolu KA, 2010 yılında mali destek programı türlerinden olan PTÇ yöntemi ile proje başvuruları kabul etmiş ve 413 adet proje başvurusu almıştır. Ayrıca aynı yıl içerisinde kurumsallaşma çalışmalarına ağırlık vermiştir. 2011 yılında ise PTÇ

yanında DFD mali destek programını da uygulamaya koyan Ajans, bölgesinin potansiyellerinin tespiti ve aktif hale getirilmesi ve bilinirliğinin artırılmasına yönelik olarak çeşitli başlıklarda araştırma notları ve raporlar hazırlamış, organizasyonlar düzenlemiştir (4.99, 4.100).

Kalkınma Kuruluna katılımın 2010 ve 2011 yıllarında sırasıyla %57 ve %63 olarak ortalamanın biraz üzerinde gerçekleştiği görülmektedir.

Yerelden Ajansa aktarılması gereken kaynak miktarı ise 2010 ve 2011 yıllarında %60 ve %72 gerçekleşme oranıyla Türkiye ortalamasının üzerine çıkmıştır.

2010 yılında faaliyette bulunmayan YDO'lar 2011 yılında 130'da fazla kişiye bilgilendirme ve danışmanlık hizmeti vermiştir.

SERHAT 2010 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$\begin{aligned} P_{\text{serhat2010}} &= (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6) \\ &= 0 + 1,648 + 2,58 + 0,22 + 0,400 + 0,077 \end{aligned}$$

$$P_{\text{serhat2010}} = \mathbf{4,925}$$

(4.101)

SERHAT 2011 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$\begin{aligned} P_{\text{serhat2011}} &= (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6) \\ &= 0,252 + 2,008 + 5,66 + 0,224 + 0,292 + 0,081 \end{aligned}$$

$$P_{\text{serhat2011}} = \mathbf{8,517}$$

(4.102)

Serhat KA, 2010 yılı içerisinde kurumsallaşmasının yanında PTÇ kapsamında mali destek programlarına başlamıştır. DFD, TD ve GPD programlarında çağrıya çıkmamıştır. Ayrıca bölgenin tanıtımı ve potansiyellerinin tespitine yönelik bazı başlıklarda araştırma notları ve raporlar hazırlamıştır (4.101).

2011 yılında PTÇ programının yanında DFD ve TD programlarında da destek çağrısına çıkan Ajansa, bunlara ek olarak bölgesinde çeşitli organizasyonlar düzenlemiş, bölgenin ulusal ve uluslararası alanda tanıtımına yönelik toplantı ve programlara katılım göstermiştir. Ayrıca farklı kurumlarla da işbirlikleri kurmuştur (4.102).

Kalkınma Kurulu katılımı 2010 ve 2011 yıllarında %57 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Yerelden Ajansa aktarılması gereken kaynak miktarı 2010 yılında %30 düzeyinde gerçekleşirken bu oran 2011 yılında %76 düzeyine çıkmıştır.

YDO'lar 2010 yılında faaliyette bulunmamıştır. 2011 yılında 1200'den fazla kişiye bilgilendirme ve danışmanlık hizmeti vererek Ajansın performans durumuna büyük bir katkı sağlamıştır.

TRAKYAKA 2010 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$\begin{aligned} P_{\text{trakyaka2010}} &= (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6) \\ &= 0 + 1,568 + 2,28 + 0,242 + 0,400 + 0,131 \end{aligned}$$

$$P_{\text{trakyaka2010}} = 4,621$$

(4.103)

TRAKYAKA 2011 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$\begin{aligned} P_{\text{trakyaka2011}} &= (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6) \\ &= 0,498 + 2,104 + 6,3 + 0,274 + 1,600 + 0,139 \end{aligned}$$

$$P_{\text{trakyaka2011}} = 10,915$$

(4.104)

Trakya KA, kurumsallaşma çalışmalarının yanında yürüttüğü PTÇ yöntemi ile 2010 yılında bölgesinin kalkınmasına katkıda bulunmuştur. DFD, TD ve GPD uygulamalarının yapılmadığı 2010 yılında kurumsallaşma çalışmalarına ağırlık verilmiş ve bölgenin potansiyellerine yönelik araştırma notları ve raporlar hazırlanmıştır (4.103).

2011 yılında PTÇ'nin yanında DFD ve TD programlarını da uygulamaya koyan Ajans, ayrıca çeşitli kurum ve kuruluşlarla da işbirlikleri kurmuştur. Bölgenin tanıtımının yapılması ve yatırımcı çekmesine yönelik projeler geliştirilmiş ve bu yönde toplantılar tertip edilmiştir (4.104).

Kalkınma Kuruluna katılımın %70 düzeyinde olduğu bölgede bu oran ülke ortalamasının üzerine çıkmaktadır.

Yerelden Ajansa aktarılması gereken kaynak miktarındaki gerçekleşme oranı ise 2010 yılında %33 iken 2011 yılında bu oran %74'e çıkmıştır.

2010 ve 2011 yıllarında YDO'larının herhangi bir faaliyeti olmamıştır.

ZAFER 2010 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$P_{\text{zafer2010}} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6) \\ = 0,378 + 1,608 + 0,66 + 0,258 + 0,400 + 0,157$$

$$P_{\text{zafer2010}} = \mathbf{3,461}$$

(4.105)

ZAFER 2011 Yılı Performans Değerlendirmesi

$$P_{\text{zafer2011}} = (T_1 + T_2 + T_3 + T_4 + T_5 + T_6) \\ = 0,396 + 1,872 + 3,2 + 0,306 + 0,22 + 0,154$$

$$P_{\text{zafer2011}} = \mathbf{6,148}$$

(4.106)

Zafer KA, 2010 yılında başladığı kurumsallaşma çalışmaları çerçevesinde Kuzey Ege Kalkınma Ajansı olan ismini Zafer Kalkınma Ajansı olarak değiştirmiştir.2010 yılında PT ve TD programları ile destekler sağlayarak bölgenin kalkınmasına katkıda bulunmuştur (4.105).

2011 yılında PT ve TD'nin yanında DFD programını da uygulamaya koyan Ajansa, çeşitli başlıklarda organizasyonlar düzenlemiş, bölgenin durum tespiti ve yatırım imkânlarının ortaya konulmasına yönelik araştırma notları ve raporlar hazırlamıştır (4.106).

Kalkınma Kuruluna katılım oranı 2010 ve 2011 yıllarında %57 ve %58 olarak gerçekleşmiştir.

Yerelden Ajansa aktarılması gereken kaynak miktarındaki gerçekleşme oranı 2010 yılında %45 iken bu oran 2011 yılında %94'e yükselmiştir.

2010 yılında herhangi bir faaliyette bulunmayan YDO'lar 2011 yılında 500'ün üzerinde kişiye bilgilendirme ve danışmanlık hizmeti vermiştir.

Cizelge 4.5:Kalkınma Ajansları 2010 yılı karşılaştırmalı performans göstergeleri durumu.

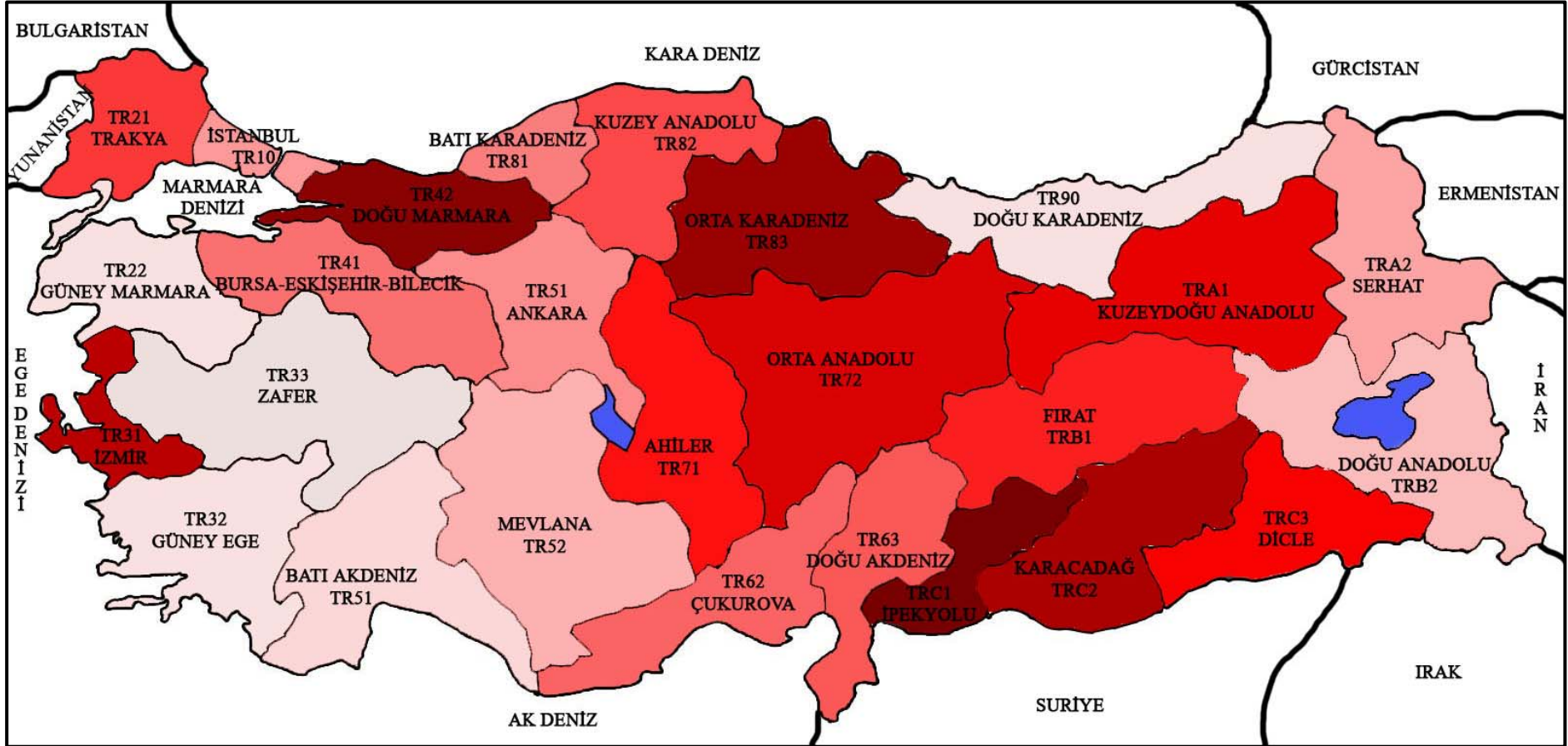
Sıra No	Ajans Adı	T1	T2	T3	T4	T5	T6	Toplam ₂	Toplam
1	Karacadağ Kalkınma Ajansı	0,720	2,184	7,67	0,256	3,472	0,126	14,302	14,428
2	Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı	0	1,536	9,21	0,176	2,600	0,107	13,522	13,629
3	Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı	0	1,552	6,50	0,226	5,004	0,145	13,282	13,427
4	İpekyolu Kalkınma Ajansı	0	1,616	9,44	0,374	1,388	0,145	12,818	12,963
5	Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı	0	1,808	7,57	0,406	0,972	0,128	10,756	10,884
6	İzmir Kalkınma Ajansı	0	1,552	7,16	0,302	1,324	0,152	10,338	10,49
7	Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı	0,594	2,816	4,65	0,230	1,476	0,112	9,766	9,878
8	Doğu Marmara Kalkınma Ajansı	0,444	1,568	6,54	0,170	0,700	0,155	9,422	9,577
9	Dicle Kalkınma Ajansı	0,648	1,720	5,49	0,370	0,664	0,099	8,892	8,991
10	Çukurova Kalkınma Ajansı	0	1,600	6,36	0,310	0,616	0,138	8,886	9,024
11	Mevlana Kalkınma Ajansı	0,414	1,600	6,04	0,232	0,528	0,159	8,814	8,973
12	Ankara Kalkınma Ajansı	0	0,880	7,02	0,044	0,800	0,157	8,744	8,901
13	Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı	0	1,600	5,14	0,214	0,532	0,101	7,486	7,587
14	İstanbul Kalkınma Ajansı	0	1,568	5,19	0,326	0,400	0,167	7,484	7,651
15	Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı	0,312	2,080	3,24	0,132	0,648	0,127	6,412	6,539
16	Fırat Kalkınma Ajansı	0	1,872	3,33	0,104	0,628	0,139	5,934	6,073
17	Ahiler Kalkınma Ajansı	0	1,616	2,81	0,408	0,400	0,123	5,234	5,357
18	Orta Anadolu Kalkınma Ajansı	0	1,608	2,65	0,282	0,400	0,149	4,940	5,089
19	Serhat Kalkınma Ajansı	0	1,648	2,58	0,220	0,400	0,077	4,848	4,925
20	Bursa-Eskişehir-Bilecik Kalkınma Ajansı	0	1,592	2,15	0,138	0,612	0,159	4,492	4,651
21	Trakya Kalkınma Ajansı	0	1,568	2,28	0,242	0,400	0,131	4,490	4,621
22	Güney Ege Kalkınma Ajansı	0	1,616	2,10	0,208	0,400	0,137	4,324	4,461
23	Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı	0	1,640	1,90	0,208	0,400	0,128	4,148	4,276
24	Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı	0	0,544	3,01	0,092	0,400	0,105	4,046	4,151
25	Güney Marmara Kalkınma Ajansı	0	1,576	1,39	0,152	0,400	0,122	3,518	3,640
26	Zafer Kalkınma Ajansı	0,378	1,608	0,66	0,258	0,400	0,157	3,304	3,461

Not: Toplam₂ değeri; Ajansların, T6 göstergesi (marka tescil, patent başvuru ve teşvik belgesi) dışındaki doğrudan faaliyetlerini gösteren göstergelerinin toplamıdır.

Çizelge 4.6: Kalkınma Ajansları 2011 yılı karşılaştırmalı performans göstergeleri durumu.

Sıra No	Ajans Adı	T1	T2	T3	T4	T5	T6	Toplam ₂	Toplam
1	İpekyolu Kalkınma Ajansı	0,678	2,000	18,68	0,378	2,216	0,147	23,864	24,011
2	Doğu Marmara Kalkınma Ajansı	0,396	2,088	16,75	0,244	0,324	0,163	19,802	19,965
3	Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı	0	2,688	15,92	0,438	0,608	0,131	19,654	19,785
4	Karacadağ Kalkınma Ajansı	0,643	2,200	10,97	0,206	2,276	0,121	16,295	16,416
5	İzmir Kalkınma Ajansı	0	2,088	10,75	0,282	2,980	0,157	16,100	16,257
6	Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı	0,560	2,096	9,53	0,148	0,988	0,131	13,322	13,453
7	Orta Anadolu Kalkınma Ajansı	0	2,008	10,80	0,236	0,180	0,145	13,224	13,369
8	Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı	0,330	2,112	6,01	0,370	4,292	0,105	13,114	13,219
9	Dicle Kalkınma Ajansı	0,558	2,104	8,16	0,280	1,908	0,115	13,010	13,125
10	Ahiler Kalkınma Ajansı	0,578	1,656	8,97	0,262	0,208	0,121	11,674	11,795
11	Fırat Kalkınma Ajansı	0,432	2,864	7,31	0,240	0,252	0,133	11,098	11,231
12	Trakya Kalkınma Ajansı	0,498	2,104	6,30	0,274	1,600	0,139	10,776	10,915
13	Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı	0	1,928	5,16	0,430	3,044	0,100	10,562	10,662
14	Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı	0,414	3,304	5,59	0,222	0,684	0,130	10,214	10,344
15	Çukurova Kalkınma Ajansı	0	1,552	7,85	0,246	0,220	0,140	9,868	10,008
16	Bursa-Eskişehir-Bilecik Kalkınma Ajansı	0,270	1,872	5,52	0,122	1,820	0,167	9,604	9,771
17	Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı	0	3,192	5,23	0,234	0,228	0,106	8,884	8,990
18	Ankara Kalkınma Ajansı	0,522	2,272	5,73	0,340	0	0,162	8,864	9,026
19	İstanbul Kalkınma Ajansı	0	1,665	6,34	0,288	0,144	0,184	8,437	8,621
20	Serhat Kalkınma Ajansı	0,252	2,008	5,66	0,224	0,292	0,081	8,436	8,517
21	Mevlana Kalkınma Ajansı	0,426	2,256	5,38	0,230	0,140	0,158	8,432	8,590
22	Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı	0,606	0,520	5,10	0,272	1,792	0,089	8,290	8,379
23	Güney Marmara Kalkınma Ajansı	0,708	2,368	4,31	0,186	0,508	0,120	8,080	8,200
24	Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı	0	2,072	4,68	0,316	0,232	0,148	7,300	7,448
25	Güney Ege Kalkınma Ajansı	0	1,480	4,78	0,162	0,216	0,141	6,638	6,779
26	Zafer Kalkınma Ajansı	0,396	1,872	3,20	0,306	0,220	0,154	5,994	6,148

Not: Toplam₂ değeri; Ajansların, T6 göstergesi (marka tescil, patent başvuru ve teşvik belgesi) dışındaki doğrudan faaliyetlerini gösteren göstergelerinin toplamıdır.

DÜŞÜK YÜKSEK

Şekil 4.2. 2011 yılı Kalkınma Ajanslarının performanslarının bölgelere göre dağılımı.

Ajansların 2010 yılı performans durumları incelendiğinde yüksek puan alan Ajansların genel olarak mali destek programlarının hepsini uygulamaya koydukları, bütçe uygulamalarında yerelden Ajansa aktarılan kaynak miktarlarında yüksek gerçekleştirme oranları yakaladıkları, pek çok programa katılım sağladıkları ve bölgelerinde organizasyonlar düzenledikleri görülmektedir. Ayrıca bu Ajansların YDO'ları 2010 yılında faaliyete geçmiş ve bilgi ve danışmanlık hizmeti gibi faaliyetlerde bulunmuşlardır.

Ajansların 2011 yılı performans durumları incelendiğinde bir önceki yıla göre bazı Ajanslarda düşüşler görülmüştür. Bunların başlıca sebepleri bir önceki yıla göre mali destek programlarının hepsinde teklif çağrısına çıkılmaması ve mali desteklerde gerçekleşen proje başvuru sayılarının düşmesi, yerelden Ajansa aktarılan kaynak miktarının azalması, hazırlanan rapor ve bölgede düzenlenen organizasyon sayılarının düşmesidir.

Ajansların performans durumlarında temel bileşenlerin en önemlisi Ajansların diğer kurum, kuruluş ve gruplarla yaptıkları işbirlikleri, bölgelerinde düzenledikleri organizasyonlar, katılım sağladıkları fuar, sempozyum, kongre gibi programlar, hazırladıkları rapor ve araştırma notları faaliyetlerinden oluşan T3 bileşenidir. Bu bileşen incelendiğinde performans durumu yüksek Ajansların genel olarak bu bileşenden çok yüksek puanlar aldığı görülmektedir.

YDO'ları 2010 yılında faaliyete geçmemiş Ajanslar 2011 yılında YDO'larını faaliyete geçirerek daha fazla puan almışlardır. Bu durum diğer Ajanslarla olan puan farklarını kapatmaya ve geçmeye büyük katkı yapmıştır. Ayrıca YDO'lar aracılığıyla bölgeye çekilen yatırımcı sayıları da Ajansların performans durumlarının hesaplanmasında önemli bir bileşeni oluşturmuştur.

Çizelge 5.3, Çizelge 5.4, Şekil 5.1 ve Şekil 5.2 incelendiğinde Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'daki Ajansların performans durumlarının iyi olduğu görülmektedir. Bu duruma Ajansların bölgelerinde yaptıkları faaliyetlerin yanında bölgenin gelişme potansiyellerinin fazlalığı da etki etmiştir. Batıdaki gelişmiş bölgelere oranla az gelişmiş bölgelerde tarım, sanayi, turizm ve hizmet sektörlerinde yatırım yapmak ve şirket kurmak için kaynak ihtiyacına bağlı olarak Ajansların destekleri daha çok rağbet görmüştür. Örneğin, batı bölgelerinde kurulu çok fazla şirket ve firma bulunmasına rağmen bilgilendirme ve eğitim toplantılarına gelen

katılımcı sayısı ve mali destek programlarına gelen proje başvuru sayısı, nüfus ve şirket sayıları doğu bölgeleri ile karşılaştırıldığında, doğu bölgelerine oranla düşük kalmıştır.

Bazı Ajansların performans durumlarında büyük düşüşler yaşanmıştır. Bu düşüşlerin başlıca sebepleri; mali destek programlarına çıkılmaması ya da bölgenin potansiyeline göre yeterli proje başvurusunun gelmemesi ve buna bağlı olarak desteklenen proje sayısının düşük olması, bir önceki yıl yapılan faaliyetlerin bir sonraki yıl yapılmaması (internet sitelerinin kurulması, çalıştayların, sempozyumların düzenlenmesi vb.) YDO'ların sağladığı bilgi ve danışmanlık hizmetlerinden bölgedeki kurum ve kuruluşların yeterince yararlanamaması gelmektedir. Tersine bir durum da bir önceki yıla göre yüksek performans gösteren Ajanslar için geçerlidir. Bu Ajanslar da yukarıda ifade edilen maddeleri 2010 yılında yapmamış fakat 2011 yılında ifa ederek performanslarını artırmışlardır.

İstisnai bir durum olarak merkezi Van'da bulunan Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı, Van'da meydana gelen depremden olumsuz etkilenmiş ve bu durum performansına da yansımıştır. Ajans, faaliyetlerine geçici olarak Muş YDO'da devam etmiştir.

5. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Türkiye’de son 50 yıldır devlet tarafından uygulanan planlı kalkınma dönemi incelendiğinde somut olarak görülen en önemli çıktılardan biri merkez tarafından hazırlanan planların yine merkez tarafından yürütülmeye çalışılması ve yerelde herhangi bir kuruluşun ya da örgütün oluşturularak yatırımların bu kurumlar tarafından yürütülmemesidir. Bunun sonucunda ise hazırlanan kalkınma planlarında belirlenen yerel kalkınma faaliyetleri daha uygulamaya dahi geçmeden raftaki yerlerini almaktadır.

1980’den sonra evrilen ve artık merkezin baskısının yavaş yavaş kaybolmaya başladığı Türkiye’deki süreç aynı zamanda yerelleşmenin de artmaya başladığı bir dönemdir. Bu dönemde özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının da etkili olduğu ve fiziki ve iktisadi kalkınmanın yanı sıra sosyal, kültürel ve insani ilişkilerde daha çok söz sahibi olduğu bir dönemdir.

Türkiye’nin AB’ye tam üyelik yolunda belli kıstasları yerine getirmeyi vaat ettiği 2000 yılı sonrası süreçte yerel kalkınmayı yerelin dinamiklerini kullanarak gerçekleştirmeyi hedefleyen ve bu yolda çok farklı kaynaklar kendisine tahsis edilen Kalkınma Ajanslarının 2006 yılında hazırlanan 5449 sayılı kanun ile yasal statüleri oluşturulmuş ve çeşitli hukukî süreçlerden sonra 2010 yılında 26 Düzey 2 bölgesinde kurumsallaşması bitirilerek faaliyete geçmişlerdir.

2010 yılı sonrasında Ajansların faaliyette buldukları 2010 ve 2011 yıllarındaki performans durumlarının incelendiğinde genel olarak pek çok Ajansın yasa ile kendilerine tanımlanan görevleri yerine getirdikleri görülmektedir. Bazı istisnai durumlar dışında (hukukî, idari ya da mali sebepler dolayısıyla) Ajanslar bölgelerinde yerel girişimcileri desteklemeye, bölgede yerelin potansiyelinin farkındalığının oluşması için faaliyetlerde bulunmaya, bölgeyi ulusal ve uluslararası alanda tanıtmaya, bölge dışından yatırımcıları bölgeye çekmeye çalıştıkları görülmektedir. Bu kapsamda tezde incelenen Ajansların 2010 ve 2011 yıllarındaki performans durumlarından aşağıdaki çıkarımlar yapılmıştır;

- Yerelde örgütlenmiş kurumları bir çatı altında toplayan ve katılımcı bir anlayışla kararlarını alan Kalkınma Ajansları; bölge planlarının hazırlık süreçleri, mali destek programlarının uygulama alanları, bölgelerin tanınırlığının artırılması ve farkındalığın oluşturulması gibi faaliyetler ve bu süreçte uyguladıkları yöntemlerle diğer kamu kurumlarından ayrılarak yeni bir örgütlenme modeli olduklarını ortaya koymuşlardır.
- Yeni bir örgütlenme modeli olmalarına ve katılımcılığı artırmaya yönelik pek çok faaliyet yapmalarına rağmen Kalkınma Ajanslarının danışma organı olan Kalkınma Kurullarına katılım oranı istenilen seviyelerde gerçekleşmemiştir. Bu durumun oluşmasında Kalkınma Kurulu üyelerinin doğrudan merkezî yönetim tarafından belirlenmiş olmalarının etkisi büyüktür. Ayrıca Kalkınma Kurulunun görev ve yetkilerinin de sadece tavsiye niteliğinde olması bu kurulda yer alanların katılımcılığını etkilemektedir. Bu sebeple, Kalkınma Kurulu üyeliklerinin yerelden gelen talepler doğrultusunda yeniden gözden geçirilerek belirlenmesi ve görev ve yetkilerinin yeniden düzenlenerek alınan kararların sadece tavsiye niteliğinde olmayıp uygulamaya yönelik yaptırımları da olacak şekilde ayarlanması Kalkınma Kurulunun daha işler hale gelmesini sağlayacaktır.
- 2010 ve 2011 yılları içerisinde Ajanslarda genel sekreter, iç denetçi, uzman ve destek personelinden oluşan 936 kişilik bir personel istihdamı gerçekleştirilmiştir. Bu süre zarfında işten ayrılmalar ve personel alımları devam etmiştir. Çalışan personel ile ilgili personel hareketliliği ve özlük hakları noktasında bir takım sıkıntılar (tayin, becaş durumunun olmaması, kurumlar arası geçişin mümkün olmaması gibi) çekilmektedir. Bu konu ile ilgili personel çalışma yönetmeliğinde bazı düzenlemeler yapılması, personelin daha verimli çalışmasını sağlayacaktır.
- Yerel yönetimlerden Ajansların bütçelerine aktarılan kaynak miktarlarındaki düşük gerçekleşme oranları denk bütçe uygulaması yapan kurumlar için ilerleyen dönemlerde bütçe döngüsünde zorluklar çıkmasına sebep olacaktır.
- Mali olarak ilerleyen dönemlerde ciddi sıkıntılarla karşılaşması muhtemel olan Ajansların bütçe kalemleri ve oranları yeniden düzenlenmeli ve Ajansların kullanabileceği kaynak kalemleri artırılmalıdır.

- Ajanslar tarafından sağlanan mali destekler sayesinde Türkiye'nin farklı bölgelerinde pek çok yeni işletme hayata geçmiş ve yeni istihdam imkânları oluşturulmuştur. Fakat hem insan gücü hem de sermaye gibi gelişmişlik seviyeleri açısından farklı şartlara sahip bölgelerin aynı mali destekler aracılığıyla desteklenmesi, bölgesel eşitsizlikleri gidermede yeterli olmamaktadır. Dahası bu desteklerden yararlanan kurumlar genel olarak proje hazırlamasını bilen, Ajansların sağladığı desteklere yabancı olmayan, bölgelerin gelişmiş şirket ya da kurumları olmaktadır. Bu durum ise bölge içerisinde gelişme potansiyeli olan fakat Ajans desteklerinden yeterince yararlanamayan kurumların müzmin durumlarının devamına sebep olmaktadır. Bu durumun aşılabilmesi için mali destek başlıklarında belli kısıtlamalara gidilmesi daha küçük ölçekli ve sermayeli şirketlerin Ajans desteklerinden daha fazla yararlanmasına imkân sağlayacaktır.
- Mali destek programlarının araçlarından biri olan Proje Teklif Çağrısı (PÇT) yönteminde uygulanan bir yıl içerisinde Ajansın düzenlediği teklif çağrılarında en fazla iki destek alabilme şartı ve destek alan kurum, firma ya da şirketin bir takvim yılı boyunca Ajans desteklerinden faydalanamaması Ajanslara başvuru yapabilecek firma sayısının az olduğu bölgelerde proje başvurularının sayılarının azalmasına ve niteliksiz projelerin gelmesine sebep olabilmektedir. Bu kapsamda Ajanslar tarafından yürütülen PÇT uygulamaları iki yılda bir yapılması durumunda hem proje başvuru sayılarında artış olacak ve kaliteli proje gelme ihtimali yükselecek hem de Ajanslar tarafından dağıtılacak kaynak miktarı yüksek olacak ve böylece bölgenin gelişmesi için daha fazla hibe ihtiyaç sahibi kurumlara dağıtılabilecektir.
- Bilgilendirme ve eğitim toplantılarına gelen katılımcı sayısına bağlı olarak proje sayıları artmaktadır. Fakat katılımcı sayıları için genel bir eşik değeri mevcuttur. Bu eşik değeri geçildikten sonra katılımcı sayısı artsa da gelen proje sayısı değişmemektedir. Bu sebeple Ajanslar bölgeleri için en uygun eğitim programlarını belirleyerek hem kaynak hem de zaman israfının önüne geçebilirler.
- Ajanslar, bölgelerinin potansiyellerini tespit etme ve bunları aktif hale getirmek için araştırma notları ve raporlar hazırlayarak, seminer, kongre,

sempozyum gibi organizasyonlar ve ulusal ve uluslararası alanda fuar ve sergi gibi çalışmalar yaparak bölgelerinin tanınmasına ve kalkınmasına destek olmaktadır. Genel olarak 26 kalkınma Ajansının hepsi bölgelerinde bu yönde çalışmalar yapmaktadır.

- Yatırım Destek Ofisleri aracılığıyla bölgede yatırım yapmak isteyen yatırımcılara bilgiler verilmekte ve bu yatırımcıların iş ve işlemleri ücretsiz olarak takip edilmektedir. Bu kapsamda birçok bölgede YDO'lar aracılığıyla yeni yatırım alanları oluşmuş ve hem yurt içinden hem de yurt dışından pek çok kişi Türkiye'nin farklı alanlarında yatırım yapmışlardır. Fakat özellikle ülkenin az gelişmiş bölgesi olan Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde insan gücü ve sermaye yetersizliği gibi sebeplerden dolayı yatırım imkânlarının azlığı bu tür yatırımların sayısının düşük olmasına sebep olmaktadır. Bu yüzden bu bölgelerde yatırım sayılarının artırılması için Ajanslar eliyle devlet tarafından güdümlü proje örneğinde olduğu gibi farklı modeller uygulanabilir.

Ajanslar sahip oldukları yönetim kadrosu, idari yapısı ve personeli ile birlikte Türkiye'nin yakın döneminde yerel kalkınmada yaptıkları faaliyetler ile etkin ve etkili kurumlar olabileceklerdir. Bu süreçte idari ve mali alanlarda yasal boşlukları doldurulup, siyasi baskılardan uzak kalan Ajanslar, çok daha verimli çalışacak ve bölgenin ihtiyaçlarına cevap verebilecektir.

KAYNAKLAR

- Arrow, K.** (1962). The Economic Implications of Learning by Doing. *Review of Economic Studies* , 155-173.
- Arslan, E.** (2010). *Kalkınma Ajansları ve Kalkınma Ajanslarının Türkiye Ekonomisine Beklenen Katkıları*. (Doktora Tezi) Konya.
- Atalık, G.** (1989). *Bölge Planlamasına Giriş*. İstanbul: İTÜ.
- Bache, P. I.** (2008). İngiltere'de Bölgesel Kalkınma Kurumlarının Meşruiyeti. F. N. Vakfı içinde, *Bölgesel Kalkınma Ajansları* (s. 152-188). İstanbul.
- Balcı, B.** (1998). *Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Sağlanan Devlet Desteği Üzerine Bir Araştırma*. (Y. Lisans Tezi) Adana.
- Baş, A., & Yüzer, M. A.** (2010). *Bölge Planlamasında Yeni Bir Kurum: Kalkınma Ajansları*. Kayseri: 34. Şehircilik Kolokyumu: Planlamanın Dili.
- Bayraktar, F.** (2002). *Avrupa Birliği'nin Bölgesel Kalkınma Politikası ve Bu Politikanın Aday Ülke Olarak Türkiye Açısından Anlam ve Önemi*. Ankara: Türkiye Kalkınma Bankası Matbaası.
- Brasche, U.** (2001). Avrupa Birliği'nin Bölgesel Politikası ve Türkiye'nin Uyumu. *İktisadi Kalkınma Vakfı* , 14-15.
- Çelik, M.** (2005). *Bölgesel Kalkınma Ajansları*. (Y. Lisans Tezi) Ankara.
- Darwent, D.** (1969). Growth Poles and Growth Centers In Regional Planning - A Review. *Environment and Planning, Volume I* , s. 5-32.
- Dinler, Z.** (2005). *Bölgesel İktisat*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- DPT.** (2000). *Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.

- Duran, M. S.** (2003). *Teşvik Politikaları ve Doğrudan Sermaye Yatırımları*. Ankara: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürlüğü Araştırma ve İnceleme Dizisi.
- Eldem, V.** (1970). *Osmanlı İmparatorluğu'nun İktisadi Şartları Hakkında Bir Tetkik*. Ankara: İş Bankası Yayınları.
- Eser, E.** (2011). *Türkiye'de Uygulanan Yatırım Teşvik Sistemleri ve Mevcut Sistemin Yapısına Yönelik Öneriler*. Ankara: DPT.
- EU.** (2003, Mayıs 21). REGULATION (EC) NO 1059/2003 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL. *Official Journal of the European Union* , s. 1-4.
- EURADA.** (1991, Aralık). Ocak 18, 2012 tarihinde The European Association of Development Agencies: http://www.eurada.org/site/index.php?option=com_content&view=article&id=182&Itemid=88&lang=en adresinden alındı
- EURADA.** (1999, Şubat). Ocak 18, 2012 tarihinde Creation, Development and Management of RDAs: http://www.eurada.org/site/files/RDA/Creation_development_and_management_of_RDA.pdf adresinden alındı
- EURADA.** (1991, Aralık). *EURADA*. Ocak 18, 2012 tarihinde The European Association of Development Agencies: http://www.eurada.org/site/index.php?option=com_content&view=article&id=60&Itemid=71&lang=en adresinden alındı
- Han, E., & Kaya, A. A.** (2008). *Kalkınma Ekonomisi Teori ve Politika*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ildırar, M.** (2004). *Bölgesel Kalkınma ve Gelişme Stratejileri*. İstanbul: Nobel Yayınları.
- İTO.** (2003). *Yerel/Bölgesel Ekonomik Kalkınma ve Rekabet Gücünün Artırılması: Bölgesel Kalkınma Ajansları*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.
- Kadioğlu, E.** (2007). *Bölgesel Dengesizliklerin Giderilmesinde Vergi Teşviklerinin Rolü ve Türkiye Örneği*. (Y. Lisans Tezi) Trabzon.
- Kalkınma Bakanlığı.** (tarih yok). Aralık 13, 2011 tarihinde İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması:

<http://www.dpt.gov.tr/PortalDesign/PortalControls/WebIcerikGosterim.aspx?Enc=83D5A6FF03C7B4FCC26F032470459B0B> adresinden alındı

Kalkınma Bakanlığı (2011). *Kalkınma Ajansları 2010 Yılı Faaliyet Raporu* Ankara

Keleş, R. (2002). *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı. (2010). Ocak 2, 2012 tarihinde Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı Resmi Web Sitesi: <http://www.kudaka.org.tr/vizyon-ve-misyon.asp> adresinden alındı

Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı. (2010). Ocak 2, 2012 tarihinde Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı Resmi Web Sitesi: <http://www.kudaka.org.tr/temel-degerler.asp> adresinden alındı

MGK. (1993). *Türkiye'de Bölge Planlamasının Evreleri*. Ankara: Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği.

Organ, İ. (1998). *Türkiye'de Uygulanan Teşvik Politikaları ve Denizli Örneği*. (Y. Lisans Tezi) Denizli.

Özkök, Y. (2009). *Türkiye'de Yatırım Teşviklerinin Bölgesel Gelişmişlik Bazında Değerlendirilmesi*. (Y. Lisans Tezi) Gaziantep.

Özsan, M. E. (2010). *Küresel Rekabetçi Metropoller: İstanbul Örneği*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Uzmanlık Tezi.

Öztürk, A. (2009). *Homojen ve Fonksiyonel Bölgelerin Tespiti ve Türkiye İçin İstatistikî Bölge Birimleri Önerisi*. Ankara: DPT Uzmanlık Tezleri.

Sarı, V. İ. (2010). *Proje Döngüsü Yönetiminde Etkililik Değerlendirmesi*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Uzmanlık Tezleri.

Sarısoy, İ. (2006). *Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelere Sağlanan Vergi Teşvikleri ve Türkiye Uygulaması*. (Doktora Tezi) İstanbul.

Schumpeter, J. A. (1966). *Invention and Economic Growth*. Cambridge: Harvard University Press.

Semiz, İ. (2009). *Bölgesel Kalkınma Modelleri Işığında Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) ve Bölge Üzerindeki Sosyo-Ekonomik Etkileri*. (Y. Lisans Tezi) Kars.

- Serdengeçti, T.** (2010). *Yeni Teşvik Mevzuatı Sorular ve Cevaplar*. Ankara.
- Şen, Z.** (2004). *Türkiye'nin Avrupa Birliği Adaylığı ve Katılım Öncesi Stratejisi Çerçevesinde Bölgesel Politika Alanında Uyum Durumunun Değerlendirilmesi*. Ankara: ABGS, Ekonomik ve Mali Konular Dairesi Başkanlığı.
- Taban, S.** (2010). *İçsel Büyüme Modelleri ve Türkiye*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Taneri, E.** (1986). *Bölge Planlama*. İstanbul: Doğan Matbaası.
- Taş, B.** (2006). AB Uyum Sürecinde Türkiye İçin Yeni Bir Bölge Kavramı: İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS). *Sosyal Bilimler Dergisi* , 186-198.
- Taşdelen, E.** (1993). *Bölgelerarası Dengesizlikler ve Türkiye*. (Y. Lisans Tezi) İstanbul.
- Tekeli, İ.** (2008). *Türkiye'de Bölgesel Eşitsizlikler ve Bölge Planlama Yazıları*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Yaman, A., & Kara, M.** (2008). Türkiye'de Bölgesel Gelişim Politikasının Dönüşümü Sürecinde Kalkınma Ajanslarının Kuruluş Çalışmaları: Son Durum ve Değerlendirmeler. *Bölgesel Kalkınma Ajansları Uluslararası Konferansı*, (s. 31-60). İstanbul.
- Yiğit, A.** (2006). Geçmişten Günümüze Türkiye'yi Bölgelere Ayırma Çalışmaları ve Yapılması Gerekenler. 4. *Ulusal Coğrafya Sempozyumu: "Avrupa Birliği Sürecindeki Türkiye'de Bölgesel Farklılıklar"*, (s. 33-44). Ankara.

EKLER

Çizelge A.1: Kalkınma Ajanslarının 2010-2011 yılları karşılaştırmalı performans durumları göstergesi.

Gösterge No	Gösterge Açıklaması	AHİKA		ANKARAKA		BAKA		BAKKA		BEBKA		ÇKA		DAKA		DİKA		DOĞAKA	
		2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011
T1	Yerel yönetimlere verilen teknik destek	0	0,578	0	0,522	0	0	0	0	0	0,27	0	0	0	0,606	0,648	0,558	0,312	0,414
T2	Mali Destek Programları	1,616	1,656	0,88	2,272	1,552	2,072	1,6	3,192	1,592	1,872	1,6	1,552	1,536	0,52	1,72	2,104	2,08	3,304
T3	Ajans tanınırlık, görünürlük, organizasyon, rapor, proje sayıları	2,81	8,97	7,02	5,73	6,5	4,68	5,14	5,23	2,15	5,52	6,36	7,85	9,21	5,1	5,49	8,16	3,24	5,59
T4	Bütçe uygulamaları (Destek miktarları, yerel katkı payları)	2,04	0,262	0,044	0,34	0,226	0,316	0,214	0,234	0,138	0,122	0,310	0,246	0,176	0,272	0,370	0,280	0,132	0,222
T5	İnternet sitesi, yatırım destek ve iş takip faaliyetleri	0,4	0,208	0,8	0	5,004	0,232	0,532	0,228	0,612	1,82	0,616	0,22	2,6	1,792	0,664	1,908	0,648	0,684
T6	Marka, patent, teşvik oranları	0,123	0,121	0,157	0,162	0,145	0,148	0,101	0,106	0,159	0,167	0,138	0,14	0,107	0,089	0,099	0,115	0,127	0,13
TOPLAM		6,989	11,8	8,901	9,026	13,43	7,448	7,587	8,99	4,651	9,771	9,024	10,01	13,63	8,379	8,991	13,13	6,539	10,34

Gösterge No	Gösterge Açıklaması	DOKA		MARKA		FKA		GEKA		GMKA		İKA		İSTKA		İZKA		KARACADAĞ	
		2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011
T1	Yerel yönetimlere verilen teknik destek	0	0,56	0,444	0,396	0	0,432	0	0	0	0,708	0	0,678	0	0	0	0	0,72	0,643
T2	Mali Destek Programları	1,64	2,096	1,568	2,088	1,872	2,864	1,616	1,48	1,576	2,368	1,616	1,912	1,568	1,665	1,552	2,088	2,184	2,2
T3	Ajans tanınırlık, görünürlük, organizasyon, rapor, proje sayıları	1,9	9,53	6,54	16,75	3,33	7,31	2,1	4,78	1,39	4,31	9,44	18,68	5,19	6,34	7,16	10,75	7,67	10,97
T4	Bütçe uygulamaları (Destek miktarları, yerel katkı payları)	0,208	0,148	0,17	0,244	0,104	0,24	0,208	0,162	0,152	0,186	0,374	0,378	0,326	0,288	0,302	0,282	0,256	0,206
T5	İnternet sitesi, yatırım destek ve iş takip faaliyetleri	0,4	0,988	0,7	0,324	0,628	0,252	0,4	0,216	0,4	0,508	1,388	2,216	0,4	0,144	1,324	2,98	3,472	2,276
T6	Marka, patent, teşvik oranları	0,128	0,131	0,155	0,163	0,139	0,133	0,137	0,141	0,122	0,12	0,145	0,147	0,167	0,184	0,152	0,157	0,126	0,121
TOPLAM		4,276	13,45	9,577	19,97	6,073	11,23	4,461	6,779	3,64	8,2	12,96	24,01	7,651	8,621	10,49	16,26	14,43	16,42

Gösterge No	Gösterge Açıklaması	KUZKA		KUDAKA		MEVKA		OKA		ORAN		SERKA		TRAKYAKA		ZAFER	
		2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011
T1	Yerel yönetimlere verilen teknik destek	0	0	0,594	0,33	0,414	0,426	0	0	0	0	0	0,252	0	0,498	0,378	0,396
T2	Mali Destek Programları	0,544	1,928	2,816	2,112	1,6	2,256	1,808	2,688	1,608	2,008	1,648	2,008	1,568	2,104	1,608	1,872
T3	Ajans tanınırlık, görünürlük, organizasyon, rapor, proje sayıları	3,01	5,16	4,65	6,01	6,04	5,38	7,57	15,92	2,65	10,8	2,58	5,66	2,28	6,3	0,66	3,2
T4	Bütçe uygulamaları (Destek miktarları, yerel katkı payları)	0,092	0,43	0,23	0,37	0,232	0,23	0,406	0,438	0,282	0,236	0,22	0,224	0,242	0,274	0,258	0,306
T5	İnternet sitesi, yatırım destek ve iş takip faaliyetleri	0,4	3,044	1,476	4,292	0,528	0,14	0,972	0,608	0,4	0,18	0,4	0,292	0,4	1,6	0,4	0,22
T6	Marka, patent, teşvik oranları	0,105	0,1	0,112	0,105	0,159	0,158	0,128	0,131	0,149	0,145	0,077	0,081	0,131	0,139	0,157	0,154
TOPLAM		4,151	10,66	9,878	13,22	8,973	8,59	10,88	19,79	5,089	13,37	4,925	8,517	4,621	10,92	3,461	6,148

Çizelge A.2:İBBS düzey 2 bölgelerine göre nüfus, kamu kurumu, STK ve şirket sayıları.

Sıra No	Kalkınma Ajansı	+20 Yaş Nüfus (2010) ²³	+20 Yaş Nüfus (2011)	Şirket Sayıları ²⁴ (2002)	Kamu Kurumu ve STK'lar ²⁵	Toplam ²⁶
1	TR71 Düzey 2 Bölgesi (AHİKA)	979.708	986.785	40.426	398	40.824
2	TR51 Düzey 2 Bölgesi (ANKARAKA)	3.347.657	3.442.461	130.013	189	130.202
3	TR61 Düzey 2 Bölgesi (BAKA)	1.876.427	1.886.009	86.281	430	86.711
4	TR81 Düzey 2 Bölgesi (BAKKA)	747.991	739.637	32.467	285	32.752
5	TR41 Düzey 2 Bölgesi (BEBKA)	2.544.165	2.579.304	104.233	450	104.683
6	TR62 Düzey 2 Bölgesi (ÇKA)	2.411.792	2.458.231	91.835	375	92.210
7	TRC3 Düzey 2 Bölgesi (DİKA)	937.652	1.002.947	20.071	291	20.362
8	TR63 Düzey 2 Bölgesi (DOĞAKA)	1.830.415	1.835.985	60.333	293	60.626
9	TRB2 Düzey 2 Bölgesi (DAKA)	968.298	1.014.556	22.078	349	22.427
10	TR90 Düzey 2 Bölgesi (DOKA)	1.739.704	1.756.717	69.835	491	70.326
11	TR42 Düzey 2 Bölgesi (MARKA)	2.214.512	2.276.716	76.272	424	76.696
12	TRB1 Düzey 2 Bölgesi (FKA)	1.045.268	1.084.973	32.087	269	32.356
13	TR32 Düzey 2 Bölgesi (GEKA)	1.951.540	1.993.336	106.456	289	106.745
14	TR22 Düzey 2 Bölgesi (GMKA)	1.129.247	1.232.618	55.007	215	55.222
15	TRC1 Düzey 2 Bölgesi (İKA)	1.351.148	1.395.075	47.204	349	47.553
16	TR10 Düzey 2 Bölgesi (İSTKA)	9.058.699	9.363.633	347.617	450	348.067
17	TR31 Düzey 2 Bölgesi (İZKA)	2.878.520	2.897.537	119.552	284	119.836
18	TRC2 Düzey 2 Bölgesi (KARACADAĞ)	1.567.487	1.638.098	41.605	287	41.892
19	TR82 Düzey 2 Bölgesi (KUZKA)	538.618	540.488	22.393	286	22.679
20	TRA1 Düzey 2 Bölgesi (KUDAKA)	661.163	669.021	20.662	244	20.906
21	TR52 Düzey 2 Bölgesi (MEVKA)	1.447.247	1.471.451	61.072	290	61.362
22	TR83 Düzey 2 Bölgesi (OKA)	1.867.816	1.862.712	75.531	412	75.943
23	TR72 Düzey 2 Bölgesi (ORAN)	1.532.670	1.536.784	48.496	446	48.942
24	TRA2 Düzey 2 Bölgesi (SERKA)	601.684	627.387	17.453	248	17.701
25	TR21 Düzey 2 Bölgesi (TRAKYAKA)	1.112.199	1.157.192	47.924	295	48.219
26	TR33 Düzey 2 Bölgesi (ZAFER)	2.125.472	2.070.458	81.288	634	81.922

²³ 2010 ve 2011 yılı nüfus verileri TÜİK'ten alınmıştır.

²⁴ NACE sınıflamasına göre TÜİK'ten alınmıştır.

²⁵ Kamu kurumları ve STK sayıları valiliklerin protokol listesindeki kurumlardan derlenmiştir.

²⁶ Kamu kurumu, STK ve şirket sayıları toplamı.

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Ahmet BAŞ
Doğum Yeri ve Tarihi : Konya / 1985
Adres : İ.T.Ü Mimarlık Fakültesi Taşkışla Binası Taksim /
İstanbul
E-Posta : basa@itu.edu.tr
Lisans : İ.T.Ü Şehir ve Bölge Planlaması Bölümü